

AS-CE ÖNERİLERİ

Swami Vivekananda

Türkçesi: Suat Erözün

Maya ve Yanilsama

Maya Ve Yanılsama - Swami Vivekananda

Doğu felsefesinin ana kaynaklarından birisi Vedanta felsefesidir. Bu felsefeye göre; her varlık çeşit çeşit görünümder arkasında aynı özvarlığı paylaşır. Renk renk, biçim biçim görünümderin ardında evrenin gerçek böylesiliğı yatar. Maya da bu görünümder, bu çeşitler, bu olgular içindeki özvarlığın, asıl gerçekliğinin üzerini örten örtüye verilen addır.

Maya sözcüğü kabul edilen çözümlemeye göre Sanskrit 'matr' kökünden türetilmiştir; ölçmek, biçmek, inşaat yapmak, plan yapmak gibi anlamlara geliyor, yunan Latin dilindeki metre, matrix, material gibi sözcüklerin aynı kökten türetildiğı kabul edilir.

Maya sözcüğünün bir başka anlamı ise evrensel aldanış, bireysel özün örtüsüdür.

Batiya yoga öğretisinin tanıtılmasında büyük rol oynamış Swami Vivekananda bu kitabında Maya'nın ardındaki gerçeğı, evrenin gerçek böylesiliğini görüp algılayabilmek ve bunun için de zihnimizin yarattığı koşulları, sınırları, göreceliğı görebilmek, kavramsal dünyanın ötesine geçebilmek için ne tür bir anlayışa, içsel bilgeliğe ihtiyacımız olduğunu hergünkü yaşamımızdan örnekler vererek anlatıyor.

Vedanta felsefesini anlayabilmek için önemli bir klasik kaynak olan bu kitabı okuyucularımızın değerlendirmesine sunuyoruz

MAYA ve YANILSAMA

Vedanta Felsefesine Giriş - 1

SWAMI VIVENKANANDA

Türkçesi Suat Ertüzün

OKYANUS

© Svami Vivenkananda © Okyanus Yayıncılık ve Yapımcılık Ltd. Şii., 2005 •

Ekim 2005 / 1. Basım 1000 adet

Editör: Lütfü Bozkurt Türkçesi: Suat ErtüzCın •

Düzelti: Esra Bilal

Kapak Tasarımı: Burcu Kayalar

ISBN - 975 • 6529 - 32 - 6

Ofset Hazırlık Baskı ve dili:

Çizge Tanıtım ve Matbaacılık Ltd. Şu.

Tel: (0212) 482 56 28

OKYANUS YAYINCILIK VE YAPIMCILIK LTD. ŞTİ Ankara

(-ad. Konak Han. 34410 Cağaloğlu - İstanbul

Tel+Fax: (0212) 513 42 59

www. okya n u sy ayin.com e-mail: i nfo@ okyan usyayi n .com

İçindekiler

[Maya Ve Yanılsama \(Londra'da Verilen Ders\)](#)

[Maya Ve Tanrı Fikrinin Evrimi \(Londra'da 20 Ekim 1896'da Verilen Ders\)](#)

[Maya Ve Özgürlük \(Londra'da 22 Ekim 1896'da Verilen Ders\)](#)

[Mutlak Ve Belirme \(1896'da Londra'da Verilen Ders\)](#)

[Tanrı Her Şeyde \(27 Ekim 1896'da Londra'da Verilen Ders\)](#)

[Anlayışa Erme \(29 Ekim 1896'da Londra'da Verilen Ders\)](#)

[Dinin Zorunluluğu \(Londra'da Verilen Ders\)](#)

[İnsanın Gerçek Doğası \(Londra'da Verilen Ders\)](#)

Maya Ve Yanılsama (Londra'da Verilen Ders)

Mâyâ sözcüğünü duymayanınız çok azdır. Bu sözcük genellikle yanılsama, yanılsama veya benzeri şeyler anlamında hatalı kullanılır. Oysa Maya kuramı Vedanta'nın temellerinden birini oluşturur; bu nedenle doğru anlaşılması gerekir. Konu kolayca yanlış anlaşılabilirliği için sizden biraz sabır isteyeceğim. Veda edebiyatında Maya ilk olarak yanılsama anlamında kullanılmıştır; fakat o sıralar henüz gerçek kurama ulaşılmamıştı. Orada, "Maya yoluyla İndra çeşitli suretler aldı," gibi ifadelerle rastlarız. Burada Maya'nın büyü gibi bir anlamda kullanıldığı doğrudur ve başka bazı pasajlarda da hep aynı anlamda kullanıldığını görüyoruz. Sonra Maya sözcüğü kullanımdan düştü. Fakat bu arada düşüncesi geliyordu. Sonra şu soru soruldu: "Evrenin sırrını niçin öğrenemiyoruz?" Verilen cevap çok anlamlıydı: "Çünkü boş konuşuyoruz, çünkü duyulara ait şeylerle tatmin oluyoruz, çünkü arzuların peşinden koşuyoruz; bu nedenle Hakikati bir sis perdesiyle örtüyoruz." Burada Maya sözcüğü hiç geçmez fakat cehaletimizin nedeninin kendimizle Hakikat arasına giren bir sis perdesi olduğu düşüncesi burada belirlemektedir. Çok daha sonraları, Upanişadların en sonuncularından birinde Maya sözcüğünün tekrar ortaya çıktığını görüyoruz; fakat bu sefer sözcük dönüşüme uğramış, yeni bir anlam kazanmıştır. Kuramlar ortaya atılmış, yinelenmiş, başka kuramlar gündeme gelmiş ve sonunda Maya düşüncesi değişmez bir niteliğe bürünmüştür. Şvetâşvatara Upanişad'da şunu okuyoruz: "Bilin ki doğa Maya'dır ve bu Maya'nın Hükümdarı Tanrının Kendisidir." Filozoflarımıza gelince, bu Maya sözcüğüyle çeşitli biçimlerde oynandığını görüyoruz, ta ki büyük Şankarâchârya'ya gelene dek. Maya kuramıyla Budistler de bir miktar oynadılar fakat onların elinde bu kuram daha çok İdealizme benzer bir hal aldı ve günümüzde Maya sözcüğüne verilen anlam da genellikle budur. Hindular dünyanın Maya olduğunu söylediklerinde insanların aklına ilk gelen, dünyanın bir yanılsama olduğu fikridir. Budist felsefecilerden geldiği biçimiyle bu yorumun bir dayanağı var çünkü bir kesim filozof dış dünyanın varlığını tümüyle inkar ediyordu. Fakat aldığı son biçimiyle Vedanta'daki Maya ne İdealizmdir ne Realizm, ne de kuram. O basit bir durum tespitidir - bizim ne olduğumuz ve çevremizde ne gördüğümüz hakkında.

Daha önce de belirttiğim gibi Vedaları yazan insanların niyeti ilkeleri izlemek, ilkeleri keşfetmekti. Onların ne ayrıntılar üstünde çalışacak ne de o ayrıntıları bekleyecek vakitleri vardı; onlar her şeyin özüne inmek istiyorlardı. Ötelerden bir şey onları çağırıyordu ve onlar bekleyemiyorlardı. Upanişadların çeşitli yerlerinde bugün modern

bilim dediğimiz şeylerin ayrıntılarında birçok yanlış görmekteyiz ama ilkeler doğrudur. Örneğin modern bilimin son kuramlarından biri olan eter^{1} düşüncesi bizim eski edebiyatımızda şimdikinden çok daha ayrıntılı bir biçimde işlenmiştir, ama ilkeler temelinde. İlkenin işleyişini açıklamaya çalıştıklarında Veda yazarları birçok hata yaptılar. Her şeyi içine alan hayat ilkesi kuramı, ki bu evrendeki tüm hayat biçimleri onun farklı tezahürleridir, Veda zamanlarında biliniyordu; bunu Brâhmanalarda bulabiliriz. Samhitâlarda kendisi hayatın her türünün tezahüründen başka bir şey olmayan Prâna'ya övgü dolu uzun bir ilahi vardır. Söz hayattan açılmışken, Veda felsefesinde hayatın başlangıcı üzerine modern Avrupalı bilim adamlarınca ileri sürülen kuramlara çok benzer kuramların varlığı bazılarınızın ilgisini çekecektir. Hepiniz elbette ki hayatın başka gezegenlerden geldiğine ilişkin teoriden haberdarsınız. Bazı Veda filozofları arasında hayatın bu şekilde aydan geldiği yolunda yerleşik bir öğretiyi bulunmaktadır.

İlkelere gelince, Veda düşünürlerinin kapsamlı ve genelleştirilmiş kuramlar ortaya atmakta son derece cesur davrandıklarını görüyoruz. Onların dış dünyadan hareketle evrenin gizemine sundukları çözüm olabildiğince tatmin ediciydi. Modern bilimin ayrıntılı çalışmaları bu sorunu çözüme daha çok yaklaştıramadı çünkü ilkelerde başarısız olundu. Eski zamanlarda eter kuramı evrenin gizemini çözmekte başarısız olduysa bu kuramı ayrıntılı bir biçimde ortaya koymak bizi hakikate daha çok yaklaştırmayacaktır. Her şeyi içine alan hayat kuramı evreni açıklayan bir girişim olarak başarısız olduysa bunun ayrıntıları pek anlam taşımayacaktır çünkü ayrıntılar evrenin ilkelerini değiştirmeyecektir. Demek istediğim, ilkeleri araştırırken Hindu düşünürler en azından modern düşünürler kadar cesur, hatta bazı durumlarda daha da cesurdular. Onlar günümüzde yeni ulaşılan büyük genellemeler yapmışlardır. Hatta kuram olarak kalmış bazı genellemelere modern bilim bu düzeyde bile ulaşamamıştır. Örneğin, onlar yalnızca eter kuramına erişmekle kalmamış, daha da ileri giderek zihni seyreltilmiş eter olarak sınıflamışlardır. Hatta daha da seyreltilmiş bir eter bulmuşlardır. Ancak bu sorunu çözmeye yetmiyordu. Dış dünyaya ilişkin hiçbir bilgi sorunu çözemezdi. "Fakat," diyor bilim adamı, "bir şeyler öğrenmeye yeni başlıyoruz: birkaç bin yıl beklerseniz sorunu çözeceğiz." "Hayır," diyor Vedantacı, çünkü o kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde zihnin sınırlı olduğunu, belli sınırların - zaman, mekan ve nedensellik - ötesine geçemediğini kanıtladı. Kimse kendi kendisinin dışına çıkamayacağına göre zaman ve mekan yasalarınca konmuş sınırların dışına da çıkamaz. Nedensellik, zaman ve mekan yasalarını çözmeye yönelik her girişim boşa çıkacaktır çünkü bu girişimlerin bizzat kendileri bu üç ögenin varlığını kesin olarak kabul ediyor. O zaman dünyanın varlığına ilişkin sözler ne anlama gelir? "Dünya gerçek bir varlığa sahip

değildir.” Bununla ne demek isteniyor? Mutlak varlığı olmadığı söylemek isteniyor. Onun ancak benim zihnime, senin zihnine ve başkalarının zihinlerine göre bir varlığı var. Bu dünyayı beş duyumuzla algılıyoruz fakat başka bir duyumuz daha olsa onda başka bir şeyler daha görürdük. Bir duyumuz daha olsa yine başka türlü görürdük. Bu nedenle onun gerçek bir varlığı yoktur; onun değişmez, sarsılmaz, sonsuz bir varlığı yok. Fakat ona yokluk da denemez, onun var olduğunu görüyoruz, onun içinde yaşıyoruz. O varlıkla yokluğun karışımıdır.

Soyutlamalardan yaşantılarımızın günlük, sıradan ayrıntılarına geldiğimizde hayatımızın koca bir çelişki, varlıkla yokluğun karışımı olduğunu görüyoruz. Bilgide çelişki var. İnsana kendisi her şeyi bilebilirmiş gibi geliyor, yeter ki öğrenmek istesin; fakat daha birkaç adım atmadan aşamadığı kalın bir duvar çıkıyor önüne. Tüm işleri bir daire içinde kalıyor ve o dairenin dışına çıkamıyor. Çözüm için gece gündüz kafasını çalıştırıyor fakat bir türlü çözüme ulaşamıyor çünkü aklının ötesine geçemiyor. Yine de içinde bu yolda güçlü bir arzu var. Ama biliyoruz ki ancak arzularımızı denetleyerek iyiliğe ulaşabiliriz. Her nefeste, her atışta kalbimiz bizden bencil olmamızı istiyor. Öbür yandan bizim ötemizde ancak bencil olmamakla iyi olunabileceğini söyleyen bir güç var. Her çocuk iyimser doğar; altın rüyalar görür. Gençliğinde iyimserliği daha da artar. Bir genç için ölümün, yenilginin veya aşağılanmanın gerçekliğine inanmak zordur. Yaşlılık geldiğinde hayat yıkıntıya döner. Rüyalar kaybolmuş ve insan kötümserleşmiştir. Doğa tarafından örselenmiş, nereye gittiğimizi bilmeden bir uçtan öbürüne kaymışızdır. Bu bana Buda’nın yaşamöyküsü Lalita Vistara’daki ünlü bir şarkıyı hatırlatıyor. Buda, diyor kitap, insanlığın kurtarıcısı olarak dünyaya geldi fakat saraydaki zenginlikleri arasında kendini unuttu. Sonra bazı melekler geldi ve onu uyandırmak için bir şarkı okudular. Şarkı dur durak bilmeden değişen bu hayat ırmağında sürüklenip gittiğimizi anlatır. Ne yapmamız gerekir? Yiyeceği içeceği olan insan iyimserdir ve sefaletin adını bile anmaz çünkü bu onu korkutur. Ona dünyadaki keder ve ıstırapı anlatmayın; ona her şeyin iyi olduğunu söyleyin. “Evet, ben güvendedim,” der. “Bana bir bakın! Güzel bir evim var, soğuktan ve açlıktan kaygılanmıyorum; o yüzden bu fena resimleri önüme getirmeyin.” Fakat öte yandan başkaları açlıktan ve soğuktan ölmektedirler. Gidip onlara her şeyin yolunda olduğunu anlatırsanız sizi duymazlar. Kendileri sefalet içindeyken başkalarının mutlu olmasını nasıl isteyebilirler? Dolayısıyla iyimserlikle kötümserlik arasında gidip geliriz.

Sonra çarpıcı ölüm gerçeği var. Bütün dünya ölüme doğru sürükleniyor; her şey ölüyor. Tüm ilerlemelerimiz, kendimizi beğenmişliğimiz, reformlarımız, lüksümüz, refahımız, bilgimiz aynı akıbete uğrayacak - ölüm. Bu kesin. Şehirler kurulur ve dağılır,

imparatorluklar yükselir ve düşer, gezegenler parçalara ayrılıp dağılır ve toza dönüşür, başka gezegenlerin atmosferine karışır. Ezelden beri bu hep böyle oluyor. Ölüm her şeyin sonudur. Ölüm hayatın, güzelliğin, refahın, gücün ve erdemin de sonudur. Ermişler de ölüyor günahkarlar da, krallar da ölüyor dilenciler de. Hepsi ölecekler ama yine de herkes hayata sıkı sıkı tutunuyor. Nedenini bilmiyoruz ama hayata tutunuyoruz; bundan vazgeçemiyoruz. İşte Maya budur.

Anne çocuğunu büyük bir sevgiyle emzirir; tüm ruhu, tüm hayatı o çocuktadır. Çocuk büyür, adam olur ve alçak ve zalim biri olduğunda annesini her gün itip kakar ve döver; yine de anne çocuğuna sarılır; ve aklı başına gelecek olursa onu sevgi sandığı şeyle örter. Bunun sevgi olmadığını, elini kolunu bağlayanın başka bir şey olduğunu neredeyse hiç aklına getirmez; ne kadar uğraşırsa uğraşsın bu bağı söküp atamaz. İşte Maya budur.

Hepimiz Altın Postun peşindeyiz. Herkes ona kendisinin sahip olacağını sanıyor. Mantık sahibi herkes bu ihtimalin belki de yirmi milyonda bir olduğunu görüyor ama yine de onun için mücadele ediyor. İşte Maya budur.

Ölüm gece-gündüz durmaksızın yeryüzünü ziyaret ediyor, bizse ebediyen yaşayacağımızı sanıyoruz. Bir zamanlar Kral Yudhiştira'ya bir soru sorulmuştu: "Bu dünyadaki en harika şey nedir?" Kral da cevap vermişti: "Her gün çevremizde insanlar ölüp duruyorlar, yine de insanlar hiç ölmeyeceklerini sanıyorlar." İşte Maya budur.

Aklımızdaki, bilgimizdeki, hayatımızın bütün gerçeklerindeki bu çelişkiler bizi dört bir yandan sarıyor. Bir reformcu gelir ve bir ulustaki kötülükleri gidermek ister; daha o kötülükler yok olmadan başka bir yerden bin kötülük çıkar. Bu her yeri dökülen eski bir eve benzer; siz bir yerden toparlarsınız ama haraplık başka bir yerden baş gösterir. Hindistan'da reformcularımız zorunlu dulluk uygulamasının kötülüklerine karşı bağırıp çağırıp nutuklar atıyorlar. Batıda evlenmemek büyük bir kötülüktür. Bir yandan bekarlara yardım edin; onlar acı çekiyorlar. Öbür yandan dullara yardım edin; onlar da acı çekiyorlar. Bu kronik bir romatizma gibi: başınızdakinden kurtuluyorsunuz, bedeni sarıyor; oradan çıkarıyorsunuz, ayaklara iniyor. Reformcular çıkıp öğrenimin, zenginliğin ve kültürün bir azınlığın elinde olmaması gerektiğini savunuyorlar; ve bunların herkese verilmesi için ellerinden geleni yapıyorlar. Bunlar bazılarına daha büyük mutluluk getirebilir ama belki de kültürün artmasıyla bedensel mutluluk azalıyor. Mutluluğun bilgisi mutsuzluk getiriyor. Peki o zaman hangi yöne gideceğiz? Sahip olduğumuz asgari düzeydeki maddi refah başka bir yerde sefalet neden oluyor. Yasa böyle. Gençler belki de bunu açıkça göremezler ama yeterince yaşamış ve mücadele etmiş olanlar

anlayacaklardır. İşte Maya budur.

Böyle şeyler sürüp gitmektedir ve buna bir çözüm bulmak imkansız. İyi de niçin böyle olsun? Bunun cevabını vermek mümkün değil çünkü soru mantıklı bir biçimde ortaya konulamaz. Olgularda ne nasıl ne de niçin olmaz; sadece bir şeyin öyle olduğunu ve onun çaresini bulamadığımızı biliriz. Hatta onu idrak etmek, zihnimizde onun tam bir imgesini oluşturmak bile gücümüzü aşar. Peki öyleyse bunu nasıl çözebiliriz? Maya bu evrenin gerçeği, onun nasıl sürdüğü üstüne bir beyandır. Bunları işiten insan bundan genellikle korkar. Fakat cesur olmalıyız. Gerçekleri gizleyerek bir şeye çare bulunmaz. Hepinizin bildiği gibi peşinden köpekler gelen yabancı bir tavşan kafasını kuma gömer ve kendini güvende sanır; biz de kendimizi iyimserliğe gömersek o tavşandan farkımız kalmaz. Üstelik hiçbir şeye çare de olamayız. Buna itiraz edenler olabilir ama onlar genellikle hayatta güzel şeylere sahip olan kişilerdir. Bu ülkede (İngiltere) kötümser olmak son derece zordur. Herkes dünyanın ne kadar iyiye gittiğinden, ne kadar ilerlediğinden söz ediyor; oysa bu kendilerinin dünyası. Yine eski konular gündeme geliyor; dünyadaki tek gerçek din Hristiyanlık olmalı çünkü zengin olanlar Hristiyan uluslar! Fakat bu iddia kendisiyle çelişiyor çünkü Hristiyan ulusların refahı Hristiyan olmayanların talihsizliğine bağlı. Sömürecek birileri olmalı. Düşünün ki bütün dünya Hristiyan oldu; o zaman Hristiyan uluslar da yoksullaşırdu çünkü sömürecek başka ulus kalmazdı. Dolayısıyla bu sav kendi kendini çürütüyor. Hayvanlar bitkilerle, insanlar hayvanlarla - daha da kötüsü, birbirleriyle - güçlüler zayıflarla besleniyorlar. Her yerde bu böyle sürüp gidiyor. İşte Maya budur.

Bunun çözümü ne? Her gün çeşitli açıklamalar işitiyor ve uzun vadede her şeyin yoluna gireceğini duyuyoruz. Bunun mümkün olduğunu kabul etsek bile işlerin düzelmesi böyle şeytani bir yolla mı olmalı? Niçin iyilik yoluyla iyilik yapılamıyor da iyilik böyle şeytanlıklarla geliyor? Günümüz insanların torunları mutlu olacaklar; peki şu anda niçin bunca acı çekilmek zorunda? Bir çözümü yok. İşte Maya budur.

Yine çokça işitiyoruz ki evrimin özelliklerinden biri de kötülüğün giderek yok olması ve sonunda hiç kötülük kalmamasıymış. Kulağa hoş geliyor; ve dünyanın nimetlerinden yeterince nasiplenelerin, her gün yeniden mücadeleye girişmek zorunda kalmayanların ve bu evrim çarkının altında ezilmeyenlerin gururunu okşuyor. Böyle talihliler için bu haber gerçekten de çok güzel ve çok rahatlatıcı. Kitleler sürünebilir, bu onların umurunda değil; onlar ölebilirler, bunun bir önemi yok. Çok güzel, ama bu sav baştan sona temelsiz. Birincisi, görünen biçimleriyle iyinin ve kötünün iki mutlak gerçeklik olduğunu kabul ediyor. İkincisi ve daha da kötüsü, dünyada iyiliğin miktarının arttığını, kötülüğün

de miktarının azaldığını varsayıyor. Dolayısıyla bu yolla kötülük giderek yok olacak ve günün birinde sadece iyilik kalacak. Söylemesi kolay da kötülüğün miktarının azaldığı kanıtlanabiliyor mu? Örneğin, ormanda yaşayan ve aklını geliştirmesini bilmeyen, kitap okuyamayan, yazının ne olduğundan habersiz bir adamı alın. Bu adam ağır bir yara alsa kısa zamanda iyileşir; oysa bizim bir yerimiz çizilse neredeyse ölürüz. Makineler sayesinde her şey ucuz, onlar sayesinde ilerleme ve evrim var; fakat biri zengin olacak diye milyonlar ezilmektedir; bir kişi zenginleşirken binlercesi aynı anda giderek yoksullaşmakta ve insanlar kitleler halinde köleleştirilmektedirler. İşler böyle sürmekte. Hayvani insan duyularda yaşamaktadır. Yeterince yiyecek bulamadığında ya da bedenine bir şey olduğunda kendini berbat hisseder. Mutsuzluğu da mutluluğu da duyularında başlayıp biter. Böyle biri ilerleme kaydettiğinde, mutluluğunun ufku genişlediğinde mutsuzluğunun ufku da aynı oranda genişler. Ormandaki adam kıskançlığın, mahkemelerin, vergi ödemenin, toplumca suçlanmanın, insan kılığına girmiş iblislerin icat ettiği ve insanların en özel sırlarına kadar burnunu sokan zorba düzenlerin boyunduruğunda olmanın ne olduğunu bilmez. O, kendini beğenmiş bilgisi ve gururuyla insanın diğer tüm hayvanlardan bin kat daha çok şeytanlaştığını bilmez. Vakıa şu ki, duyularımızdan sıyrıldıkça daha yüksek zevkler geliştirir ama aynı zamanda daha büyük acılar çekmeye başlarız. Sinirler daha çok incelir ve acı çekme kapasiteleri artar. Bütün toplumlarda cahil, sıradan insanların hakaret karşısında fazla bir şey hissetmediklerini söyleyebiliriz. Oysa bir beyefendi tek bir küfür sözcüğüne bile dayanamaz; onun sinirleri fazla hassaslaşmıştır. Mutluluğa olan duyarlılığının artmasıyla mutsuzluğu da artmıştır. Bu durum evrimcilerin görüşleriyle pek bağdaşmaz. Mutlu olma yeteneğimiz arttıkça acı çekme yeteneğimiz de artıyor; hatta bazen mutlu olma kapasitemiz aritmetik arttığı zaman acı çekme kapasitemizin geometrik arttığından kuşku duyuyorum. İlerlemekte olan bizler biliyoruz ki ilerledikçe zevke olduğu kadar acıya açılan yollar da çoğalıyor. İşte Maya budur.

Görüyoruz ki Maya dünyaya açıklama getiren bir kuram değildir: o yalnızca bir durum tespittir; o yalnızca varoluşumuzun temelinde çelişki yattığını, nerede bir iyilik varsa orada kötülük de olması gerektiğini, nerede kötülük varsa orada biraz da iyilik olması gerektiğini, nerede hayat varsa onu bir gölge gibi ölümün izlemesi gerektiğini, gülen herkesin ağlaması, ağlayan herkesin gülmesi gerektiğini vs. söyler. Ayrıca bu durumun bir çaresi de yoktur. Sahiden de iyinin hükümrân olacağı ve kötünün ortadan kalkacağı, yalnızca güleceğimiz ve hiç ağlamayacağımız bir zamanın geleceğine inanabiliriz. Oysa eşyanın doğasına göre bu imkansızdır çünkü koşullar değişmeyecektir. Nerede bizi

gölümsetmeye gücü olan bir şey varsa orada bir de ağlatacak bir etken vardır. Nerede mutluluğa neden olacak bir güç varsa orada bize acı çektirecek bir şey de vardır.

Dolayısıyla Vedanta felsefesi ne iyimserdir ne de kötümser. O her iki görüşü de dile getirir ve her şeyi olduğu gibi ele alır. Bu dünyanın iyinin ve kötünün, mutluluğunun ve mutsuzluğun bir karışımı olduğunu ve birindeki artışın öbüründe de artışı zorunlu kıldığını kabul eder. Hiçbir zaman salt iyi veya kötü bir dünya olmayacaktır çünkü bu düşünce kendi içinde çelişiktir. Bu çözümlemenin açığa çıkardığı büyük sır, iyinin ve kötünün birbirinden bağımsız iki varlık olmadıklarıdır. Bu dünyada sadece ve sadece iyi olarak nitelenebilecek hiçbir şey yoktur, aynı şekilde kötü diye nitelenebilecek bir şey de yoktur. Şu anda iyi görünen bir olgu yarın kötü bir şey olup çıkabilir. Bir durumda acıya neden olan bir şey başka bir durumda mutluluğa yol açabilir. Çocuğu öldüren ateş aklıktan ölmek üzere olan bir adamın yemeğini pişirir. Acı duygusuna neden olan sinirlerle mutluluk duygusunu üreten sinirler aynıdır. Kötülüğü durdurmanın tek yolu iyiliğe de son vermektir; bunun başka çaresi yok. Ölümü durdurmak için hayatı da durdurmak gerekir. Ölümsüz hayat ve acısız mutluluk çelişkidir; hiçbirisi tek başına bulunmaz çünkü her biri aynı şeyin iki farklı tezahürüdür. Dün iyi olduğunu düşündüğüm şey hakkında şimdi öyle düşünmüyorum. Hayatıma ve bir zamanlar sahip olduğum ideallere dönüp baktığımda da bunu görüyorum. Bir zaman idealim güçlü bir ata binmek olmuş; başka bir zaman belli bir şekerleme çeşidi yapabilirsem mutlu olacağımı düşünmüşüm; sonra bir karım, çocuklarım ve bolca param olduğunda bundan büyük hoşnutluk duyacağımı hayal etmişim. Bugünse bu ideallere çocukça düşünceler diye gülüyorum.

Vedanta der ki, bir zaman gelir ve bireyselliğimize çok değer veren ideallerimize güleriz. Hepimiz sahip olduğumuz bedenleri mutlu olacağız düşüncesiyle sonsuza dek korumak ister; ama bir zaman gelecek bu düşüncelere güleceğiz. İmdi, hakikat buysa umutsuz bir çelişki içindeyiz demektir - ne varlık ne yokluk, ne acı ne mutluluk, fakat ikisinin karışımı. Madem öyle, Vedanta'yla diğer felsefe ve dinler ne işe yarar? Hepsinden öte, iyi işler yapmanın mantığı ne? Akla ister istemez böyle bir soru geliyor. Kötülük yapmadan iyilik yapmak mümkün değilse ve ne zaman mutluluk getirmek istesek acı da beraberinde gelecekse insanlar size sorarlar: "Niçin iyilik yapalım ki?" Cevap öncelikle acıyı azaltmaya çalışmamız gerektiğidir çünkü kendimizi mutlu etmenin tek yolu budur. Hepimiz er ya da geç bunun farkına varacağız. Zeki olanlarımız biraz daha erken anlar bunu, ahmaklarımızsa biraz daha geç. Ahmak olanlarımız bu keşfe büyük değer verir, akıllılarımız biraz daha az önemser. İkincisi, kendi payımıza düşenleri yapmalıyız çünkü bu gelişkili hayattan bir çıkış bulmanın tek yolu budur. Bu evreni iyiliğin ve kötülüğün güçleri

birlikte ayakta tutuyorlar, ta ki biz rüyalarımızdan uyanana ve çamurdan pasta yapmayı bırakana, bundan vazgeçene dek. Bizler bu dersi öğrenmek zorundayız ama bunun için çok uzun zaman geçmesi gerekecek.

Almanya'da Sonsuz'un sonlu hale gelmesi esasına dayalı bir felsefi sistem kurma çabaları görüldü. Böyle girişimler İngiltere'de de oldu. Söz konusu felsefecilerin konumlarını, Sonsuz'un bu evrende tecelli etmeye çalıştığı ve bunu bir gün başaracağı biçiminde açıklayabiliriz. Her şey iyi güzel, üstelik Sonsuz ve tecelli sözcüklerini de kullandık; fakat felsefeciler doğal olarak sonlunun Sonsuz'u nasıl ifade ve temsil edebileceğinin mantıksal dayanağını soruyorlar. Mutlak ve Sonsuz ancak sınırlanırsa bu evren haline gelebilir. Duyularla, zihinle veya akılla gelen her şey sınırlanmak zorundadır; ve sınırlının sınırsız olması tek kelimeyle saçmadır ve asla mümkün değildir. Öte yandan Vedanta, Mutlak'ın veya Sonsuz'un sonluda tecelli etmeye çalıştığının doğru olduğunu söyler; ama gün gelecek bunun imkansız olduğunu görecektir ve ardından da geri çekilmeye başlayacaktır. İşte gerçek dinin başlangıcı da bu vazgeçiş olacaktır. Şimdilerde vazgeçmenin sözünü etmek bile zor. Amerika'da benim beş bin yıldır ölü toprağı serpilmiş olan bir ülkeden geldiğim ve vazgeçmekten söz ettiğim anlatılıyor. İngiliz felsefeciler de belki böyle söylüyorlardır. Yine de gerçek dine giden yol budur. Vazgeç ve feragat et. İsa ne demişti? "Benim uğrumda hayatını kaybeden onu bulacaktır." O hiç bıkmadan feragatin kemale giden tek yol olduğunu söyledi. Bir zaman gelecek ve zihin bu uzun ve korkulu rüyadan uyanacak - çocuk, oyundan vazgeçecek ve annesine geri dönmek isteyecek. "Arzu, arzunun tatmininden asla doymaz, bu onu ancak azdırır, tıpkı yağ atıldığında ateşin daha da kızması gibi," sözünün doğru olduğunu görecektir.

Bu insanoğlunun tatma yeteneğine sahip olduğu tüm duyuşsal, akli ve zihinsel tatminler için geçerlidir. Onlar hiçbir şeydir, onlar Maya'nın alanı içindedir, onlar dışına çıkamadığımız bu ağın alanı içindedir. Sonsuza kadar onun içinde koştursak da onun sonunu göremeyiz ve ne zaman biraz zevk almaya çalışsak üstümüze bin tane acı yığılır. Ne korkunç! Buna kafa yorduğum zaman Maya kuramının, her şeyin Maya olduğu sözünün en iyi ve tek açıklama olduğunu düşünmeden edemiyorum. Bu dünyada ne çok acı ve sefalet var, oysa gezdiğiniz zaman bir ulusun acılarını bir şekilde, başka bir ulusun acılarını başka bir şekilde tedavi etmeye çalıştığını görürsünüz. Aynı kötülük farklı ırklarca ele alınmakta, onu kontrol altına almak için çeşitli girişimlerde bulunulmakta ama yine de hiçbir ulus başarılı olamamaktadır. Bir noktada asgari düzeye indirildiğinde bakıyorsunuz ki başka bir noktada bir yığın kötülük baş göstermiş. Bu böyle devam eder. Hindular ırkları içinde yüksek bir iffet düzeyi tutturalabilmek için çocuk yaşta evliliği onaylamışlar,

ancak bu ırkın niteliğini düşürmüştür. Öte yandan ben bunun, ırkın iffetini koruduğunu inkar edemem. Hangisini istersiniz? Bir ulusun daha iffetli olmasını isterseniz çocuk evliliği yüzünden erkekleri ve kadınları zayıf düşürürsünüz. Öte yandan, İngiltere’de durum daha mı iyi? Hayır, çünkü iffet bir ulusun hayatıdır. Tarihe baktığınızda bir ulusun ölümünün ilk belirtisinin iffetsizlik olduğunu görmüyor musunuz? İffetsizlik baş gösterdiğinde o ırkın sonu görünmeye başlamıştır. Öyleyse bu acılara çözüm nereden bulacağız? Çocukların eşlerini anne-babalar seçtiğinde bu kötülük en aza indirilmiş olur. Hindistan’ın kızları duygusal olmaktan çok pratiktirler. Fakat hayatlarında şiiire pek az yer kalır. Yine, kendi eşlerini kendileri seçen insanlara da bu pek mutluluk getirmiyor gibi. Hintli kadınlar genellikle çok mutludurlar; karı-koca arasında pek kavga görülmez. Öte yandan, özgürlükler ülkesi ABD’de mutsuz ocakların ve evliliklerin sayısı çoktur. Mutsuzluk her yerdedir. Bu neyi gösterir? Her şeye rağmen onca idealin mutluluk getirmediğini. Hepimiz mutlu olmaya çabalıyoruz ama ona biraz sahip olduğumuz zaman başka bir taraftan mutsuzluklar baş gösteriyor.

O halde iyilik yapmaya çalışmayalım mı? Hayır, daha büyük bir şevkle buna çalışmalıyız; bunu bilmek bizim fanatizmimizi kırmaya yarayacaktır. İngilizler artık fanatizmi bırakacak ve Hintlilere küfretmeyeceklerdir. Başka ulusların göreneklerine saygı göstermeyi öğreneceklerdir. Fanatizm azalacak, yapılan iyi işler çoğalacaktır. Fanatikler çalışamazlar, onlar enerjilerinin dörtte üçünü boşa harcarlar. Akıllı başında, sakin, pratik insanlar iş yaparlar. Dolayısıyla bu fikrin kök salmasıyla iş yapma gücü artacaktır. Bunu bilen daha sabırlı olacaktır. Bir acı veya kötülük gördüğümüzde bu bizim dengemizi bozmayacak ve hayal peşinde koşmayacağız. Bu nedenle dünyanın kendi yolunda gitmek zorunda olduğunu bilmek bize sabır verecektir. Örneğin, tüm insanlar iyi olduklarında hayvanlar evrimleşerek insanlara dönüşmüş olacak ve aynı aşamalardan geçmiş olacaklar; aynı şey bitkiler için de geçerlidir. Fakat kesin olan bir şey var; ırmak aceleyle okyanusa doğru ilerliyor ve akıntıyı meydana getiren tüm damlalar zamanla sonsuz denize kavuşacak. Dolayısıyla onca acısı ve mutsuzluğu, sevinci ve mutluluğuyla bu hayatta şurası kesin ki her şey hedefine doğru ilerlemektedir; sizin ve benim, bitkilerin ve hayvanların, hayatın her parçasığının Sonsuz olan Kusursuzluk Okyanusuna, Özgürlüğe, Tanrı’ya kavuşması sadece bir zaman meselesidir.

Bir daha tekrar edeyim, Veda ne iyimserdir ne de kötümser. O dünyanın ne tümüyle iyi ne de tümüyle kötü olduğunu söyler. O bizim kötülüğümüzün iyiliğimizden daha değersiz, iyiliğimizin de kötülüğümüzden daha değerli olmadığını söyler. Bu ikisi birbirine bağlıdır. Dünya böyledir ve bunu bilmek bizi sabırla çalışmaya sevk eder. Niçin? Neden

çalışmalıyız? Durum buysa ve olaylar böyle gelişecekse ne yapmalıyız? Niçin bilinemezci olmayalım? Modern bilinemezciiler de bu sorunun bir çözümü, yahut bizim dilimizde söylendiği gibi, Maya'dan çıkış olmadığını düşünürler; bu nedenle şikayet etmememiz ve hayatın tadını çıkarmamız gerektiğini anlatırlar. Burada yine bir hata, korkunç bir hata, mantığa son derece aykırı bir hata var. O da şudur: Hayatla neyi kastediyorsunuz? Bununla yalnızca duyuların hayatını mı kastediyorsunuz? Bu bakımdan hiçbirimizin vahşilerden pek farkımız yok. Eminim aranızda hayatın yalnızca duyulardan ibaret olduğunu düşünen yok. Öyleyse şu hayatımızda duyulardan fazlası olmalı. Bizim duygularımız, düşüncelerimiz ve emellerimiz, hepsi hayatımızın birer parçasıdır; ayrıca büyük ideale, kusursuzluğa erişmek için yaptığımız mücadele hayat dediğimiz şeyin en önemli bileşenlerinden biri değil midir? Bilinemezciilere göre hayatımızdan olduğu gibi keyif almalıyız. Fakat hayat, her şeyden öte, bu idealin araştırılmasıdır; hayatın özü kemale doğru yol almaktır. Bu nedenle bizler bilinemezci olamayız veya dünyayı olduğu gibi kabul edemeyiz. Bilinemezciilere göre varlık, bu hayat eksi söz konusu idealden ibarettir. Bilinemezci bu ideale ulaşamayacağını, o yüzden arayıştan vazgeçmek gerektiğini savunur. Maya budur - bu doğa, bu evren.

Tüm dinler - ister kaba ister gelişmiş olsun, ister kendini mitolojiyle ister simgecilikle veya tanrıların, meleklerin, iblislerin ya da azizlerin, ermişlerin ve peygamberlerin öyküleriyle yahut da daha felsefi soyutlamalarla ifade etsin - şöyle veya böyle doğanın ötesine geçmeye çalışır; hepsinin hedefi aynıdır ve sınırların ötesine geçmeye çalışır . Tek cümleyle bütün dinler özgürlüğe ulaşmaya çalışır. İnsan farkında olsa da olmasa da bağlı olduğunu hisseder; o olmak istediği gibi değildir. Etrafına bakmaya başladığı andan itibaren bu ona öğretilir. İnsan o anda bağlı olduğunu öğrendi ve aynı zamanda içindeki bir şeyin daha öteye, bedenini ulaşamadığı bir yere kanatlanmak istediğini fark etti; ama söz konusu sınırlamadan dolayı bulunduğu yere zincirlenmiş olduğunu gördü. Ölmüşlerin ruhlarına ve başka ruhlara - bunlar genellikle zalimdir, arkadaşlarının evlerine sinsice girerler, kan akıtmaya ve sert içkilere bayılırlar - tapınılan en aşağı dinsel fikirlerde bile ortak bir noktayı görürüz: özgürlük. Tanrılara tapmak isteyen kişi onlarda, her şeyden öte, kendisinin sahip olduğundan daha büyük bir özgürlük görür. Bir kapı kapandığında tanrıların oradan geçebileceğini ve duvarların onlara engel olamayacağını düşünür. Bu özgürlük fikri gelişir, ta ki bir Kişi-Tanrı idealine ulaşana dek. Bu idealin ana fikri O'nun doğanın, yani Maya'nın sınırlamalarının ötesinde yer alan bir Varlık olmasıdır. Ormandaki inziva yerlerinde Hindistan'ın eski bilginlerince bu sorunun tartışıldığını görüyorum; ve onlardan birinde, en yaşlı ve en kutsal bilginin bile soruna çözüm bulamadığı noktada

genç bir adam hepsinin ortasında durup duyuruyor: "Dinleyin, ölümsüzlüğün çocukları, dinleyin, en yücelerde yaşayanlar, ben yolu buldum. Karanlığın ötesinde olan O'nu bilerek ölümün ötesine geçebiliriz."

Bu Maya her yerde. O korkunç bir şey. Yine de işimizi onsuz göremeyiz. Dünyada yalnızca iyilik kaldığı zaman çalışacağını ve kusursuz mutluluğun tadına o zaman varacağını söyleyen insanın başarıya ulaşma şansı Ganj'in kıyısında oturup, "Ben suyun hepsi okyanusa aktıktan sonra ırmaktan karşıya geçeceğim," diyenden farksızdır. Bu yol Maya'yı hesaba katmaz, bu yol ona karşıdır. Öğrenilecek bir başka husus da budur. Bizler doğaya yardımcı olmak üzere değil, onunla rekabet etmek üzere dünyaya geldik. Biz onun efendisiyiz ama onun yerine kendimizi köleleştiriyoruz. Bu ev niçin burada? Onu doğa yapmadı. Doğa, git ormanda yaşa, der. İnsan da, ben bir ev yapacağım ve doğayla savaşıacağım, der ve dediğini yapar. İnsanlığın tarihi doğanın yasalarına karşı durmaksızın verilen bir mücadeleden ibarettir; ve sonunda insan kazanacak. Manevi dünyaya gelince, orada da aynı savaş sürmektedir ve bu savaş hayvani insanla manevi insan, aydınlıkla karanlık arasındadır; ve orada da insan muzaffer olacaktır. O tabiri caizse doğada kendi yolunu tırnaklarıyla kazıyarak özgürlüğe erişecek.

Görüyoruz ki Veda felsefecileri Maya'nın ötesinde Maya'yla bağlı olmayan bir şeyler görmüşler; ve biz eğer oraya ulaşabilirsek Maya'nın bağından kurtulabiliriz. Bu fikir şu veya bu şekilde tüm dinlerin ortak paydasıdır. Fakat Vedanta'da bu yalnızca dinin başlangıcıdır, sonu değil. Bu evrenin Yöneticisi ve Yaraticısı olan, ya da O'na verilen diğer adla, Maya'nın Yöneticisi olan bir Kişi-Tanrı görüşü Veda'da görülen bu fikirlerin sonu değil, başlangıcıdır. Bu fikir giderek gelişir ve an gelir ki Vedantacı dışarıda durduğunu sandığı O'nun aslında kendisi olduğunu ve gerçeğin kendi içinde yattığını görür. Özgür olan, oysa sınırlamalar yüzünden bağlı olduğunu düşünen kendisidir.

Maya Ve Tanrı Fikrinin Evrimi (Londra'da 20 Ekim 1896'da Verilen Ders)

Advaita Vedanta'nın temel öğretilerinden biri olan Mâya fikrinin öz itibarıyla Samhitâlarda bile bulunduğunu ve gerçekte Upanişadlarda geliştirilen tüm fikirlerin şu veya bu biçimde Samhitâlarda bulunabileceğini gördük. Hepiniz artık Maya fikrine aşinasınız ve onun bazen yanlış olarak yanılsama diye açıklandığını - öyle ki evrenin Maya olduğu söylendiğinde onun bir yanılsama olduğu anlaşılacak şekilde - biliyorsunuz. Sözcüğün tercümesi doğru yapılmamıştır. Maya bir kuram değildir; o yalnızca evrendeki olgular üstüne bir durum tespitidir. Maya'yı anlamak için Samhitâlara geri gidip özdeki düşünceyle başlamalıyız.

Maya düşüncesinin Devalardan nasıl geldiğini gördük. Aynı zamanda Devaların başlangıçta yalnızca güçlü varlıklardan ibaret olduklarını da biliyoruz. İster Yunanlıların olsun ister İbranilerin, Farslıların veya başkalarının olsun, eski metinlerini okuyanlar çoğunlukla dehşete düşer; kadim tanrılar bazen bize çok iğrenç gelen işler yapmışlardır. Fakat bu kitapları okuduğumuzda on dokuzuncu yüzyılda yaşayan insanlar olduğumuzu, o tanrılarınsa binlerce yıl önce varolduklarını tamamen unuturuz. O tanrılara tapan insanların onların kişiliklerinde tutarsız, ürkünç bir şey göremediklerini çünkü onların da kendilerinden farksız olduklarını unuturuz. Şunu da belirtmeliyim ki hayatlarımız boyunca almamız gereken önemli derslerden biri de budur. Başkalarını yargılarken hep kendi ideallerimizden hareket ediyoruz. Oysa böyle olmaması gerekiyor. Herkes kendi idealleriyle yargılanmalı, başkalarınıninkiyle değil. Başka insanlarla ilişkilerimizde hep bu hataya düşüyoruz. Başkalarıyla düştüğümüz anlaşmazlıkların çok büyük bir bölümünün bundan kaynaklandığına inanıyorum, yani başkalarının tanrılarını, başkalarının ideallerini ve başkalarının güdülerini hep kendimizinkiyle yargılıyoruz. Belli koşullar altında belli bir iş yapmayı tercih edebilirim; başkasının da aynı işi yaptığını görünce onu harekete geçirenin aynı güdü olduğunu düşünüyorum. Oysa sonuç aynı da olsa bunun birçok farklı nedeni olabileceğini unutuyorum. O işi yapan kişi benimkinden bambaşka güdülere sahip olabilir. Dolayısıyla kadim dinleri yargılarken duygusal olarak meylettiğimiz bakış açısını değil, eskilerin düşüncelerinin ve hayatlarının bakış açısını benimsemeliyiz.

Eski Ahit'teki zalim ve acımasız Yehova birçoklarını ürkütmüştür, niye? Kadim

Yahudilerin Yehova'sının günümüzün geleneksel Tanrı anlayışını temsil etmesi gerektiğini düşünmeye ne hakları var? Ayrıca şunu da unutmamalıyız ki bizim arkamızdan gelenler bizim din ve Tanrı görüşlerimize aynı şekilde gülecekler. Bununla birlikte onca değişik görüşü birer inciye benzetirsek, hepsinin içinden aynı iplik geçiyor; Vedanta'nın amacı da o ipliği bulmaktır. Krişna der ki, "Her biri bir inci tanesi gibi olan bu değişik görüşlerin içinden geçen iplik benim." Günümüzün kavramlarıyla yargılandığında o görüşler ne kadar iğrenç ve tutarsız görünürse görünsün, bu birleştirici ipliğin ne olduğunu bulmak Vedanta'nın görevidir. Geçmiş zamanlarda bu görüşler tutarlıydı ve bizim şimdiki düşüncelerimizden daha çirkin değildi. Çirkinlik ancak biz onları kendi koşullarından çıkarıp mevcut koşullara uyarladığımızda ortaya çıkmaktadır. Çünkü o eski günlerin ortamı artık geçmişte kaldı. Nasıl ki eskinin Yahudi'si şimdinin modern, zeki, kurnaz Yahudisi'ne, eskinin Ari'si şimdinin entelektüel Hindu'suna dönüştüyse Yehova da Devalar da gelişmiştir.

Asıl hata, tapınanların evrimini kabul ederken Tapınılanın evrimini göz ardı etmektir. Tanrıya bağlı olanların gösterdiği ilerleme O'nun kendisine layık görülüyor. Yani fikirlerin temsili olarak siz ve ben nasıl geliştiysek aynı anlamda bu tanrılar da gelişmiştir. Bu belki size garip gelecektir - Tanrı'nın gelişmesi fikri. Oysa o bunu yapamaz. O değişmezdir. Aynı anlamda gerçek insan da asla gelişmez. Fakat insanın Tanrı'ya ilişkin düşünceleri sürekli değişmekte ve gelişmektedir. İleride insan tezahürünün gerisindeki gerçek insanın değişmez, saf ve sabit olduğunu göreceğiz; aynı şekilde Tanrı hakkındaki düşüncelerimiz de kendi yaratımımız, yani birer tezahürdür. Bunun gerisinde asla değişmeyen, hep saf kalan gerçek Tanrı vardır. Perdenin gerisindeki gerçeklerden birazı daha gün ışığına çıkınca buna ilerleme diyoruz; bu gerçeklerden birazı gizlendiğinde de gerileme diyoruz. Demek ki biz geliştikçe Tanrı da gelişiyor. Olağan bakış açısından bakıldığında, nasıl ki biz evrimleştikçe kendimizi açığa vuruyorsak tanrılar da aynı biçimde kendilerini açığa vuruyorlar.

Artık Maya kuramını anlayacak kıvama gelmiş olmalıyız. Tüm dinlerin tartışmayı önerdikleri soru şudur: Evrende niçin uyumsuzluk var? Evrende niçin kötülük var? Bu soruları ilkel dinlerin başlangıçlarında göremeyiz çünkü ilkel insana dünya tutarsız gelmiyordu. Onun dünyasında herhangi bir uyumsuzluk yoktu; fikirler çatışmıyordu; iyilikle kötülük arasında bir düşmanlık yoktu. Yalnızca kalbinde evet veya hayır diyen bir duygu vardı. İlkel insan dürtüleriyle hareket ediyordu. O aklına geleni yapıyor, kasları elverdiğince düşündüklerini gerçekleştirmeye çalışıyor, hiç yargılamıyor ve dürtülerini neredeyse hiç denetim altına almıyordu. Dolayısıyla tanrılar da dürtüleriyle hareket eden

varlıklardı. İndra gelir ve iblisleri darmadağın ederdi. Yehova kimsenin bilmediği ve sormadığı nedenlerden ötürü birinden hoşlanırken öbüründen hoşlanmazdı. Soru sorma alışkanlığı henüz gelişmemiştir ve o ne yaparsa yapsın, doğru kabul ediliyordu. İyiliğe veya kötülüğe ilişkin bir anlayış yoktu. Devalar bizim anladığımız biçimiyle birçok kötü işler yapıyordu; gerek İndra gerekse öbür tanrılar durmadan kötülük yapıyorlardı ama İndra'ya tapanların aklına bunların kötülük olduğu gelmiyordu, dolayısıyla bunu sorgulamıyorlardı.

Ahlaki düşüncenin gelişimiyle kavga da başladı. İnsanda, farklı dillerde ve uluslarda farklı adlar verilen bir duygu gelişti. Ona ister Tanrının sesi, ister eğitimin bir sonucu ya da ne dersiniz deyin, sonucu belliydi: insanın doğal dürtülerine sınırlama getiriyordu. Zihinlerimizde bir dürtü vardır ki, yap, der. Zihinlerimizde bir fikir kümesi vardır ki hep duyular aracılığıyla dışarı çıkmanın yollarını arar; onun gerisindeyse, ne kadar ince ve zayıf olursa olsun, hayır, çıkma, diyen minik bir ses vardır. Bu iki görüngü için Sanskritçe'de iki çok güzel sözcük var: Pravritti ve Nivritti - "ileri doğru dönmek" ve "içe doğru dönmek." Eylemlerimizi belirleyen genellikle ileri doğru dönmektir. Dinin başlangıcıysa içe doğru dönmektir. Din, "yapma" buyruğuyla başlar. Bu "yapma"nın olmadığı yerde din de yoktur. Sonra "yapma" geldi ve taptıkları tanrılara rağmen insanların düşüncelerini geliştirdi.

İnsanlığın kalbinde çok küçük bir sevgi uyandı. Gerçekten de çok küçüktü bu sevgi, şimdi bile o pek büyümüş değildir. Başlangıçta o yalnızca kabileyle sınırlıydı, aynı kabilenin üyelerini kapsıyordu; bu tanrılar kabilelerini seviyorlardı ve tanrı tek bir kabilenin tanrısı ve koruyucusuydu. Ve bazen bir kabilenin üyeleri kendilerini tanrıların torunları olarak görüyorlardı, tıpkı farklı ulusları oluşturan boyların mensuplarının, o boyun kurucusunun torunları olduğunu düşünmeleri gibi. Eskiden, hatta şimdi bile bazı insanlar yalnızca o tanrıların değil, Güneşin ve Ayın torunları olduklarını iddia etmektedirler. Kadim Sanskrit kitaplarında güneş ve ay hanedanlarından gelen kahraman imparatorların öykülerini okursunuz. Onlar önce Güneşe ve Aya tapıyorlardı ve zamanla kendilerinin Güneş, Ay vs. tanrısının torunu olduklarını düşünmeye başladılar. Dolayısıyla kabile düşüncesi gelişmeye başladığı zaman biraz sevgi, kabile üyelerine karşı küçük bir görev duygusu, küçük çaplı bir toplumsal örgütlenme gelişmeye başladı. Sonra doğal olarak şu fikir gelişti: tahammül etmeden ve kendimizi denetlemeden nasıl bir arada yaşayabiliriz? Dürtülerini denetlemeden, kendini tutmadan, zihninin ona yap dediği şeyleri yapmaya engel olmadan biri başkalarıyla nasıl birlikte yaşayabilir? Yaşayamaz. Böylece kendini sınırlama fikri gelişti. Toplumsal doku bütünüyle bu sınırlama

düşüncesinden meydana gelmiştir ve hepimiz biliyoruz ki tahammül etme ve kendini tutma dersini almamış olan hiçbir kadın veya erkek acılarla dolu bir hayat sürmekten kurtulamaz.

İmdi, dine ilişkin bu fikirler baş gösterdiğinde insanlığın aklına küçük de olsa daha yüksek, daha ahlaki bir şeyler gelmeye başladı. Eski tanrılar tutarsız görünmeye başladı; bu gürültücü, kavgacı, ayyaş, et yiyen tanrılar yanmış et kokusundan, kendilerine sert içkiler sunulmasından büyük zevk duyuyorlardı. İndra bazen o kadar çok içiyordu ki yere düşüyor ve abuk sabuk laflar ediyordu. Bu tanrılara artık tahammül edilemezdi. Artık güdülerini sorgulama düşüncesi doğmuş ve tanrılar bundan nasibini almışlardı. Yapılan işlerin nedenleri soruluyordu fakat ortada bir neden yoktu. Bu nedenle insanoğlu bu tanrılardan vazgeçti, daha doğrusu, onlarla ilgili daha yüksek fikirler geliştirdi. Tanrıların tüm eylem ve niteliklerinin bir dökümünü çıkarıp tutarlı olmayanları attılar, olanları aldılar, birleştirdiler ve ona bir isim verdiler: Deva-deva, tanrıların Tanrısı. Tapılacak tanrı artık bir güç simgesinden ibaret değildi. O ahlaklı bir tanrıydı; insanlığı seviyordu ve ona iyilik yapıyordu. Fakat tanrı fikri sürdü. Onun ahlaki önemini artırdılar, gücünü de artırdılar. O evrendeki en ahlaklı ve aynı zamanda gücü neredeyse her şeye yeten bir varlık haline geldi.

Fakat bu yamalı bohça işe yaramadı. Açıklamaların kapsamı genişledikçe çözmeye çalıştığı sorunların zorluğu da arttı. Tanrının nitelikleri aritmetik olarak artıyorsa zorluk ve kuşkular geometrik olarak artıyordu. Yehova'nın neden olduğu zorluklar evrenin Tanrısının yanında çok küçük kalıyordu ve bu sorun bugün hâlâ sürmektedir. Gücü ve sevgisi sonsuz bir Tanrının idaresi altındaki bir evrende böyle şeytani işler nasıl oluyor da devam edebiliyor? Niçin mutluluktan çok mutsuzluk var ve niçin iyilikten çok kötü lük var? Her şeye gözlerimizi kapatabiliriz ama bu, dünyanın korkunç bir yer olduğu gerçeğini değiştirmez. En iyi ihtimalle burası Tantalos'un [{2}](#) cehennemi gibidir. Kafamıza giren idealler duyusal ideallerimizin çok ötesindedir ama onları dile getirmeye gelince bunu yapamıyoruz. Öte yandan, çevremizde kabaran kütlenin altında eziliyoruz. Oysa ideallerden vazgeçip yalnızca bu dünyada mevcut olanlarla mücadele edecek olsam hayvanlardan hiçbir farkım kalmaz ve kendimi yozlaştırmış, alçaltmış olurum. Bu yolların hiçbirisi mutluluk getirmez. Bu dünyada yaşamakla yetinenlerin kaderi mutsuzluktur. Hakikat ve daha yüce şeyler için ileri çıkanların, hayvansal varlıktan daha ötesini arayanların kaderiyse bin kat daha açıldır. Bu bir gerçek; fakat açıklaması yok - olamaz da. Öte yandan Vedanta çıkış yolunu göstermektedir. Unutmamalısınız ki size bazen ürkütücü gelen gerçekleri anlatmak zorundayım. Fakat söylediklerimi hatırlayın, düşünün,

hazmedin; o zaman o gerçek sizin olacak, sizi yüceltecek ve hakikati anlamaya, onun içinde yaşamaya muktedir kılacaktır.

İmdi, bu dünyanın Tantalos'un cehennemi olduğu, bu evren hakkında hiçbir şey bilmediğimiz, fakat aynı zamanda bir şey bilmediğimizi de syleyemediğimiz bir gerçek. Bir zincirin varolup olmadığını bilmiyorsa onun varolduğunu sileyemem. Bu benim beynimdeki bir aldatmacadan ibaret olabilir. Ben hiç durmadan rüya görüyor olabilirim. Size konuştuğumu, sizin de beni dinlediğinizi düşlüyor olabilirim. Kimse bunun bir rüya olmadığını kanıtlayamaz. Belki de beynimin kendisi bir rüyadır; ona bakılırsa kimse kendi beynini de görmüş değildir. Bunların hepsini verili gerçekler olarak kabul ediyoruz. Bu her şeyde böyle. Ben kendi bedenimi hiç tereddütsüz var kabul ediyorum. Öte yandan bunu bilmediğimi de sileyemiyorum. Bilgiyle bilgisizlik arasındaki bu yeri, bu mistik alacakaranlığı, doğruyla yalanın bu karışımını - ve nerede buluştuklarını - kimse bilmiyor. Bir rüyanın orta yerinde, yarı uyur halde yürüyor ve hayatlarımızı bir pusun içinde sürdürüyoruz; bu hepimizin kaderi. Bu duyulara dayalı tüm bilgilerin kaderi. Bu tüm felsefelerin, kurumlanan tüm bilimlerin, tüm mağrur insan bilgisinin kaderi. Bu, evren.

Madde, ruh, zihin veya hangi adı verirsiniz verin, değişmeyen bir gerçek var: onların olduğunu veya olmadığını sileyemiyoruz. Onların bir mi yoksa çok mu olduklarını sileyemiyoruz. İşıkla karanlığın bu ebedi oyunu - ayrımsız, ayırt edilemez, ayır konulamaz - hep olacaktır. Bu bir vakıa, ama aynı zamanda değil; uyanık, aynı zamanda uykuda. Bu bir durum tespitidir ve Maya dediğimiz de budur. Bizler bu Maya'nın içinde doğuyoruz, onun içinde yaşıyoruz, onun içinde düşünüyoruz ve onun içinde rüya görüyoruz. Onun içinde felsefecileriz, onun içinde ruhani insanlarız, hatta onun içinde şeytanlarız ve onun içinde tanrılarız. Fikirlerinizi genişletebildiğiniz kadar genişletin, onları alabildiğine yceltin, onlara sonsuz veya ne isterseniz onu deyin; o fikirler bile Maya'nın içindedir. Başka türlü olamaz; ve insanlığın tüm bilgisi bu Maya'nın bir genellemesidir, onu göründüğü biçimiyle bilme çabasıdır. Bu Mma-Rupa'nın - isim ve biçim - işidir. Biçimi olan, zihninizde bir fikir canlandıran her şey Maya'nın içindedir; çünkü zamanın, mekanın ve nedenselliğin sınırlarıyla bağlı her şey Maya'nın içindedir.

Tanrı'yla ilgili eski fikirlere gidelim biraz ve onların ne hale geldiğini görelim. Hemen fark ederiz ki bizi sonsuz derecede seven - sonsuz derecede özgeci ve gcl, evreni idare eden -bir Varlık fikri tatmin edici olmamış. Adil ve esirgeyen Tanrı nerede? diye sormuş filozoflar. İnsan ve hayvan biğimindeki milyonlarca evladının yok olduğunu görmüyor mu; başkasını öldürmeden bir an olsun durabilen var mı? Binlerce cana kıymadan nefes almanın imkanı var mı? Yaşıyorsunuz çünkü milyonlar ölüyor. Hayatınızın her anı, aldığınız

her nefeste binler ölüyor; yaptığınız her harekette milyonlar ölüyor. Yediğiniz her lokmada milyonlar ölüyor. Peki niçin ölüyorlar? Onların çok aşağı varlıklar olduğu yollu eski bir bilgicilik vardır. Varsayalım ki öyleler - ki bu tartışmalıdır çünkü insanın mı karıncadan, karıncanın mı insandan büyük olduğunu kim bilebilir - onların öyle olup olmadıklarını kim kanıtlayabilir? Onların aşağı olduklarını kabul etsek bile bu niçin ölmek zorunda olduklarını açıklamaz. Eğer aşağı iseler yaşamak için daha çok nedenleri var. Niçin olmasın? Çünkü onlar duyularıyla yaşıyorlar, onlar hazzı ve acıyı bizim hissedebileceğimizden bin kat daha fazla hissedebiliyorlar. Hangimiz mükellef bir yemeği bir köpek veya kurdun iştahıyla yiyebilir? Hiçbirimiz, çünkü enerjilerimiz duyularımızın dışında yer alır; onlar zekamızda, ruhumuzdadır. Fakat hayvanların ruhları duyularındadır ve onlar biz insanların hayal bile edemeyeceği şeylere deli olur ve onlardan zevk alır; acıları da hazlarıyla orantılıdır. Hazları da acıları da eşit ölçüdedir. Hayvanların aldıkları haz insanlarınkinden daha fazlaysa bundan çıkan sonuç, duydukları acının da en az insanlarınki kadar olduğudur. Dolayısıyla ölen insanların duydukları acı hayvanlarda bine katlanır, buna rağmen onları hiç düşünmeden öldürürüz. İşte Maya budur. Ve eğer insana benzer, her şeyi yaratan bir Kişi-Tanrı'nın varolduğunu varsayıyorsak her kötülükte bir iyiliğin olduğunu kanıtlamaya çalışan açıklamalar ve kuramlar yetersiz kalır. Yirmi bin iyilik olsun, ama bunlar niçin kötülükten gelsin? Bu ilkeden hareketle, beş duyunun keyfi olsun diye başkalarının boğazını kesmenin ne sakıncası olur? Böyle bir gerekçe olmaz. İyilik niçin kötülükten gelsin? Sorunun hâlâ cevaplanması gerekiyor ama cevap ortada yok. Hint felsefesi bunu kabul etmek zorunda kalmıştır.

Vedanta en gözüpek dinsel sistemdi ve hâlâ da öyledir. O hiç durmadı ve bu bakımdan bir avantajı var. Gerçeği dile getirmeye çalışan herkesi bastıran bir ruhban kesimi yoktu onda. Her zaman mutlak bir din özgürlüğü olmuştur. Hindistan'da hurafe kaynaklı kölelik toplumsal kökenlidir; burada, Batıda toplum son derece özgür. Hindistan'da toplumsal meseleler çok katıdır fakat dinsel görüşler serbesttir. İngiltere'de bir adam istediğini giyer, istediğini yer; ama kiliseye gitmeyi ihmal ederse tepesine binilir. O öncelikle toplumun din konusunda söylediklerine uymak zorundadır, ancak ondan sonra hakikat üstüne düşünebilir. Hindistan'daysa bir adam kendi kastından olmayan biriyle yemek yese toplum var gücüyle onun tepesine biner ve onu mahveder. Atalarının çağlar önce giyindiğinden farklı giyinmek istese işi biter. İlk treni görmek için birkaç mil uzağa gitmesi yüzünden toplumdan dışlanan birinin öyküsünü işitmişim; ama isterseniz bunun abartılmış olduğunu varsayalım! Fakat din alanında tanrıtanımaçlar, maddeciler ve Budistler, her türden inançlar, görüşler ve spekülasyonların yan yana yaşadıklarını

görürüz. Her mezhepten insanlar öğretilerini yayıp taraftar toplayabilirler; hatta Brâhminler, maddecilerin tanrıların tapınaklarının kapısı dibinde fikirlerini duyurmalarına ses çıkarmazlar.

Buda olgun bir yaşta öldü. Amerikalı büyük bir bilim adamı arkadaşımın onun hayatını okumaktan zevk aldığını hatırlıyorum. Ama çarmıha gerilmediği için ölümünden hoşlanmıyordu. Ne kadar yanlış bir düşünce! Bir insanın büyük olması için onun ille de öldürülmesi gerek! Hindistan'da böyle görüşler asla hüküm sürmemiştir. Büyük Buda bütün Hindistan'ı dolaşmış, kendi tanrılarını, hatta evrenin Tanrısını açıkça reddetmiş ama buna rağmen ileri bir yaşa kadar yaşamıştır. Seksen yıl yaşamış ve ülkenin yarısını dininden döndürmüştür.

Bir de korkunç şeyler öğreten Çârvâkalar vardı; on dokuzuncu yüzyılda bile cesaret edilemeyecek derecede katıksız bir maddeciliği savunuyorlardı. Bu Çarvakalar hiçbir yasakla karşılaşmadan tapınak tapınak, şehir şehir dolaşıp dinin bir saçmalık, rahiplerin uydurması olduğunu, Vedaların budalalar, düzenbazlar ve kötü kalplilerce kaleme alındığını ve ne bir Tanrının ne de ebedi ruh diye bir şeyin varolmadığını savunuyorlardı. Eğer ruh vardıysa niçin eşinin ve çocuklarının sevgisiyle dünyaya geri dönmüyordu? Onlara göre eğer ruh vardıysa ölümden sonra bile sevmeye devam etmeli ve yiyecek, giyecek, güzel şeyler istemeliydi. Buna rağmen kimse Çarvakaların canını yakmamıştır.

Yani Hindistan'da her zaman görkemli bir din özgürlüğü olagelmıştır ve unutulmamalıdır ki gelişmenin ilk koşulu özgürlüktür. Özgür bırakmadığınız şey gelişmez. Ben bir öğretmenim diye yalnızca kendinize özgürlük tanıdığınız halde başkalarını kısıtlayarak onları geliştirebileceğiniz, gelişimlerine yardımcı olabileceğiniz, onlara yol gösterebileceğinizi düşünüyorsanız yanılıyorsunuz, üstelik bu tehlikeli bir yalandır. Bu görüş milyonlarca insanın gelişimine ket vurmuştur. Bırakın insanlar özgürlüğün ışığına kavuşsunlar. Gelişmenin tek yolu budur.

Biz Hindistan'dakiler manevi konularda herkese özgürlük tanıdık ve bugün bile bu ülkenin dinsel düşüncesi muazzam bir manevi güce sahiptir. Aynı özgürlüğü toplumsal konularda da tanırsanız kusursuz bir toplumsal örgütlenmeniz olur. Biz toplumsal konuların gelişimini serbest bırakmadık, şimdi de kaskatı bir toplumumuz var. Siz dinsel konuları hiç serbest bırakmadınız, inançları ateş ve kılıçla dayattınız; sonuç, Avrupa'da dinsel zihniyetin dumura uğraması. Hindistan'da toplumu prangalarından kurtarmalıyız; Avrupa'da da manevi gelişimin ayağına vurulan zincirleri kırmalıyız. Böyle olursa insanlık için olağanüstü bir gelişme ve ilerleme fırsatı doğacaktır. Tüm bu gelişmelerde manevi,

ahlaki ve toplumsal bakımdan ortak bir yan olduğunu anlarsak dinin - en kapsamlı anlamıyla - topluma ve günlük yaşantımıza girdiğini göreceğiz. Vedanta'nın ışığında tüm bilimlerin dinin birer tezahüründen başka bir şey olmadığını, dünyadaki her şeyin de durumunun aynı olduğunu anlayacağız.

Görüyoruz ki bilimler özgürlük yoluyla varolmuştur; ve bilimlerde görüşlerin iki kümede toplandığını biliyoruz: maddeci ve suçlayıcı görüşle olumlu ve yapıcı görüş. İlginçtir ki bunları her toplumda görürüz. Bir toplumda bir kötülük belirir belirmez bir grup ayağa kalkıp onu intikamcı bir tarzda suçlar ve zaman zaman bunu fanatizme vardırır. Her toplumda fanatikler vardır ve tepkisel doğalarından ötürü kadınların sık sık bu akımlara kapıldıklarını görürüz. Ayağa fırlayıp bir şeyleri suçlayan herkesin peşinden birileri gider. Yıkma kolaydır; bir çılgın istediği her şeyi yıkabilir ama yapmaya gelince, bu zordur işte. Bu fanatikler kendilerince bazı iyi işler yapabilirler ama zararları daha fazladır. Çünkü toplumsal kurumlar bir günde kurulmazlar. Bir kötülük olduğunu varsayın; suçlamak onu ortadan kaldırmayacaktır, onun köküne inmeniz gerekir. Önce nedeni bulun, sonra onu ortadan kaldırın, böylece sonuç da ortadan kalkacaktır. Bağırıp çağırmak, protesto etmek herhangi bir sonuç yaratmayacaktır, tabii kötü bir şeylere neden olması dışında.

Kalplerinde anlayış olan ve nedenin derinliğine inmemiz gerektiğini anlayanlar da olmuştur; onlar büyük ermişlerdir. Bir gerçeği aklınızdan çıkarmamalısınız: dünyaya gelmiş bütün büyük öğretmenler yıkmaya değil, tamamlamaya geldiklerini söylemişlerdir. Çoğu zaman bu anlaşılmamıştır; ve onların tahammüllerinin mevcut toplumsal kanaatlerle değersiz bir uzlaşma olduğu düşünülmüştür. Şimdi bile bu büyük peygamberlerin ve öğretmenlerin korkak oldukları ve doğru olduğunu düşündükleri şeyleri açıkça söylemediklerine ilişkin sözler işitebilirsiniz; oysa durum hiç de böyle değildir. Fanatikler dünyadaki bütün insanlara çocukları gözüyle bakan bu büyük bilgelerin kalplerindeki sevginin sonsuz gücünü pek az anlarlar. Onlar gerçek babalar, gerçek tanrılar, herkese karşı sonsuz anlayış ve sabır besleyen kimselerdi; onlar katlanmaya ve sabretmeye hazırdılar. Onlar insan toplumunun nasıl gelişmesi gerektiğini biliyorlardı ve sabırla, ağır ve emin adımlarla çözümlerini uygulamaya koydular; insanları suçlayarak ve korkutarak değil, onları şefkatle ve yumuşaklıkla adım adım yukarı götürerek. Upanişadların yazarları böyleydiler. Onlar Tanrıya ilişkin eski fikirlerin, zamanın ileri ahlaki düşünceleriyle bağdaşmadığını çok iyi biliyorlardı; tanrıtanımazların savunduklarında epey doğruluk payı olduğunu çok iyi biliyorlardı; fakat aynı zamanda incileri birleştiren ipi koparmak, yeni toplumu havada kurmak isteyenlerin büsbütün başarısız olacaklarını da biliyorlardı.

Bizler hiçbir şeyi sıfırdan inşa etmeyiz, olsa olsa yer değiştiririz; yeni bir şeye sahip

olamayız, olsa olsa şeylerin yerini değiştirebiliriz. Tohumlar büyüyüp ağaç olur, sabırla ve ağır ağır; enerjilerimizi hakikate yönlendirmeli ve mevcut hakikatleri idrake çalışmalıyız, yeni hakikatler icat etmeye değil. Kadim bilgeler de yeni zamanlara uygunsuz eski Tanrı fikirlerini reddetmek yerine Onlardaki gerçeği bulup çıkarmaya çalışmışlardı. Sonuç, Vedanta felsefesi oldu; ve eski tanrıların, evrenin Yöneticisi olan monoteist Tanrı anlayışının içinden kişiliğe sahip olmayan, Mutlak dedikleri daha yüksek fikirler çıkardılar; evrenin her yerinde birliği buldular.

Bu dünyanın çokluğunda her şeyin içine sinmiş olan Birliği, bu ölümlü dünyada Bir olan Sonsuz Hayatı, bu sezgisiz ve cahil dünyada Tek Işığı ve Bilgiyi gören kişi sonsuz huzura ermiştir. Başka kimse ona ermeyecek, başka kimse ona ermeyecektir.

Maya Ve Özgürlük (Londra'da 22 Ekim 1896'da Verilen Ders)

“Zaferin uzayıp giden bulutları olarak geliyoruz,” diyor şair. Ancak hepimiz zaferin uzayıp giden bulutları olarak gelmiyoruz; kimimiz kara bir sis bulutu olarak gelir, buna hiç kuşku yok. Hepimiz bu dünyaya burası bir savaş meydanıymış gibi savaşımaya geliyoruz. Buraya ağlaya ağlaya, elimizden geldiğince savaşımaya ve hayatın sonsuz okyanusuna doğru bir yol açmaya geliyoruz; ileri gidiyoruz, arkamızda koca çağlar var, önümüzde muazzam bir enginlik. Durmadan gidiyoruz, ta ki ölüm bizi savaş meydanından alana kadar - galip veya mağlup, onu bilmiyoruz. İşte Mâyâ budur.

Çocukluğun kalbinde umut egemendir. Çocuğun açılan gözlerinde bütün dünya altın bir düştür; o iradesinin hükümlerine olduğunu düşünür. İlerledikçe, attığı her adımda doğa aşılmaz bir duvar gibi yükselir karşısında, ilerleyişini engeller. Kendini duvara karşı vurur da vurur, içinden geçmeye çalışır. İlerledikçe ideallerinde geriler. Sonra ölüm gelir ve belki de rahatlar. İşte Maya budur.

Bir bilim insanı yükselir, o bilgiye açtır. Hiçbir fedakarlık ona çok gelmez, hiçbir mücadele onun için umutsuz değildir. Doğanın sırlarını keşfede ede ilerler, kalbinin derinliklerinden gelen istekle sırları araştırır; ama niçin? Bütün bunlar niçin? Ona niçin şan ve şeref verelim? Öyle biri niçin ün kazansın? Doğa hep insandan daha fazlasını yapmaz mı? Ve doğa soğuk ve duygusuzdur. Soğuk ve duygusuz olanı taklit etmek niçin şanlı ve şerefli bir iş olsun? Doğa istediği şiddette bir yıldırımı istediği mesafeye gönderir. İnsanoğlu küçücük bir iş yapsa onu göklere çıkarırız. Niçin? Doğayı, ölümü, soğukluğu, duygusuzluğu taklit eden niçin övelim? Yerçekimi en büyük kütleyi bile çekip paramparça edebilir; ama yine de soğuktur o. Soğuk olanı taklit etmenin neresi görkemli? Ama yine de bunun mücadelesini veriyoruz. İşte Maya budur.

Duyular insanı yanlış yere sürüklüyor. İnsan hazzı ve mutluluğu asla bulamayacağı yerde arıyor. Ta çağlar öncesinden bunun boş ve yararsız bir uğraş olduğu, burada mutluluk olmadığı bize öğretiliyor. Fakat bir türlü öğrenmiyoruz; kendi deneyimlerimiz dışında bunu öğrenmemiz imkansız. Biz de deniyoruz, ardından bir darbe geliyor. Peki öğreniyor muyuz? Hâla öğrenmiyoruz. Tatmin bulmak umuduyla ateşe atılan kelebekler gibi duyusal zevklere atılıyor. Her seferinde tazelenmiş bir enerjiyle atılıyor; böylece devam ediyoruz, sonunda kötürüm olmuş ve aldanmış bir halde ölüyoruz. İşte Maya

budur.

Aynı şey zekamız için de geçerli. Evrenin gizemlerini çözme arzusuyla soru sormaktan vazgeçemiyoruz, bilmemiz gerektiğini düşünüyor ve kazanılacak bir bilgi olmadığına inanmıyoruz. Birkaç adım, sonra öncesizliğin ve sonrasızlığın aşamadığımız duvarı yükselmeye başlıyor. Birkaç adım, sonra uzayın sonsuz enginliğinin duvarı yükseliyor ve bütün her şey neden ve sonuç duvarıyla şaşmaz şekilde çevreleniyor. Bunların ötesine geçemiyoruz. Yine de mücadele ediyoruz, hâlâ da mücadele etmemiz gerekli. İşte Maya budur.

Her nefeste, kalbin her atışında, her hareketimizde özgür olduğumuzu düşünüyoruz ama aynı anda bize aslında öyle olmadığımız gösteriliyor. Bedenimizde, zihnimizde, bütün düşüncelerimizde, tüm duygularımızda bağlı köleler, doğaya mahkum köleleriz. İşte Maya budur.

Doğan çocuğunun bir dahi, dünyanın en olağanüstü bebeği olduğunu düşünmeyen kadın yoktur; o çocuğunun üstüne titrer. Onun bütün ruhu çocuğuydur. Çocuk büyür, belki ayyaş, alçak biri olup annesine kötü davranır; ama o annesine kötü davrandıkça annesinin ona olan sevgisi artar. Dünya bunu annenin karşılıksız sevgisi olarak yüceltir, oysa annenin köle doğmuş biri olduğunu, elinden başka şey gelmediğini düşünmez. Ona kalsa bu yükü binlerce kez omzundan atmak ister ama yapamaz. Onu bir yığın çiçekle örter ve buna olağanüstü sevgi adını verir. İşte Maya budur.

Bizler de dünyada böyleyiz. Bir efsane vaktiyle Nârada'nın Krişna'ya şöyle dediğini anlatır: "Efendimiz, bana Maya'yı gösterin." Birkaç gün geçer ve Krişna, Narada'dan onunla çöle doğru bir yolculuk yapmasını ister. Birkaç kilometre gittikten sonra Krişna, "Narada, susadım; bana biraz su getirebilir misin?" der. "Hemen gidip size su getireyim, efendim." Ve Narada gider. Biraz ileride bir köy vardır; su bulmak için köye gider ve bir kapıyı çalar. Kapıyı çok güzel bir kız açar. Onu gördüğü anda Narada belki de susuzluktan ölmek üzere olan Efendisinin su beklediğini unutur. Her şeyi unutur ve kızla konuşmaya başlar. O gün Efendisinin yanına dönmez. Ertesi gün yine eve gidip kızla konuşur. Konuşa konuşa aşık olur; babasından kızı ister ve evlenirler. Orada yaşamaya başlar ve çocukları olur. Böylece on iki yıl geçer. Kayınbabası ölür, mülkünü miras alır. Karısı ve çocukları, tarlaları ve sığırlarıyla çok mutlu bir hayat sürdüğünü sanır. Sonra bir taşkın olur. Gece vakti ırmak yatağından taşar ve bütün köyü su basar. Evler çöker, insanlar ve hayvanlar suya kapılıp boğulurlar. Sel her şeyi önüne katar. Narada kaçmak zorunda kalır. Bir eliyle karısını, öbür eliyle iki çocuğunu tutar. Bir çocuğu da omzundadır. Selin sıg bir yerinden

geçmeye çalışır. Birkaç adım sonra akıntının fazla kuvvetli olduğunu görür, omzundaki çocuk düşer ve suya kapılır. Narada umutsuzca bağırır. Onu kurtarayım derken elindeki çocuklardan birini kaçıır ve o da kaybolur. Sonunda tüm gücüyle tutmaya çalıştığı karısı da akıntıyla sürüklenir. Narada kendini ırmağın kenarında bulur ve acıyla ağlar. Arkasından yumuşak bir ses işitir. "Çocuğum, su nerede kaldı? Bana bir kap su getirmeye gitmiştin, hâlâ seni bekliyorum. Gideli tam yarım saat oldu." "Yarım saat mi?" diye hayretle sesini yükseltir Narada. Zihninde on iki yıl geçmiştir ama bütün bunlar yarım saat içinde olmuş! İşte Maya budur.

Şu veya bu biçimde hepimiz onun içindeyiz. Bunu anlamak son derece zor. Bu her ülkede anlatılan, her yerde öğretilen bir şey ama yalnızca birkaç kişi ona inanır çünkü bizzat kendimiz yaşamadan ona inanamayız. Bu neyi gösterir? Çok fena bir şeyi. Çünkü her şey boşunadır. Her şeyden öç alan zaman gelir ve geriye hiçbir şey bırakmaz. O ermişi de günahkarı da, kralı ve çiftçiyi de, güzeli de çirkini de yutar; hiç kimseyi bırakmaz. Her şey aynı hedefe doğru yol alır, yıkıma. Bilgimiz, sanatımız, bilimimiz, her şey oraya doğru sürüklenir. Kimse bu gelgitin önüne geçemez, kimse onu bir dakika bile geciktiremez. Vebanın pençesindeki şehirde insanların salgını içkiyle, dansla ve diğer boş uğraşlarla unutmaya, dolayısıyla felç olmaya çalışmaları gibi siz de onu unutmaya çalışabilirsiniz. Biz de türlü türlü duyuşal zevklere dalarak onu unutmaya çalışıyoruz. İşte Maya budur.

İki yol önerilmiştir. Birini herkes bilir, o da şudur. "Doğru olabilir ama hiç düşünme. Atasözünün dediği gibi, 'Güneş parlarken saman toplamaya çalış.' Hepsi doğru, hepsi gerçek ama takma kafanı. Alabildiğin kadar zevk almaya bak, elinden gelen az bir şeyi de yapmaya çalış, resmin karanlık yanına bakma, hep umutlu, olumlu taraflara bak." Bunda doğruluk payı var ama tehlikeli yanları da var. İyi bir motivasyon sağladığı bir gerçek. Umut ve olumlu idealler bizleri çok iyi motive eder; fakat bunlarda bir miktar tehlike de var: mücadeleyi umutsuzlukla bırakma tehlikesi. "Dünyayı olduğu gibi kabul edin; sakın sakın oturun ve olabildiğince rahat etmeye bakın, bütün bu sefaletle yetinin. Bir darbe aldığınızda onun darbe değil, gül olduğunu söyleyin; köle gibi itilip kakıldığınızda özgür olduğunuzu söyleyin. Hiç durmadan kendinize ve başkalarına yalan söyleyin, mutlu yaşamamanın tek yolunun bu olduğunu söyleyin," diye salık verenlerin durumu budur. Buna gündelik hayatın bilgeliği deniyor ve bu, dünyada hiçbir zaman on dokuzuncu yüzyıldaki kadar yaygınlaşmadı; çünkü dünya hiç şimdiki kadar ağır darbeler yemedi, rekabet hiç bu kadar şiddetli olmadı, insanlar başka insanlara hiç bu kadar zulüm yapmadı; bu yüzden de onlara böyle bir avuntu verilmeli. Günümüzde bu avuntu en güçlü biçimiyle öne

çıkarılıyor; fakat başarısız oluyor, zaten hep başarısız olmaya mahkumdur. Leşi güllerle kaplayarak saklamaya çalışmak imkansızdır. Çünkü bu uzun vadede işe yaramaz, güller bir zaman sonra solar ve leş her zamankinden daha fena koku yayar. Bizim hayatlarımız da böyledir. Eski, iltihaplı yaralarımızı altın giysilerle örtmeye çalışsak da bir gün gelir, o altın giysi çıkarılır ve yara tüm çirkinliğiyle gün yüzüne çıkar.

Peki öyleyse umut var mı? Hepimizin Maya'nın köleleri olduğumuz, Maya'nın içinde doğduğumuz ve onun içinde yaşadığımız doğru. Bundan hiç çıkış, hiç ümit yok mu? Hepimizin sefalet içinde olduğu, bu dünyanın bir hapisane olduğu, güzellik denen şeyin bile bir hapisane olduğu, zeka ve akıllarımızın hapisaneler olduğu çağlardan beri biliniyor. Hiçbir insan yok ki bunu bir an için hissetmemiş olsun. Ve bunu en çok yaşlılar hisseder çünkü onlarda hayat deneyimi birikmiştir, onlar doğanın yalanlarına kolay kolay kanmazlar. Önümüzde bu korkunç gerçek dururken, acının ve kederin ortasında, ölümle yaşamın eşanlı olduğu bu dünyada tüm çağları aşip gelen, tüm ülkelerde ve yüreklerde çınlayan uzak bir ses var: "Bu Maya tanrısaldır, niteliklerden oluşmuştur ve aşılması çok zordur. Ama Bana gelenler hayat ırmağını aşarlar." "Ey zahmete girenler ve ağır yük taşıyanlar, Bana gelin ki sizi rahat ettireyim."

Bizi gayrete getiren bu sestir. İnsanoğlu bunu tüm çağlar boyunca işitmiştir. Her şey yitmiş, tüm umutlar kaybolmuş gibi görüldüğünde, insanın kendi gücüne olan güveni yıkıldığında, her şey parmaklarının arasından kayıp gittiğinde ve hayat umutsuz bir yıkıntıya döndüğünde bu ses insanlara yetişir. İnsanlar ona kulak verir. Buna din diyoruz.

Bu nedenle bir yanda tüm bunların saçma, Maya olduğu ileri sürülürken öbür yandan Maya'nın ötesinde bir çıkış yolu olduğu iddiası ortaya atılır. Bir de, "Din ve metafizik gibi konulara kafanızı yormayın. Yaşayıp gidin işte; bu dünya gerçekten kötü bir yer ama siz bundan en iyisini çıkarmaya çalışın," diyen insanlar var. Daha açık bir ifadeyle onlar ikiyüzlü, yalan, aldatmacayla dolu bir hayat sürmeyi salık veriyorlar. Yaralarınızı en iyi şekilde örtün. Yama üstüne yama yapın, ta ki her şeyi yitirene ve yamalı bohçaya dönene kadar. Yamalı bohçayla yetinenler asla dine ulaşamazlar. Din, mevcut durumdan, hayatlarımızdan duyulan derin bir hoşnutsuzlukla, hayatı bu şekilde yamamaya karşı beslenen şiddetli nefretle, aldatma ve yalandan duyulan sonsuz tiksintiyle başlar. Ancak kudretli Buda'nın Bo ağacının altındayken söylediğini söylemeye cesaret edenler dindar olabilirler. Buda günü yaşama fikriyle karşılaşmış ve bunun saçmalığını görmüş ama bir çıkış yolu bulamamıştı. Hakikati aramaktan vazgeçme, dünyaya geri dönüp eski sahtekar hayatı yaşama, eşyaya yanlış isimler verme, kendine ve herkese yalan söyleme dürtüsü onu yokladığında o bu dürtüyü alt etmiş ve, "Ölmek ot

gibi cahil bir hayat yaşamaktan daha iyidir; yenilmiş olarak yaşamaktansa savaş meydanında ölmek yeğdir,” dedi. Dinin temeli budur. Bir insan böyle bir tavır aldığı zaman hakikati bulma, Tanrıya ulaşma yolunda demektir. Dindar olmanın öncelikli itici gücü bu kararlılık olmalıdır. Ben kendime tırnaklarımla yol açacağım. Ya hakikati öğreneceğim ya da bu uğurda can vereceğim. Çünkü bu yanda hiçbir şey yok, her şey yitiyor. Bugünün güzel, umutlu, genç insanı yarın gazi oluyor. Umutlar ve sevinçler ilk don vurduğunda dökülecek çiçekler gibidir. Bir yanda bu var, öbür yanda hayatın tüm illetlerinin üstesinden gelmenin, evreni fethetmenin büyüü. Bu yanda insanlar ayakta durabilirler. Bu nedenle zafer için, hakikat için, din için mücadele etme cesareti gösterenler doğru yoldadırlar; Veda’nın telkin ettiği yol da budur. Umutsuzluğa kapılmayın; bu yol zordur, bıçak sırtında yürümek gibidir; ama umutsuzluğa kapılmayın, uyanın, doğrulun ve ideali, hedefi bulun.

İmdi, dinin bütün bu farklı tezahürleri, onlar insanlığa hangi biçimde gelmiş olurlarsa olsunlar, şu ortak temele sahiptir. O da özgürlüğün, bu dünyadan çıkış yolunun telkinidir. Onlar asla dinle dünyayı uzlaştırmaya gelmediler, onlar kördüğümü çözmeye, dini kendi idealleri doğrultusunda kurmaya ve dünyayla uzlaşmamak üzere geldiler. Her din bunu telkin eder ve Vedanta’nın görevi de bu arzuları uyumlu hale getirmek, dünyanın tüm dinlerinin ortak temelini açığa çıkarmaktır. En kötü hurafeyle en yüksek felsefe arasında bile aynı çıkış yolunu göstermek gibi ortak bir amaç vardır ve çoğu durumda bu yolu gösteren, kendisi doğanın yasalarıyla bağlı olmayan, bir başka deyişle özgür olan biridir. Bu özgür etkenin - o ister bir Kişi-Tanrı olsun ister insan gibi duygulu bir varlık, ister erkek olsun ister kadın veya cinsiyetsiz - doğasına ilişkin görüşlerin farklılığına, bu konudaki tartışmaların sonunun gelmemesine ve zorluklara rağmen temeldeki fikir aynıdır. Farklı sistemlerin çözümü neredeyse imkansız çelişkilerine rağmen hepsinde de birliğin o altın ipliğini görebiliyoruz; Vedanta felsefesinde bu altın ipliğin izi sürülür ve yavaş yavaş bize gösterilir; bu keşfin ilk adımı da özgürlüğün - ki hepimiz ona doğru yol alırız - oluşturduğu ortak zemindir.

Sevinç ve üzüntülerimizin, sıkıntı ve mücadelelerimizin hepsinde görülen garip bir gerçek de hepimizin özgürlüğe doğru ilerleyişimizin kesinliğidir. Soru aslında şudur: “Bu evren nedir? Nereden doğuyor? Nereye gidiyor?” Cevap da, “O özgürlükten doğdu, onda varolur ve onun içinde eriyip yok olur”dur. Bu özgürlük düşüncesinden vazgeçemezsiniz. O olmazsa eylemlerinizi, hatta bizzat hayatlarınız yiter. Doğada geçen her an bizim köle olduğumuzun kanıtıdır. Fakat öte yandan başka bir fikir doğar ve bizim özgür olduğumuzu söyler. Attığımız her adımda Maya bizi yere serer; ama darbeyi yediğimiz anda, onunla

gelen tutsaklık hissiyle birlikte özgür olduğumuz duygusuna da kapılırız, içimizden bir ses özgür olduğumuzu söyler. Fakat o özgürlüğü gerçekleştirmeye, onu görünür kılmaya çalıştığımızda neredeyse aşılmaz zorluklarla karşılaşırız. Yine özgürlük içimizde ısrarla ileri atılır, "Ben özgürüm, ben özgürüm." Ve eğer dinleri inceleyecek olursanız hepsinde bu düşüncenin dile getirilmiş olduğunu görürsünüz. Yalnızca din değil - bu sözcüğü dar anlamıyla almamalısınız - toplumun tüm hayatı bu özgürlük ilkesinin tezahüründen ibarettir. Tüm hareketler bunun belirtisidir. Farkında olursa da olunmasa da, "Ey zahmete girenler ve ağır yük taşıyanlar," diyen sesi herkes duymuştur. Aynı dilde veya aynı ifade biçimiyle olmayabilir; ama öyle ya da böyle özgürlüğe çağrı yapan bu sese tanık olmuşuzdur. Evet, biz o sestten dolayı doğduk, her hareketimiz onun içindir. Hepimiz özgürlüğe koşuyoruz, hepimiz o sesi takip ediyoruz, farkında olsak da olmasak da; köyün çocukları nasıl kavalcının peşine düşüyorlarsa biz de farkında olmadan sesin ezgisini takip ediyoruz.

O sesi takip ettiğimiz zaman ahlaklıyızdır. Yalnızca insan ruhu değil, en aşağısından en üstün olanına kadar tüm yaratıklar o sesi duymuş ve peşine düşmüştür; ve onun mücadelesinde ya birlikte hareket ediyorlar ya da birbirlerini itip kakıyordurlar. Rekabet, sevinç, mücadele, hayat, zevk, ölüm ve bütün evren o sese erişmek için verilen delice uğraştan başka bir şey değildir. Bu doğanın tezahürüdür.

Sonra ne olur? Sahne değişmeye başlar. Sesi öğrendiğiniz ve ne olduğunu anlamaya başladığınız andan itibaren bütün sahne değişir. Dünya Maya'nın korkunç savaş meydanıyken şimdi iyi ve güzel bir şeye dönüşmüştür. Artık doğaya lanet okumayız; dünyanın korkunç, her şeyin boş olduğunu söylemeyiz. Artık ağlanıp sızlanmayız. O sesi anlar anlamaz bu kavganın, bu mücadelenin, bu rekabetin, bu zorlukların ve bu zulmün, bu küçük zevk ve sevinçlerin niçin olması gerektiğini anlarız; bunların eşyanın doğasında olduğunu anlarız çünkü onlar olmazsa sese doğru bir gidiş olmaz, o ses ki biz bilsek de bilmesek de ona erişmek kaderimizdir. Tüm insan hayatı, tüm doğa özgürlüğe erişmeye çalışır. Güneş bu hedefe doğru yol alır; güneşin çevresinde dönen dünya da, dünyanın çevresinde dönen ay da. Gezegenler o hedefe gider, rüzgarlar o hedefe doğru eser. Her şeyin mücadelesi ona ulaşmak için. Ermiş o sese gider - elinde değil, bu onun için şanseref kaynağı da değil. Günahkarın da durumu aynıdır. Hayırsever kişi dosdoğru o sese gider ve kimse onu engelleyemez; cimri kimse de aynı hedefe gider. En çalışkan kimse içinde aynı sesi işitir, buna karşı koyamaz, ona doğru gitmesi gerekir; en rezil aylağa gelince, onun da öbüründen hiç farkı yoktur. Yalnızca biri öbüründen daha çok tökezler. Çok tökezleyene kötü deriz, az tökezleyene iyi. İyi ve kötü asla iki farklı şey değildir,

onlar bir ve aynıdır; aradaki fark derece farkından ibarettir.

Diyelim ki özgürlüğün gücü gerçekten bütün evreni idare ediyor; bu yaklaşımı dine uyarlarsak görürüz ki hepsinde de aynı tez vardır. Atalara veya belli güçlü ve zalim tanrılara tapılan en aşağı dinsel biçimleri alalım; tanrılar veya atalarla ilgili en belirgin fikir nedir? Onların doğanın üstünde oldukları, onun sınırlarına tabi olmadıkları. Tapınan kişi hiç kuşku yok ki doğayla ilgili çok dar bir görüşe sahiptir. O ne duvarın içinden geçebilir ne de havada uçabilir ama taptığı tanrılar bunları yapabilirler. Felsefi bakımdan bu ne anlama gelir? Özgürlük tezinin gerçek olduğu, taptığı tanrıların onun bildiği biçimiyle doğaya üstün oldukları anlamına gelir. Daha yüksek varlıklara tapanlar için de aynı şey geçerlidir. Doğaya ilişkin fikirler geliştikçe doğadan üstün olan ruh kavramı da gelişir ve bir yanda Maya'ya (doğa), bir yanda da o Maya'ya hükmeden Egemen bir Varlığın olduğunu savunan tektanrıcılığa ulaşırız.

Vedanta burada başlar, yani ilk tektanrıcı fikirlerin görüldüğü yerde. Fakat Vedanta felsefesi daha fazla açıklama ister. Bu açıklamalar (Maya'nın tüm tezahürlerinin ötesinde bir Varlık olduğu, O'nun Maya'dan bağımsız ve ona üstün olduğu, O'nun hepimizi Kendisine çektiği ve hepimizin O'na doğru yol aldığı) iyidir, güzeldir, der Vedanta ama yine de, akılla açıkça çelişmemesine rağmen algımız açık, görüşümüz berrak değil. Tıpkı sizin ilahinizde söylendiği gibi: "Tanrım, Sana daha yakın." Hedefin çok uzakta, doğanın çok ötesinde olduğu, bizi kendine çektiği düşüncesinin bize giderek yaklaştırılması gerekir, ama bozulmadan ve yozlaşmadan. Cennetin Tanrısı doğadaki Tanrı olur, doğadaki Tanrı doğa olan Tanrı olur, doğa olan Tanrı bu beden tapınağının içindeki Tanrı olur, beden tapınağının içindeki Tanrı sonunda tapınağın kendisi olur, ruhun ve insanın kendisi olur - ve orada artık öğreteceği bir şey kalmaz. Bilgelerin onca yerde araya geldikleri Varlık kendi kalplerimizin içinde; duyduğunuz ses doğruydu, der Vedanta, fakat sesin geldiğini sandığınız yön yanlıştı. Algıladığınız özgürlük ideali doğruydu ama onu kendi dışınıza yansıttınız, hatanız buradaydı. Onu iyice yaklaştırın, ta ki onun başından beri içinizde, kendi Benliğiniz olduğunu anlayana kadar. Özgürlük kendi doğanızdı ve Maya sizi asla bağlamadı. Doğanın sizin üstünüzde hiç gücü olmadı. Korkmuş bir çocuk gibi onun sizi boğduğunu sandınız, oysa hedef o korkudan kurtulmak olmalıdır; onu entelektüel olarak anlamak değil, bu dünyayı algıladığımızdan çok daha kesin bir biçimde algılamak, onu idrak edip gerçekleştirmek. O zaman özgür olduğumuzu anlayacağız. O zaman, ancak o zaman tüm zorluklar bitecek, kalbin karmaşası denecek, tüm eğrilikler düzelecek, doğanın yanılması ve çokluğu kaybolacaktır; ve Maya şimdi olduğu gibi korkunç ve umutsuz bir rüya olmaktan çıkıp güzelleşecek, bu dünya hapishane olmaktan

çıkıp bir oyun alanı haline gelecek. Tehlikeler ve zorluklar, hatta tüm çileler tanrılaşacak ve bize gerçek doğalarını açacak; her şeyin gerisinde, her şeyin özü olarak, O'nun durduğunu ve O'nun tek gerçek Benlik olduğunu gösterecek.

Mutlak Ve Belirme (1896'da Londra'da Verilen Ders)

Advaita felsefesini anlamaya çalışanların karşılaştıkları en zor, tekrar tekrar sorulan ve sorulacak olan soru şudur: Sonsuz ve Mutlak olan nasıl sonlu oldu? Şimdi bu soruyu ele alacağım ve konuyu aydınlatmak için bir şekilde yararlanacağım.

(a) Mutlak
(c)
Zaman
Mekan
(b) Evren

Mutlak (a), Evren de (b)'dir. Mutlak, Evren olmuştur. Bununla kastedilen sadece maddi alem değil, aynı zamanda zihinsel ve ruhsal alemdir - gökler, yerler ve varolan her şey. Zihin bir değişimin adıdır, beden de bir başka değişimin adıdır vs.; ve bütün bu değişimler evreni meydana getirir. Mutlak (a), zaman, mekan ve nedensellik yoluyla Evren (b) haline gelmiştir. Advaita'nın ana fikri budur. Zaman, mekan ve nedensellik cam gibidir; biz o cam aracılığıyla Mutlak'ı görürüz. Mutlak'a alt taraftan bakarsak O bize evren gibi görünür. Buradan hemen anlaşılır ki Mutlak'ta ne zaman, ne mekan ne de nedensellik vardır. Orada zihin ve düşünce olmadığını hesaba katarsak zaman fikri de olamaz. Dışsal değişim yoksa uzay-mekan fikri de olamaz. Bir'den başkasının olmadığı yerde hareket ve nedensellik dediğimiz şey de olamaz. Bunu anlamalı, zihinlerimize kazımalıyız; nedensellik ancak Mutlak'ın, deyim yerindeyse, görüngü (fenomen) haline bürünmesinden sonra mümkündür. İrademiz, arzularımız ve bütün bu şeyler ancak ondan sonra mümkündür. Bana kalırsa Schopenhauer Vedanta'yı yorumlarken hatalıdır çünkü her şeyi iradeye bağlar. Schopenhauer Mutlak'ın yerine iradeyi koyar. Oysa Mutlak, irade olarak sunulamaz çünkü irade değişken ve görüngüseldir; zaman, mekan ve nedensellik çizgisinin üstünde değişim ve hareket yoktur. Dışsal hareket ve düşünce adını verdiğimiz içsel hareket yalnızca çizginin aşağısındadır. Öbür tarafta irade olamaz, o yüzden irade bu evrenin nedeni olamaz. Daha yakına gelirse, bedenlerimizde her hareketin irade kaynaklı olmadığını görürüz. Bu sandalyeyi kımlıdatıyorum; bu hareketin nedeni benim iradem ve bu irade kas hareketi olarak tezahür ediyor. Fakat sandalyeyi hareket ettiren gücün aynısı kalbi, ciğerleri vesaireyi de hareket ettiriyor ama irademizle değil. Söz

konusu güçlerin aynı olduğunu varsayarsak irade ancak bilinç düzeyinde devreye girer; bilinç düzeyine çıkmamış olanlara irade demek, onu yanlış isimlendirmek demektir. Bu yüzden de Schopenhauer'ın felsefesinde epey karışıklık vardır.

Bir taş düşer ve biz sorarız, neden? Bu soru ancak hiçbir şeyin nedensiz olmayacağı varsayımından hareketle mümkündür. Bunu çok iyi anlamanızı istiyorum çünkü ne zaman bir şeyin niçin olduğunu sorsak mutlaka her şeyin bir nedeninin olduğunu kabul ediyoruz demektir, yani o olayı önceleyen ve ona neden olan bir şey olmuş olmalı diye düşünüyoruz. Bu ardışıklığa biz nedensellik diyoruz. Bu, evrendeki her şeyin hem bir neden hem de bir sonuç olduğu anlamına gelir. Her şey kendisinden sonra gelen bazı şeylerin nedeni, kendisinden önce gelen bazı şeylerin de sonucudur. Buna nedensellik yasası denir ve tüm düşünme faaliyetlerimizin zorunlu koşuludur. Biz evrendeki her parçacığın diğer tüm parçacıklarla bağıntılı olduğunu düşünürüz. Bu fikrin nasıl doğduğuna ilişkin çok tartışmalar yapıldı. Avrupa'da bunun insanın yapısında olduğuna inanan sezgiciler olmuş, kimileri de deneyimle kazanıldığını düşünmüş ama sorun hiçbir zaman kesin bir şekilde çözülememiştir. Vedanta'nın konuyla ilgili söyleyeceklerine daha sonra bakacağız. Fakat önce şunu anlamalıyız ki "neden?" sorunu çevremizdeki her şeyi bazı şeylerin öncelediğini ve bazı şeylerin de onu izlediğini varsayar. Bu soruda yatan bir diğer inanç da evrendeki hiçbir şeyin kendi başına varolmadığı, her şeye kendisi dışında bir şey tarafından etki edildiğidir. Birbirine bağımlılık tüm evrende geçerli olan bir yasadır. Oysa Mutlak'a neyin neden olduğunu sormakla büyük bir hataya düşeriz! Bu soruyu sormak için Mutlak'ın da bir şeylerle bağlı olduğunu, onun bir şeylere bağımlı olduğunu varsaymamız gerekir; ve bu varsayım O'nu evrenin düzeyine indirir. Oysa Mutlak'ta ne zaman, ne mekan ne de nedensellik vardır; O'nda her şey birdir. Kendi başına varolanın hiçbir nedeni olamaz. Özgür olanın nedeni olamaz, yoksa özgür değil, tutsak olurdu. Göreceli olan özgür olamaz. Böylece görüyoruz ki Sonsuz olanın niçin sonlu olduğu sorusu aslında kendi içinde çelişkili, imkansız bir sorudur. Meselenin hemen kavranamayan incelikli taraflarından ortak düzlemimizdeki mantığa, sağduyuya gelecek olursak konuya bir başka açıdan bakabiliriz. Diyelim ki cevabı bulduk, bu durumda Mutlak, Mutlak olarak kalabilir miydi? Hayır, göreceleşirdi. Bizim sağduyu düzlemimizde bilgi dediğimiz şeyle ne kastedilir? Bildiğimiz şey zihnimizle sınırlanmış olan şeydir, zihnin ötesinde yer alan şey bilgi değildir. Şimdi, eğer Mutlak olan zihinle sınırlanmışsa O artık Mutlak'lıktan çıkmıştır; O sonlu olmuştur. Zihnin sınırladığı her şey sonlu hale gelir. Bu nedenle Mutlak'ı bilmek yine kendi içinde bir çelişkidir. Soruyu cevaplamak bu yüzden mümkün olmamıştır. Bilinen Tanrı artık Tanrı değildir. O bilinemez, O her zaman Bilinemez Olan'dır.

Fakat Advaita'nın dediği, Tanrı'nın bilinebilir olmaktan öte olduğudur. Bu çok önemli bir gerçek. Eve döndüğünüzde kafanızda bilinemezcinin anladığı tarzda Tanrının bilinmeyeceği fikri olmamalıdır. Örneğin, burada bir sandalye var, bunu hepimiz biliyoruz. Fakat eter'in ötesinde ne olduğu veya orada insanların olup olmadığını bilmek mümkün değil. Tanrının bu tarzda bilinmesi veya bilinmemesi söz konusu değildir. O bilinenin de ötesindedir; Tanrının bilinmemesi ve bilinmemesiyle kastedilen budur. Bu, bilinmez ve bilinemez olduğu söylenen başka bazı meselelerden farklıdır. Tanrı bilinenden fazladır. Sandalye bilinir ama Tanrı bundan çok daha yoğun bir şekilde bilinir çünkü sandalyeyi O'nunla ve O'nun sayesinde bilebiliriz. O tüm bilginin ebedi Tanığıdır. Bildiğimiz her şeyi ancak O'nunla ve O'nun aracılığıyla biliriz. O bizim Benliğimizin Özüdür. O bu nefsin, bu Ben'in özüdür ve biz ancak o Ben'le ve Ben aracılığıyla bilebiliriz. O nedenle her şeyi Brahman'la ve Brahman aracılığıyla bilmek zorundayız. Dolayısıyla Tanrı bize sandalyeden sonsuz derecede daha yakındır, bununla birlikte o sonsuz derece daha yüksektedir. O ne bilinir, ne de bilinmez; O ikisinin de sonsuz derece daha yüksekindedir. O sizin Kendi'nizdir. "Kutsal Varlığı içinde barındırmayan kim bu evrende bir saniye bile yaşayabilir, nefes alabilir?" Çünkü bizler O'nunla ve O'nun sayesinde nefes alıyor ve varoluyoruz. O bir yerde duruyor ve kan dolaşımımızı sağlıyor değil elbette. Kastettiğimiz şey, O'nun her şeyin Öz'ü, ruhumun Ruh'u olduğu. O'nu bildiğimizi söylemek O'nu aşağılamak olurdu. Biz kendimizden sıyrılamayız, dolayısıyla O'nu bilemeyiz. Bilgi nesneleştirir. Örneğin, hafızanızda birçok şeyi nesneleştirirsiniz, onları kendi dışınıza yansıtırsınız. Tüm anılarım, gördüğüm ve bildiğim her şey benim zihnimdedir. Onca şeyin resmi, izlenimi zihnimdedir ve ne zaman onları düşünmeye, bilmeye kalksam ilk iş olarak onları dışarı yansıtırım. Bu Tanrıya yapılamaz çünkü O ruhlarımızın Öz'üdür; O'nu kendimiz dışına yansıtamayız. Vedanta'nın en ağır pasajlarından biri şöyle der: "Ruhlarınızın Öz'ü olan O, Hakikattir, O Benlik'tir, siz O'sunuz, Ey Şvetaketu." "Tanrı sizsiniz"le kastedilen budur. O'nu başka bir sözle tarif edemezsiniz. O'na baba, kardeş, en yakın dost diyen dilsel çabalar Tanrıyı nesneleştirme girişimleridir ki bu mümkün değildir. O her şeyin Ebedi Öznesidir. Ben bu sandalyenin öznesiyim; sandalyeyi görüyorum; aynı şekilde Tanrı da ruhumun Ebedi Özne'sidir. Ruhlarınızın Öz'ü, her şeyin Hakikat'i olan O'nu nasıl nesnelleştirebilirsiniz? Bir kez daha tekrar ediyorum, Tanrı ne bilinebilir ne de bilinemez değildir, ikisinden de sonsuz derece daha yüksektedir O. O bizimle birdir; ve bizimle bir olanı bizim kendimiz gibi bilmek de bilmemek de mümkün değildir. Siz kendi benliğinizi bilemezsiniz; onu dışarı çıkararak bir nesne gibi gözleyemezsiniz çünkü siz osunuz ve kendinizi ondan ayıramazsınız. Onu

bilmemeniz de söz konusu değil çünkü kendinizi bilmeyeceksiniz de neyi bileceksiniz? O gerçekte bildiklerimizin merkezinde yer alır. Tanrının bilinemezliği veya bilinebilirliği de aynıdır; O ikisinin de sonsuz derece üstündedir çünkü O bizim gerçek Benliğimizdir.

Birincisi, "Mutlak'a neden olan nedir?" sorusunun kendi içinde bir çelişki olduğunu, ikinci olarak da Advaita'daki Tanrı fikrinin sözü edilen Birlik olduğunu ve bu nedenle O'nun nesnelleştirilemediğini çünkü, farkında olsak da olmasak da, O'nun içinde yaşayıp hareket ettiğimizi gördük. Yaptığımız her şeyi O'nun sayesinde ve O'nun aracılığıyla yaparız. Şimdi, soru şu: Zaman, mekan ve nedensellik nedir? Advaita ikiliğin olmaması demektir; iki yoktur, bir vardır. Bununla birlikte Mutlak'ın zaman, mekan ve nedensellik yoluyla çokluk olarak tezahür ettiği şeklinde ifadeler var. Bu nedenle Mutlak ve Mâyâ (zaman, mekan ve nedenselliğin toplamı) diye bir ikilik varmış gibi görünür. Fakat Advaitacı bunlara ikilik denemeyeceğini söyler. İki olması için iki bağımsız ve mutlak varlığın nedensiz varolması gerekir. Birincisi, zaman, mekan ve nedenselliğin bağımsız varlıklar olduğu söylenemez. Zaman bütünüyle bağımlıdır; zihnimizdeki her değişimle o da değişir. Bazen rüyalarda insanlar birkaç yıl yaşadıklarını hayal ederler; bazı zamanlar da aylar sanki bir saniyeymiş gibi geçer. İkincisi, bazen zaman mefhumu hepten yiter. Aynısı uzay-mekan için de geçerlidir. Uzayın ne olduğunu bilemiyoruz. Ama yine de var; tanımsız ve başka şeylerden ayrı olarak varolamasa da. Nedenselliğin de durumu aynı.

Zaman, mekan ve nedenselliğin garip bir özelliği de onların başka şeylerden ayrı olarak varolamamalarıdır. Renk, sınır veya çevredeki şeylerle bağlantısız bir uzay-mekanı, sadece soyut uzay-mekanı düşünmeye çalışın. Düşünemezsiniz; onu iki sınır veya üç nesne arasında düşünmek zorundasınız. Onun varolabilmesi için bazı nesnelerle bir bağının olması gerekir. Zaman da öyle; soyut bir zaman fikri olmaz. Onu biri önce öbürü sonra olmak üzere iki olay bağlamında düşünmek ve iki olayı ardışıklık kavramıyla birleştirmek zorundasınız. Zaman iki olaya bağlıdır, tıpkı uzay-mekanın dışsal nesnelere bağlı olması gibi. Nedenselliği de zaman ve mekandan ayırmak imkansızdır. Bunların hepsinin özelliği bağımsız olarak varolamamalarıdır. Onlar bir sandalye veya duvarın bile varlığına sahip değildir. Onlar bir türlü yakalayamadığınız gölgeler gibidirler. Onların varlığı gerçek değildir; ama öte yandan yok da değildirler çünkü evrendeki her şey kendisini onlar aracılığıyla gösterir. Dolayısıyla, birinci olarak, zaman, mekan ve nedenselliğin birleşimi ne vardır ne yoktur. İkinci olarak, bunlar bazen ortadan kaybolur. Buna örnek olarak denizdeki dalgayı düşünün. Dalganın denizle aynı olduğu kesin; ama yine de onu dalga olarak biliriz ve bu bakımdan o denizden farklıdır. Bu fark nereden geliyor? İsminden ve suretinden; yani zihindeki kavramdan ve suretten. Şimdi, dalga-

suretini denizden ayrı bir şey olarak düşünebilir miyiz? Kesinlikle hayır. O her zaman deniz kavramıyla ilişkilidir. Dalga dindiği zaman suret de bir süreliğine kaybolur, oysa suret bir yanılma değildir. Dalga varoldukça suret de vardır ve sizin sureti görmemeniz mümkün değildir. İşte Maya budur.

Dolayısıyla bu evrenin bütünü kendine özgü bir surettir; Mutlak denizdir, sizle ben, güneşler ve yıldızlar, geriye kalan her şey de denizin dalgaları. Peki dalgaları farklı kılan nedir? Yalnızca suret; ve o suret de zaman, mekan ve nedenselliklerdir ki hepsi bütünüyle dalganın biçimine bağlıdır. Dalga gittiği anda onlar da kaybolur. Birey bu Maya'dan vazgeçtiği anda o birey için artık yoktur ve böylece birey özgürleşir. Bütün mücadele bizim için engeller oluşturan zamana, mekana ve nedenselliğe bağımlılıktan kurtulma mücadelesidir. Evrim kuramı nedir? Oradaki iki etmen nedir? Kendini dışa vurmaya çalışan muazzam bir gizil güç ve onu geri tutan koşullar. Çevre koşulları bu gücün kendini ortaya koymasına müsaade etmez. Dolayısıyla bu koşullarla mücadele edebilmek için güç, yeni yeni bedenlere bürünür. Bir amibin bedeni bu mücadele içerisinde başka biçimler alır, bazı engelleri yener, sonra başka bir biçime girer ve böyle devam eder, ta ki insan olana kadar. İmdi, bu görüşü mantıksal sonucuna vardırırsak öyle bir zaman gelmeli ki amibin içinde olan ve insan olarak evrimleşen güç doğanın karşısına çıkarabildiği tüm engelleri yenecek ve böylece çevrenin dayatmasından kurtulacak. Metafizikte bu şöyle ifade edilir: her fiilin iki bileşeni vardır, biri özne ve öbürü nesne; hayatın amacıysa özneyi nesnenin efendisi kılmaktır. Örneğin, adamın biri beni payladığı için kendimi mutsuz hissediyorum. Benim mücadelem, çevre koşullarını yenecek kadar güçlenmek olacaktır ki o adam beni payladığında bir daha bundan etkilenmeyeyim. Hepimizin yapmaya çalıştığı budur. Ahlakla kastedilen nedir? Özneyi Mutlak'la uyumlu kılarak onu güçlendirmek ve böylece doğanın bizi denetlemesine engel olmak. Bizim tüm çevresel koşullara egemen olacağımız bir zamanın gelmesi felsefemizin mantıksal bir sonucudur; çünkü doğa sonludur.

Öğrenmemiz gereken bir şey daha var. Doğanın sonlu olduğunu nasıl bilebiliriz? Bunu ancak metafizik yoluyla bilebiliriz. Doğa sınırlandırılmış Sonsuz'dur. Bu yüzden de sonludur. Dolayısıyla tüm çevre koşullarına egemen olacağımız bir zaman mutlaka gelmeli. Peki nasıl egemenlik kuracağız? Nesnel koşulların tümüne egemen olmamız söz konusu değil. Bunu yapamayız. Küçük balık düşmanlarından uçarak kaçmak ister. Bunu nasıl yapar? Kanatlar geliştirip kuş haline gelerek. Balık suyu veya havayı değiştirmede; kendisi değişti. Değişim her zaman öznedir. Evrimin neresine bakarsanız bakın, doğa üstünde kurulan egemenlik öznenin değişmesiyle gerçekleşir. Bunu dine ve ahlaka

uygulayın; kötü üstünde kurulacak egemenliğin yalnızca öznel değişimle olacağını göreceksiniz. Advaita sistemi gücünü buradan alır, insanın öznel yanından. Kötülükten ve mutsuzluktan söz etmek saçmalıktır çünkü onların varlığı dışarıda değil. Ben öfkeye karşı bağışksam sinirlenmem. Her türlü nefrete karşı bağışksam asla nefret beslemem.

Dolayısıyla söz konusu egemenliği gerçekleştirmenin yolu öznel olandan geçer; özneyi kemale erdirmek lazım. Gerek fizik gerekse ahlak boyutunda modern araştırmalarla aynı görüşte olan, hatta onlardan biraz daha ileri giden tek dinin Advaita olduğunu, onun modern bilim adamlarına bu yüzden cazip geldiğini söylemek biraz cüretli bir ifade olabilir. Ama bilim adamları eski ikici (düalist) kuramları yeterli bulmuyorlar, bu kuramlar onların ihtiyaçlarını gidermiyor. Bir kimsenin yalnızca imanı değil, entelektüel inancı da olmalı. Günümüzde, ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında, kişinin atalarından değil de başka kaynaklardan gelen her dinin yanlış olması gerektiği yolunda bir düşünce hâlâ varlığını koruyor; bu da bizde hâlâ bir zayıflık olduğunu ve bu düşüncelerin bırakılması gerektiğini gösteriyor. Bunun yalnızca bu ülkede görülen bir durum olduğunu söylemek istemiyorum. Bu en başta kendi ülkem olmak üzere her yerde böyle. Advaita'nın halka ulaşmasına hiçbir zaman izin verilmedi. Önce keşişler ona bağlandılar ve onu tutup ormana götürdüler, öyle olunca adı "Orman Felsefesi"ne çıktı. Tanrının lütfuyla Buda geldi de onu halka öğretti ve bütün ulus Budist oldu. Bundan çok sonra tanrıcular (teistler) ve bilinemezçiler (agnostikler) ulusu yine parçaladıklarında anlaşıldı ki Hindistan'ı maddecilikten kurtaracak tek yol Advaita'dır.

Advaita Hindistan'ı iki kez maddecilikten kurtardı. Buda'dan önce maddecilik ürkütücü düzeye gelmişti ve bu maddecilik günümüzdekinden farklı, çok daha korkunç ve kötü tabiatlıydı. Ben de bir bakıma maddeciyim çünkü sadece Bir'in varlığına inanıyorum. Maddeciler de sizin buna inanmanızı isterler; yalnız, onlar buna madde derler, bense Tanrı diyorum. Maddeciler tüm umutların, dinin ve her şeyin bu maddeden çıktığını kabul ederler. Ben diyorum ki, bütün bunlar Brahman'dan çıkmıştır. Fakat Buda'nın zamanından önceki maddecilik daha kaba türdendi ve şöyle diyordu: "Yiyin, için, keyfinize bakın; ne Tanrı var, ne ruh ne de cennet; din kötü kalpli rahiplerin uydurmasından başka bir şey değil." Bu maddecilik yaşadığımız müddetçe mutlu olmaya çalışmamızı salık veriyordu; borç parayla bile olsa yiyin ve borcunuzu ödemeyi düşünmeyin bile. Eski maddecilik böyleydi ve bu felsefe o kadar yaygınlaştı ki bugün bile ona "popüler felsefe" diyorlar. Buda, Vedanta'yı gün ışığına çıkardı, onu insanlara verdi ve Hindistan'ı kurtardı. Ölümünden bin yıl sonra yine aynı görüşler hüküm sürmeye başladı. Avam, kitleler ve çeşitli ırklar Budizm'i benimsemişlerdi ama Buda'nın öğretileri doğal olarak zamanla

saptırıldı; çünkü insanlar cahildiler ve umursamıyorlardı. Budizm bir Tanrıyı, evrenin Hükümdarını telkin etmiyordu dolayısıyla kitleler yavaş yavaş yine kendi tanrılarını, şeytanlarını ve saplantılarını öne çıkardılar. Sonuçta Hindistan yine muazzam bir karmaşaya sürüklendi. Maddecilik yine yaygınlaştı ve üst tabakalarda ahlaksızlık, alt tabakalarda da hurafe biçimini aldı. Sonra Şankarâçârya geldi ve bir kez daha Vedanta felsefesini canlandırdı. Onu akılcı bir felsefe haline getirdi, Upanişadlardaki savlar çoğunlukla pek açık değildir. Buda'yla felsefenin ahlaki boyutu vurgulanmıştı, Şankaraçarya ise entelektüel boyutu netleştirdi. O Advaita'yı düzenledi, akılcı hale getirdi ve insanlara olağanüstü tutarlı bir sistem sundu.

Bugün Avrupa'da maddecilik egemen. Modern kuşkucuların kurtuluşu için dua ediyor olabilirsiniz fakat onlar boyun eğmez, her şeyin nedenini isterler. Avrupa'nın kurtuluşu akılcı bir dindedir; ve Advaita - ikici olmayış, Bir-lik, kişiliğe sahip olmayan bir Tanrı anlayışı - aydın insanlar arasında tutunabilecek tek dindir. Din ne zaman ortadan kalkacak ve dinsizlik hükümlan olacak gibi olsa o gündeme gelir; Avrupa ve Amerika'da tutunmasının nedeni de bu.

Bu felsefeyle ilgili söyleyeceğim bir şey daha var. Eski Upanişadlarda soylu bir şiir anlayışının egemen olduğunu görürüz, onların yazarları şairdiler. Eflatun insanlara ilhamın şiirle geldiğini söyler; ve öyle görünüyor ki eski Rişiler, yani Hakikati görenler, bu hakikatleri şiir aracılığıyla göstermek üzere insanlığın üstüne yükselmişlerdi. Onlar hiç vaaz etmediler, felsefe yapmadılar ve yazmadılar. Müzik onların kalbinden taşıtı. Buda'da dini gündelik kılan ve herkesin kapısına kadar getiren büyük, evrensel bir kalp ve sonsuz bir sabır vardı. Şankaraçarya'daysa her şeye aklın yakıcı ışığını tutan muazzam bir entelektüel güç görürüz. Bizler bugün entelektüelliğin parlak güneşiyle Buda'nın yüreğini, sonsuz sevgi ve merhametle dolu o harika yüreği bir arada görmek istiyoruz. Bu birlik bizi en yüksek felsefeyle donatacaktır. Bilim ve din buluşacak ve el sıkışacaklar. Şiir ve felsefe arkadaş olacaklar. Geleceğin dini bu olacak ve eğer başarabilirsek bunun tüm zamanlar ve insanlar için geçerli olacağından emin olabiliriz. Modern bilim için kabul edilebilir olan budur çünkü o da aynı sonuca ulaşmak üzeredir. Bilimin öğretmenleri her şeyin tek bir gücün tezahürü olduğunu söyledikleri zaman bu size Upanişadlardan işittiğiniz Tanrıyı hatırlatmıyor mu? "Evrene giren ateş farklı biçimlerde tezahür ettiği gibi Tek Ruh da bütün ruhlarda tecelli eder ama bunun yanında nihayetsizdir de." Bilimin nereye yöneldiğini görmüyor musunuz? Hindu ulusu zihnin, metafiziğin ve mantığın araştırılması yoluyla ilerledi. Avrupalı uluslar dışsal doğadan başladılar ve şimdi aynı sonuçlara ulaşıyorlar. Zihnin araştırılmasının sonucunda Bir-liğe, Evrensel Bir'e, her şeyin İçsel

Ruhuna, her şeyin Özüne ve Hakikatine, Ebediyen Özgür Olan'a, Ebediyen Kutlu Olan'a, Ebediyen Var Olan'a ulaşıldığını gördük. Maddi bilimler aracılığıyla da aynı Bir-liğe ulaşıyoruz. Bugün bilim bize her şeyin aynı enerjinin bir tezahürü olduğunu, o enerjinin varolan her şeyin toplamı olduğunu ve insanlığın köleliğe değil, özgürlüğe doğru gittiğini söylüyor. İnsanlar niçin ahlaklı olsunlar? Çünkü ahlak, özgürlüğe giden yoldur, ahlaksızlıksa köleliğe götürür.

Advaita sisteminin kendine özgü bir diğer yanı da onun başından beri yapıcı olmasıdır. "Kimsenin inancına dokunmayın, cehalet yüzünden kendilerini daha aşağı türden ibadetlere bağlayanları bile," deme cesaretini göstermek övülesi bir şeydir. Ama o öyle der, kimseyi rahatsız etmeyin, herkesin daha da yükselmesine yardım edin; tüm insanlığı kucaklayın. Bu felsefe bütünü toplamı olan bir Tanrıyı telkin eder. Herkesi kapsayacak evrensel bir din arıyorsak o din parçalardan oluşmakla kalmamalı, daima onların bütününe toplamı olmalı ve dinsel gelişimin tüm derecelerini kapsamalıdır.

Bu düşünce başka hiçbir dinsel sistemde görülmez. Onların hepsi bütünlüğe ulaşmaya çalışan parçalardır. Parçanın varlığının amacı yalnızca budur. Dolayısıyla başından beri Advaita'nın Hindistan'daki mezheplerden hiçbirine bir düşmanlığı olmamıştır. Bugün de Hindistan'da ikiciler var, hem de çoğunluktalar çünkü ikicilik doğal olarak az eğitilmiş dimağlara daha cazip geliyor. O evren konusunda çok kolay, doğal ve sağduyulu bir açıklamadır. Fakat Advaita'nın ikicilerle bir kavgası yoktur. Biri Tanrının evren dışında, cennette bir yerde olduğuna inanırken öbürü O'nun kendi Ruhu olduğuna, O'nu uzakta bir yerde görmenin küfür olduğuna inanır. Onun düşüncesine göre Tanrıyı ayrı tutmak korkunç bir şeydir. O yakınların en yakınıdır. Hiçbir dilde bunu Bir-lik dışında bir sözcükle açıklamak mümkün değildir. Bir Advaitacının başka bir fikirle tatmin olmaması gibi ikici de Advaita düşüncesi karşısında dehşete düşer ve onun küfür olduğuna inanır. Öte yandan, Advaitacı bu görüşlerin de varolması gerektiğini bilir ve bu yüzden doğru yolda olan ikicilerle çekişmez. İkicilerin bakış açısıyla evrenin çokluk olarak görülmesi doğal bir şey. Bu onun bakış açısının zorunlu kıldığı bir şey. Bırakın o öyle düşünsün. Advaitacı bilir ki kuramları ne olursa olsun, ikiciler de kendisiyle aynı hedefe ilerlemektedirler. Fakat bu konuda Advaitacı ikicilere tamamen ters düşer; ikiciler bakış açıları gereği farklı görüşlerin hepsinin yanlış olduğunu düşünürler. Tüm ikiciler doğal olarak salt insanbiçimli bir Kişi-Tanrıya inanırlar. Bu Tanrı kimilerinden hoşnut olan, kimilerinden de olmayan güçlü bir hükümdar gibidir. O keyfi olarak bazı insanlar veya ırklardan, kendisini yüceltenlerden razıdır. Dolayısıyla ikici, Tanrının gözdeleleri olduğu sonucuna ulaşır ve kendisi de onlardan biri olmayı umar. Neredeyse her dinde, "Bizler Tanrının razı geldikleriyiz, sizler de ancak

bizim inandığımız gibi inanırsanız O'nun rızasına mazhar olabilirsiniz," düşüncesini görebilirsiniz. Kimi ikiciler o kadar dar görüşlüdürler ki yalnızca kaderlerinde Tanrının gözdesi olmak yazanların kurtuluşa ereceklerine inanırlar; geri kalanlar ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar, kabul edilmezler. Bana bu ayrımcılığı yapmayan bir tane ikici din gösterin. Bu yüzden de ikici dinler, hep yapageldikleri gibi, birbiriyle kavga etmeye mahkumdurlar. Bu ikiciler eğitimsizlerin kendini beğenmişliklerine hitap ederek onların sevgisini kazanırlar. Onlar ayrıcalığa sahip olmaktan hoşlanırlar. İkiciler elinde sopasıyla sizi cezalandırmaya hazır bir Tanrı olmadan ahlaklı olunamayacağını düşünürler. Düşünmeyen kitleler genellikle ikicidirler ve onlar - zavallılar - her ülkede binlerce yıldır eziyet görmektedir; dolayısıyla onların kurtuluştan anladıkları, cezalandırılma korkusundan kurtulmaktır. Amerika'da bir papaz bana sormuştu, "Ne! Sizin dininizde Şeytan yok mu? Bu nasıl olabilir?". Fakat baktığımızda görürüz ki bu dünyaya gelmiş en iyi ve en büyük adamlar o yüksek kişiliksiz fikir üstünde çalışmışlardır. "Ben ve Babam Biriz," diyen İnsan milyonları etkiledi. Bu düşünce binlerce yıldır kalpleri fethetti. Ve biliyoruz ki aynı İnsan başkalarına karşı merhametliydi çünkü ikici değildi. Kişi-Tanrı'dan başkasını tahayyül edemeyen kitlelere o, "Cennetteki Babanıza ibadet edin," demişti. Daha yüksek fikirleri kavrayabilenlere de, "Ben asmanın gövdesi, siz dallarısınız," dedi. Kendisini daha açık bir şekilde ortaya koyduğu öğrencilerineyse en yüksek gerçeği duyurdu: "Ben ve Babam Biriz."

Buda ikici tanrıları asla umursamamıştır. Sefil bir keçi için kendi bedeninden vazgeçmeye hazır olduğu halde ona tanrıtanımaz ve maddecı dendi. O İnsan tüm ulusların sahip olduklarından daha yüksek ahlaki ülküleri hayata geçirmiştir. Nerede bir ahlak düzgüsü varsa orada o İnsan'ın ışığını görürsünüz. Büyük yürekleri dar sınırlara hapsedenleyiz, özellikle de insanlık tarihinin yüz yıl önce bile hayal edilemeyecek entelektüel ve bilimsel düzeye gelmiş şu aşamasındayken. İnsanları dar kalıplara girmeye zorlamakla onları hayvanlar ve düşüncesiz kitleler diye aşağılamış olursunuz. Ahlaki yaşantılarını öldürürsünüz. Şu anda gerekli olan, en büyük yüreklerle en yüksek entelektüelliği, sonsuz sevgiyle sonsuz bilgiyi birleştirmektir. Vedantacılar için Tanrının şu üçü dışında bir sıfatı yoktur: O, Sonsuz Varlıktır, Sonsuz Bilgidir ve Sonsuz Saadettir; çünkü o bu üçünü Bir kabul eder. Bilgi ve sevgisiz varlık olmaz; sevgisiz bilgi ve bilgisiz sevgi de olmaz. Bizim istediğimiz Varlığın, Bilginin ve Saadet arasındaki uyumun Sonsuz olmasıdır. Çünkü biz bunu amaçlıyoruz. Biz uyum istiyoruz, tek yanlı gelişme değil. Şankara'nın zekasıyla Buda'nın yüreğinin birlikte olması mümkündür. Umarım hepimiz bu kutlu birliğe ulaşmak için çaba gösteririz.

Tanrı Her Şeyde (27 Ekim 1896'da Londra'da Verilen Ders)

Hayatımızın önemli bir bölümünün, buna ne kadar dirensek de, zorunlu olarak kötülüklerle dolu olduğunu ve bunca kötülüğün bize neredeyse sonsuz gibi geldiğini gördük. Zamanın başlangıcından beri bunun çaresini bulmaya çalıştık ama neredeyse hiçbir şey değişmedi. Ne kadar çare üretirsek başımıza o kadar bela geliyor. Ayrıca tüm dinlerin bu zorluklarla başa çıkabilmek için bir Tanrı tasavvuru olduğunu da gördük. Bütün dinler bu dünyayı olduğu gibi aldığımızda, ki günümüzün pratik düşünenleri bunu öneriyorlar, elimizde kötülükten başka bir şey kalmayacağını söylüyor. Söz konusu dinler ayrıca bu dünyadan öte bir şey olduğunu da savunuyorlar. Hayat beş duyudan, maddi dünyadan ibaret değil; bunlar ancak hayatın sığ ve küçük birer parçası. Bunun gerisinde ve ötesinde, içinde kötülük olmayan Sonsuzluk var. Kimileri ona Tanrı, kimileri Allah, kimileri Yehova, Jove vs. der. Vedantacılar ise ona Brahman derler.

Dinin önerdiklerinin bizde uyandırdığı ilk izlenim, varlığımıza son vermenin daha iyi olacağıdır. Hayatın kötülüklerine nasıl çare bulacağımız sorusunun cevabı görünüşe göre hayattan vazgeçmektir. Bu bana eski bir öyküyü hatırlatır. Bir sivrisinek bir adamın başına konmuş, adamın arkadaşı da sineği öldürmek istemiş ve öyle bir darbe vurmuş ki hem sivrisineği hem de adamı öldürmüştü. Kötülüğe bulunmak istenen çare de benzer bir hareket tarzını çağırıştırıyor. Hayatın bir sürü kötü yanı var, dünya kötülüklerle dolu; bu, dünyayı bilecek yaşa erişen kimsenin inkar edemeyeceği bir gerçek.

Peki dinlerin hepsinin önerdiği çözüm nedir? Bu dünyanın hiçbir şey olmadığı. Asıl gerçek bu dünyanın ötesinde. Sıkıntı da buradan kaynaklanıyor. Bu çözüm sanki her şeyi yok ediyor. Böyle çözüm olur mu? Peki öyleyse bunun hiç çaresi yok mu? Vedanta dinlerin söylediklerinin kesinlikle doğru olduğunu belirtir, ama bunun doğru anlaşılması gerekir; oysa çoğunlukla yanlış anlaşılır çünkü dinler söylemek istediklerinde pek açık değildir. Bizim asıl istediğimiz beynimizle kalbimizin birleşmesidir. Kalp gerçekten büyük bir şey; büyük ilhamlar kalpten gelir. Kalpsiz güçlü bir beyne sahip olmaktansa beyinsiz küçük bir kalbe sahip olmayı tercih ederim. Kalbi olan için hayat ve ilerleme mümkündür, oysa kalbi olmayanın beyni kuruyup ölür.

Öte yandan, yalnızca kalbi tarafından sürüklenen kişinin birçok belaya maruz kalacağını da biliriz çünkü öyle biri tuzaklara karşı korunamaz. Biz kafayla yüreğin

birleşmesini isteriz. Bundan kastım kalbin beyin lehine fedakarlıkta bulunması veya tersi değil, aksine, herkesin sonsuz bir kalbe ve engin duygulara, aynı zamanda sonsuz bir akla sahip olmasıdır. Bu dünyada isteklerimizin bir sınırı var mı? Engin duygulara yer olduğu gibi sonsuz bir kültüre ve akla da yer var. Niçin ikisi de sınırlanmaksızın birlikte ilerlemesinler?

Dinlerin çoğu bu gerçeği anlar; fakat içine düştükleri hata hep aynıdır. Onlar duygulara ve kalbe fazla kapılıyorlar. Bu dünyada kötülük var, öyleyse ondan vazgeçelim: hiç kuşku yok ki bu onların en büyük ve tek öğretisi. Bu dünyadan vazgeçin. Gerçeği görmek için hepimizin hatadan vazgeçmesi gerek, bu konuda iki farklı görüş olmaz. İyiye sahip olmak için kötüden vazgeçmek gerek, hayata sahip olmak için ölümden vazgeçmek gerek, bu konularda da iki ayrı görüş olmaz.

İyi de bu kurama uyup duyuların hayatından, yani bildiğimiz hayattan vazgeçersek bize ne kalır? Ayrıca hayattan başka ne anlıyoruz? Bundan vazgeçersek geriye ne kalır?

İleride Vedanta'nın daha felsefi bölümlerini ele aldığımızda bunu daha iyi anlayacağız. Fakat şimdilik bu soruna yalnızca Vedanta'yla akılcı bir çözüm getirildiğini söylemekle yetineceğim. Burada yalnızca Vedanta'nın ne anlatmaya çalıştığını belirtebilirim, o da dünyanın tanrılaştırılmasıdır. Vedanta aslında dünyayı kötülemiyor. Vazgeçme ideali hiçbir yerde Vedanta öğretilerindeki zirveye ulaşamaz. Fakat öte yandan onda kuru bir intihar öğüdü yoktur; asıl amaç dünyanın tanrılaştırılması - düşündüğümüz, bildiğimiz, bize görüldüğü biçimiyle dünyadan vazgeçmek - ve onun gerçekte ne olduğunu bilmektir. Onu tanrılaştırın; o yalnızca Tanrıdır. En eski Upanişadlardan birinin girişinde şöyle denir: "Evrende ne varsa Tanrıyla tamamlanır."

Her şeyi Tanrının Kendisiyle tamamlamalıyız; sahte bir iyimserlikle, gözümüzü kötülüğe kapayarak değil, her şeyde onu görerek. Dünyadan da bu şekilde vazgeçmeliyiz. Bunu yaptığımızda geriye ne kalır? Tanrı. Bu ne demek? Bir eşiniz olabilir; ondan vazgeçeceksiniz demek değil bu, onda Tanrıyı görmelisiniz. Çocuklarınızdan vazgeçin; bu ne demek? Her ülkede bazı taş kalplilerin yaptığı gibi onları kapı dışarı atmak mı? Kesinlikle hayır. Bu şeytanlıktır, din değil. Ve bu her şeyde böyle. Hayatta da ölümden de, mutlulukta da mutsuzlukta da Tanrı aynı ölçüde vardır. Bütün alem Tanrıyla dolmuştur. Gözlerinizi açın ve görün onu. Vedanta bunu öğretir. Tasarladığınız dünyadan vazgeçin; çünkü sizin tasarımınız kısmi bir deneyime, zayıf bir muhakeme gücüne ve bizzat kendi zaaflarınıza dayanır. Ondandır vazgeçin; onca zamandır aklımızda yer alan dünya, onca zamandır bağlandığımız dünya kendi yarattığımız sahte bir dünyadır. Ondandır

vazgeçin; gözlerinizi açın ve onun hiçbir zaman varolmadığını görün; o bir rüyaydı, Mâyâ'ydı. Varolan Tanrının Kendisiydi. Çocukta olan, eşte olan O'dur; iyide olan ve kötude olan O'dur; günahta ve günahkarda olan O'dur; hayatta ve ölümdede olan O'dur.

Sahiden de muazzam bir tez! Ama Vedanta'nın göstermek, anlatmak ve telkin etmek istediği budur. Bu yalnızca giriş teması.

Hayatın ve hayatın kötülüklerinin tehlikelerinden böylece uzak dururuz. Hiçbir şey arzu etmeyiz. Bizi mutsuz kılan nedir? Bize ıstırap veren şeylerin hepsinin nedeni arzudur. Bir şey istersiniz ama isteğiniz karşılanmaz; bu yüzden üzülürsünüz. Arzu olmazsa üzüntü de olmaz. Ancak burada da yanlış anlaşılabilirim. O yüzden arzudan vazgeçmenin ve her türlü mutsuzluktan azat olmanın ne anlama geldiğini açıklamam gerek. Bir duvar arzulamaz, dolayısıyla asla mutsuz olmaz. Doğru, ama duvar gelişme de göstermez. Bir sandalye arzulamaz, asla mutsuz olmaz, fakat o hep sandalye olarak kalır. Mutlulukta ihtişam vardır, ıstırapta ihtişam vardır. Şunu söylememe izin verin, kötülüğün de yararları vardır. Mutsuzluğun verdiği çok önemli dersi hepimiz biliyoruz. Hayatınızda keşke hiç yapmasaydım dediğiniz yüzlerce şey vardır ama aynı şeyler sizin en büyük öğretmenleriniz olmuştur. Bana gelince, bazı iyi şeyler ve birçok kötü şey yaptığım için sevinçliyim; bazı doğru işler ve birçok yanlış yaptığım için sevinçliyim çünkü onların her biri bana büyük dersler vermiştir. Şimdiki halimle ben, tüm yaptıklarımın, tüm düşündüklerimin bir ürünüyüm. Bunda her eylem ve her düşünce etkili oldu; ve bu etkilerin toplamının bir sonucu olarak ben bu noktaya geldim.

Arzuların yanlış olduğunu hepimiz görebiliyoruz. İyi de arzulardan vazgeçmek ne demek? Hayat bu şekilde nasıl devam edebilir? Bu hem arzuyu hem de insanı öldüren intihar önerisi gibi olmasın? Çözüm şu. Mülkünüz olmasın değil, ihtiyaç, hatta lükse kaçan şeyleriniz olmasın değil. İsteddiğiniz her şeyiniz olsun, daha fazlası olsun, ama ancak hakikati bilir ve onu gerçekleştirirsek. Zenginlik kimseye ait değildir. Mülkiyet gibi bir düşünceniz olmasın. Siz kimse değilsiniz, ben de kimse değilim, başkaları da kimse değil. Her şey Tanrıya aittir çünkü Tanrıyı her şeyde görmemizi en başta söyledik zaten. Tanrı keyfini sürdüğünüz zenginliktedir. O içinizde yükselen arzudadır. O arzunuzu doyurmak için satın aldığınız şeylerdedir. O güzel elbiselerinizde, alımlı süslerinizdedir. Ana düşünce budur. Bunun ışığında baktığınız zaman her şey başka bir hal alacaktır. Tanrıyı her hareketinize, her sözünüze, suretinize, her şeyin içine koyduğunuz zaman bütün sahne değişecek ve dünya ıstırap ve mutsuz bir yer olmaktan çıkıp cennete dönecektir.

“Tanrının saltanatı içinizdedir,” der İsa; Vedanta ve diğer tüm büyük öğretmenler de

öyle der. "Gözü olan görsün, kulağı olan işitsin." Vedanta bunca zamandır aradığımız hakikatin gerçek ve başından beri içimizde olduğunu kanıtlar. Kendi cehaletimiz içinde biz onu kaybettiğimizi sanmış ve dünyada ağlayıp sızlanarak dolaşmış, hakikati bulmaya çalışmıştık; oysa o başından beri kalplerimizin içindeymiş. Onu ancak orada bulabiliriz.

Dünyadan vazgeçmeyi eski, kaba anlayışla yorumlayacak olsak bundan şu anlam çıkar: çalışmamalı, tembelce oturmalı, ne düşünmeli ne de bir şey yapmalıyız; rüzgarın önünde sürüklenen yaprak gibi koşulların ve doğal yasaların mahkumu olmalı, kaderci olmalıyız. Fakat benim demek istediğim bu değil. Bizler çalışmalıyız. Sahte arzularının peşinden sürüklenen sıradan insanlar çalışmayı ne bilir? Kendi duyguları ve duyularınca yönlendirilen kişi çalışmayı ne bilir? Ancak arzularına ve bencilliğine kapılmayan kişi çalışır. Ancak gizli dürtüleri olmayan biri çalışır. Ancak çalışmaktan menfaati olmayan kişi çalışır.

Resmin kim tadını çıkarır, satan mı seyreden mi? Satıcı muhasebe hesaplarıyla meşguldür, kazancının ne olacağını hesap eder. Onun beyni bunlarla doludur. O çekice bakıp artırmayı izler. Tekliflerin ne hızla arttığına kulak kesilir. Resmin ancak oraya ne almaya ne de satmaya gelen kişi tadına varabilir. O resme bakar ve ondan tat alır. Evren de bunun gibi bir resimdir; ve insanlar arzuları silindiğinde onun tadına varacaklar, ancak o zaman almaya, satmaya ve mülkiyete ilişkin saçma sapan fikirler ortadan kalkacaktır. Tefeci, alıcı, satıcı ortadan kaybolduğunda bu dünya resim olarak belirir, harika bir resim olarak. Tanrı kavramına ilişkin şu sözlerden daha güzelini hiç okumadım: "O Büyük ve Kadim Şairdir; tüm evren O'nun dizelerle, uyaklarla ve ritimlerle gelen, sonsuz bir saadette yazılmış şiiridir." Ancak arzulardan vazgeçtiğimizde Tanrının bu evrenini okuyup onun tadına varabileceğiz. O zaman her şey tanrılaşacaktır. Uğursuz ve kötü saydığımız kuytular ve köşeler, dar ve karanlık yollar, hepsi tanrılaşacak. Hepsi gerçek doğasını açığa vuracak ve bizler kendimize gülecek, onca ağlayıp sızlanmanın çocuk oyunundan başka bir şey olmadığını, bizim yalnızca kenarda duran seyirci olduğumuzu düşüneceğiz.

İşinizi yapın, der Vedanta. Önce nasıl çalışacağımızı söyler - vazgeçerek - görünen, yanıltıcı dünyadan vazgeçerek. Bununla ne demek istenir? Tanrının her yerde görülmesi. Böyle çalışmalısınız. İsterseniz yüz yıl yaşamayı arzulayın, tüm dünyevi arzulara sahip olun, yeter ki onları tanrılaştırın, onları cennete dönüştürün. Bu dünyada yardımsever, mutlu ve çalışkan bir hayat yaşamayı arzu edin. Böyle çalışırsanız çıkış yolunu bulursunuz. Başka çaresi yok. İnsan hakikati bilmeden tepe taklak aptalca lükslere daldığı zaman ayağını koyacak yer bulamaz ve hedefine ulaşamaz. Ve insan dünyayı lanetler, ormana gider, tenine eziyet eder, açlıkla kendini azar azar öldürür, kalbini çoraklaştırır, tüm

duygularını yok eder ve sert, haşın, kuru biri olup çıkarsa yolunu şaşırmış demektir. Bunlar ifrat ve tefrittir, iki uçta yer alan yanlıslardır. İki taraf da yolunu, hedefini şaşırmıştır.

Vedanta Tanrıyı her şeye koyarak, O'nu her şeyin içinde görerek çalışın der. Dur durak bilmeden çalışın, hayatı kutsal, Tanrının Kendisi gibi bilerek çalışın; ve yapmamız gerekenin, istememiz gerekenin bundan ibaret olduğunu bilin. Tanrı her şeydedir, O'nu başka nerede arayalım ki? O zaten her işte, her düşüncede, her duyguda var. Bunun bilincine varıp çalışmalıyız - tek yol budur. Böyle yaparsak çalışmamızın sonucu bizi bağlamaz. Sahte arzuların tüm ıstırap ve kötülüklerin kaynağı olduğunu gördük; fakat Tanrı aracılığıyla onları tanrılaştırdığımız, arındırdığımız zaman onlardan kötülük ve ıstırap gelmez. Bu sırrı öğrenmeyenler şeytani bir dünyada yaşamak zorunda kalacaklardır, ta ki bunu keşfedene kadar. Birçok kişi kendi içlerinde, çevrelerinde, her yerde nasıl sonsuz bir saadet olduğunu bilmez; onlar bunu henüz keşfetmediler. Peki şeytani dünya nedir? Vedanta, cehalet, der.

Irmakların en güçlü olanının kıyısında oturduğumuz halde susuzluktan ölüyoruz. Yığınla yemeğin dibinde olmamıza rağmen açlıktan ölüyoruz. Saadet dolu evren burnumuzun dibinde ama onu göremiyoruz. Başından beri onun içindeyiz ama hep şaşıryoruz. Din onu bizim için bulmayı teklif eder. Bu kutlu evrenin özlemi hepimizin yüreklerindedir. Tüm uluslar onu arar, tüm dinlerin hedefi odur, farklı bölgelerin farklı dillerinde bu ideal dile getirilir. Görünüştteki farklar yalnızca dil farklılığından kaynaklanır. Biri bir düşünceyi şu şekilde, öbürü biraz farkla bu şekilde ifade eder, oysa belki de anlamları birbirinin tıpatıp aynısıdır.

Bu konuda akla başka sorular da geliyor. Konuşmak kolay. Çocukluğumdan beri Tanrıyı her yerde ve her şeyde görmekle ilgili çok sözler işittim, işitince de dünyanın tadını gerçekten alabildim; fakat dünyayla hemhal olup ondan birkaç sille yiyince bu düşünce yitiyor. Sokakta yürürken Tanrının her insanda olduğunu düşünüyorum ama sonra kuvvetli bir adam geliyor ve beni itip yere seriyor.

Derken yumruğumu sıkıp ayağa fırlıyorum ve o düşünce aklımdan siliniveriyor. Anında gılgına dönüyorum. Her şeyi unutuyorum; Tanrıyla karşılaşacağıma şeytanı görüyorum. Doğduğumuz andan itibaren her şeyde Tanrıyı görmemiz telkin ediliyor. Her din bunu öğretiyor - her yerde ve her şeyde Tanrıyı görün. Yeni Ahit'te İsa Mesih'in böyle dediğini hatırlamıyor musunuz? Hepimize öğretili bu; fakat asıl zorluk gerçek yaşantıya geldiğimizde başlıyor. Aesop'un Masalları'nda bir erkek geyiğin sudaki yansımasına bakıp yavrusuna şöyle dediğini hepiniz hatırlarsınız: "Ne kadar güçlüyüm, şu başıma bak, şu

bacaklarıma bak, ne kadar güçlü ve kaslılar; ve ne kadar hızlı koşabiliyorum.” Derken uzaktan havlayan köpeklerin sesini duyar ve tabanları yağlar. Birkaç kilometre koşuktan sonra soluk soluğa geri döner. Yavrusu sorar, “Daha biraz önce ne kadar güçlü olduğunu anlatıyordun, köpekler havlayınca niçin kaçtın?” “Evet yavrum,” der, “fakat köpekler havlayınca tüm özgüvenim kayboluyor.” Bizim durumumuz da bu. İnsanlık hakkında yüce düşünceler besliyoruz, kendimizi güçlü ve cesur hissediyoruz, büyük kararlar alıyoruz; fakat sınıdığımız veya zor durumda kaldığımız zaman masaldaki geyikten farkımız kalmıyor. Peki durum buysa bunları öğretmenin anlamı ne? Anlamı şu: sebat eden sonunda başaracaktır. Bir günde hiçbir şey olmaz.

“Bu Benlik önce işitilecek, sonra üstünde düşünülecek, sonra üstünde meditasyon yapılacaktır.” Gökyüzünü herkes görebilir, yerde sürünen solucan bile; ama ne kadar uzaktır o! İdeallerimiz de öyle. Hiç kuşku yok ki onlar da çok uzaktadır ama aynı zamanda biliriz ki biz de o ideallere sahip olmalıyız. Hatta en yüksek ideallere sahip olmalıyız. Ne yazık ki bu hayatta insanların çoğu hiçbir idealleri olmaksızın el yordamıyla karanlıkta yaşamaktadır. İdeal sahibi bir insan bin hata yapıyorsa emin olun ki ideali olmayan elli bin hata yapıyordur. O yüzden ideal sahibi olmak daha iyidir. Ve bu ideal hakkında kulağımıza olabildiğine çok şey girmelidir, ta ki kafamıza, kalbimize, damarlarımıza girene, kanımızın her damlasında titreşene, bedenimizdeki her gözeneğe nüfuz edene kadar. “Kalp taşı, dil konuştu.” Ve kalp taşı el işledi.

Bizdeki itici güç düşüncedir. Zihni en yüce düşüncelerle doldurun, her gün onları dinleyin, aylarca onları düşünün. Başarısızlıklara aldırmayın; bu doğal, onlar bu hayatın güzellikleridir. Onlar olmazsa hayatın nasıl bir şey olacağını düşünün. Mücadele olmasa hayatın ne değeri olur? Hayatın şiirselliği nerede kalır? Mücadelelere, başarısızlıklara aldırmayın. Bir ineğin yalan söylediğini hiç görmedim, ne de olsa o bir inek, insan değil. O yüzden başarısızlıklara, küçük sapmalara kafayı takmayın; ideale bin kez tutunun, bin kez başarısız da olsanız bir daha deneyin. İnsanın ideali her şeyde Tanrıyı görmek. Ama O’nu her şeyde göremesenez bile bir şeyde görün, en sevdiğiniz şeyde; sonra O’nu bir başka şeyde görün. Ve böylece devam edin. Ruhun önünde sonsuz bir hayat var. Acele etmeyin, sonunda amacınıza ulaşacaksınız.

“O, Bir Olan, zihinden daha çabuk titreşen, zihinden daha büyük hıza ulaşabilen, tanrıların bile ulaşamadığı, düşüncenin kavrayamadığı; O hareket edince her şey hareket eder. Her şey O’nunla var. O hem hareket eder hem de yerinden kımıldamaz, O yakın ve uzak. O her şeyin içinde. O her şeyin dışında, her şeye nüfuz ediyor. Her kim her varlıkta Atman’ı görürse o Atman’dan asla uzaklaşmaz. Tüm hayat ve tüm evren Atman’ın içinde

görüldüğünde, ancak o zaman insan sırra ermiştir. Artık onun için yanılgı yoktur. Evrende bu Birliği görene artık mutsuzluk yok.”

Bu da Vedanta’nın bir başka önemli teması; hayatın Birliği, her şeyin Bir oluşu. Bunun tüm mutsuzluğumuzun cehalet kaynaklı olduğunu nasıl kanıtladığını göreceğiz. Cehalet çokluk fikridir, insanla insan, ulusla ulus, dünyayla ay, ayla güneş arasındaki ayrılıktır. Atomla atom arasındaki ayrılık fikrinden kaynaklanır tüm mutsuzluk. Oysa Vedanta böyle bir ayrılığın varolmadığını, gerçek olmadığını söyler. Bu yalnızca görüntüdür, yüzeydedir. Eşyanın özünde hâlâ Birlik vardır. Yüzeyin altına inerseniz insanla insan, ırkla ırk, üsttekiyle alttaki, zenginle yoksul, tanrılarla insanlar ve insanlarla hayvanlar arasında Birlik olduğunu görürsünüz. Yeterince derine inerseniz her şey Bir’in çeşitlemeleri olarak görünür; ve böyle bir Birlik fikrine eren kişi için artık yanılgı olmaz. Onu ne yanıltabilir ki? O her şeyin gerçeğini, sırrını bilir. Ona ne mutsuzluk verebilir? O neyi arzu edebilir? O her şeyin gerçeğinin Tanrıya, Merkeze, her şeyin Birliğine indiğini görmüştür; Ebedi Varoluş, Ebedi Bilgi ve Ebedi Saadet budur. Ne ölüm ne hastalık, ne üzüntü ne keder yoktur, artık hoşnutsuzluk yoktur. Her şey Kusursuz Birlik ve Kusursuz Saadet içindedir. O kime ağlasın? Hakikat’te ölüm yoktur, mutsuzluk yoktur; Hakikat’te ağlanacak, üzülecek kimse yoktur. Çünkü O - Saf Olan, Sureti, Bedeni Olmayan, Lekesiz Olan, Bilen, Büyük Şair, Kendinden Varolan, herkese hak ettiğini Veren’dir - O her şeye nüfuz etmiştir. Bu cahil dünyaya, cehaletten türemiş bu dünyaya tapanlar karanlıkta el yordamıyla aranırlar; bu dünyanın Varlık olduğunu sanırlar. Tüm hayatlarını bu dünyada yaşayıp daha iyi ve daha yüksek bir şey bulamayanlar daha da karanlıkta aranırlar. Fakat doğanın sırrını bilen, doğanın yardımıyla doğanın ötesinde Olanı gören ölümü aşmıştır; ve doğanın ötesinde Olanın yardımıyla Ebedi Saadetin tadına varır. “Altın kursunla Hakikati örten ey güneş, örtüyü kaldır ki içindeki Hakikati görebileyim. Ben içindeki Hakikati anladım, ışınlarının ve görkeminin gerçek anlamını bildim, içinde Parlayanı gördüm; içindeki Hakikati görüyorum ve senin içinde Olan benim de içimde, ben O’yum.”

Anlayışa Erme (29 Ekim 1896'da Londra'da Verilen Ders)

Size Upaniṣadların birinden bir şeyler okuyacağım. Katha Upaniṣad'dan. İçinizden bazıları belki de onun Sir Edwin Arnold tarafından yapılmış çevirisini okumuştur, adı Ölümün Gizi. Son [yani bir önceki] dersimizde soruşturmanın dünyanın kökeni ve evrenin yaratılışıyla ilgili başladığını görmüş, dışarıdan tatmin edici bir cevap bulamamış ve ardından içe dönmüştük. Bu kitap sorunu psikolojik açıdan ele alır ve insanın manevi doğasını sorgular. Önce dış dünyayı kimin yarattığı ve onun nasıl meydana geldiği sorulmuştu. Şimdiki soru şu: İnsanın yaşamasını ve hareket etmesini sağlayan nedir ve insan ölünce ona ne olur? İlk filozoflar maddi cevheri incelemiş ve oradan mutlak ilkeye, esasa ulaşmaya çalışmışlardır. Vardıkları son nokta evrenin kişilik sahibi bir yöneticisi, alabildiğine büyütülmüş bir insan oldu; fakat o son tahlilde yine de insandı. Oysa hakikat bundan ibaret olamazdı, en iyi ihtimalle hakikatin bir bölümü olabilirdi. Biz bu evreni insanlar olarak görürüz ve bizim Tanrımız da evrenin insanca açıklanmasının bir sonucudur.

Düşünün ki ineklerden bir filozof çıkmış ve bu ineğin bir dini varmış. Onun evreni bir inek evreni olur ve sorunu da inekçe çözerdi; bizim Tanrımızı görmesine imkan olmazdı. Düşünün ki kediler filozof olmuş; onlar kedi evreninden başka bir şey görmezler ve evren problemini kedice çözerler, evrenin yöneticisini bir kedi olarak görürlerdi. Aynı şekilde bizim kavrayışımız da evreni tümüyle kuşatmaz. İnsanın benimsemeye teşne olduğu bencil yaklaşımı kabul etmek büyük bir hata olur. Dışsal çabalarla evren sorununun bu şekilde çözümünü öncelikle evreni kendi özel evrenimiz olarak görmemizle sonuçlanır; bu bizim kendi Hakikat görüşümüz olur. O Hakikati biz duyularımızla göremeyiz; O'nu kavrayamayız. Biz evreni ancak beş duyunun bakış açısıyla biliriz. Düşünün ki başka bir duyumuz daha oldu, bu durumda bütün evren bize başka görünürdü. Düşünün ki manyetik bir algımız var, o zaman şu anda bilmediğimiz milyonlarca kuvvetin varlığına tanık olurduk; oysa onları ne hissedebiliyoruz ne de algılayabiliyoruz. Bizim duyularımız son derece sınırlıdır; bizim evren dediğimiz şey o sınırlar içinde var; ve bizim Tanrımız da böyle bir evrene getirilen bir çözümdür. Oysa bu çözüm sorunun bütününe kapsayamaz. İnsan bu noktada duramaz. O düşünen bir varlıktır ve tüm evrenleri kuşatıcı bir şekilde açıklayacak bir çözüm ister. O aynı anda hem insanların hem de tanrıların, tüm olası

varlıkların dünyasını görmek ister ve tüm görüngüleri açıklayacak bir çözüm arar.

Görüyoruz ki önce tüm evrenleri içine alan bir evren bulmalıyız; varlığın bu farklı düzlemlerinin hepsinin ortak boyutu olan malzemeyi bulmalıyız, onu duyularımızla anlasak da anlamasak da. Gerek aşağı gerek yüksek dünyaların ortak özelliği olan bir şey bulabilirsek sorunu çözebiliriz. Salt mantık yoluyla bile tüm varoluşun ortak bir temelinin olması gerektiğini anlayabiliriz. Öyleyse bu sorun da bir çeşit çözüme ulaştırılabilir. Fakat bunun gördüğümüz ve bildiğimiz dünya aracılığıyla olamayacağı kesin çünkü bu dünya ancak kısmi bir bakış açısı sunabilir.

Öyleyse tek umudumuz daha derine inmektir. Erken düşünürler merkezden uzaklaştıkça çeşitlenmelerin ve farklılaşmaların arttığını keşfetmişler; merkeze yaklaştıkça da birliğe daha yakın olduklarını görmüşler. Bir çemberin merkezine ne denli yaklaşırsak tüm eksenlerin buluştuğu ortak noktaya da o denli yaklaşıyoruz; ve merkezden ne kadar uzaklaşırsak öbür eksenlerden o kadar uzaklaşıyoruz. Dış dünya merkezden uzaktır, dolayısıyla onda tüm varoluşsal görüngülerin buluşabileceği ortak bir zemin yoktur. Dış dünya en iyi ihtimalle görüngülerin bir bölümünü teşkil eder. Başka bölümler de var - zihinsel, ahlaki ve akli - onlardan herhangi birini alıp bütüne çözüm bulmak tek kelimeyle imkansızdır. O yüzden öncelikle tüm varlık düzlemlerinin başladığı bir merkez bulmalı ve oradan hareketle çözüm bulmaya çalışmalıyız. Önerimiz bu. Peki nerede bu merkez? İçimizde. Eski bilgiler derine indikçe inmişler, ta ki insan ruhunun en derindeki özünün tüm evrenin merkezi olduğunu keşfedene kadar. Tüm düzlemler o biricik nokta çevresinde döner. Ortak zemin budur; ve ancak orada durursak bir çözüm bulabiliriz. Dolayısıyla bu dünyayı kimin yarattığı sorusu pek felsefi bir soru değildir, çözümü de herhangi bir anlam taşımaz.

Katha Upanişad bunu çok mecazi bir dille anlatır. Eski zamanlarda çok zengin bir adam varmış ve bu adam sahip olduğu her şeyi vermesini gerektiren bir adak adamış. Fakat bu adam niyetinde samimi değilmiş. Adak yapmanın ününe sahip olmak istemiş ve sadece işine yaramayan şeyleri vermiş - yaşlı, kısır, kör ve topal inekler. Nachitekas diye bir oğlu varmış. Bu çocuk babasının doğru davranmadığını, yeminini yerine getirmediğini görmüş ama ona ne diyeceğini bilememiş. Hindistan'da anne ve babalar çocuklar için tanrı hükmündedir. Öyle olunca çocuk babasına büyük bir saygıyla yaklaşmış ve alçakgönüllülükle, "Baba, beni kime vereceksin? Çünkü adağın her şeyini vermeni gerektiriyor," diye sormuş. Baba bu soruya çok sinirlenmiş ve, "Ne demek istiyorsun oğlum? Bir baba hiç çocuğunu verir mi?" demiş. Çocuk iki kez, üç kez sormuş. Öfkelenen baba, "Seni Ölüme (Yama) veriyorum," demiş. Öykünün devamında çocuğun ölüm tanrısı

Yama'ya gittiği anlatılır. Yama ölen ilk insanın adıdır. Cennete gitmiş ve tüm Pitirilerin yöneticisi olmuş; iyi insanlar öldüklerinde uzun süre onun yanında yaşarlar. O çok saf ve kutsal biridir, adından da anlaşılacağı üzere iffetli ve iyi kalpli.

Çocuk Yama'nın dünyasına gitmiş. Fakat bazen tanrılar bile evde değildirler ve çocuk orada üç gün beklemek zorunda kalmış. Üçüncü günün sonunda Yama dönmüş. "Ey bilgili kişi," demiş Yama, "burada hiçbir şey yemeden üç gündür bekliyorsun, oysa sen saygıya layık birisin. Selam sana, ey Brâhmana, bana da selamet olsun! Evde olmadığım için çok özür dilerim. Fakat bunu telafi edeceğim. Benden üç dilekte bulun, her güne bir dilek." Çocuk, "İlk dileğim babamın bana olan öfkesinin geçmesi, bana iyi davranması ve sen gitmeme izin verdiğinde beni tanımasıdır." Yama bu dileğini kabul etmiş.

İkinci dileği de insanları cennete götüren bir adağı öğrenmekti. Vedaların Samhitâ bölümünde yalnızca - parlak bedenlere sahip olunan ve babalarla birlikte yaşanan - cennet konusunun işlendiğini gördük. Yavaş yavaş başka görüşler de ortaya çıktı fakat onlar da tatmin edici değildi. Hâlâ daha yüksek düşüncelere ihtiyaç vardı. Cennette yaşamak bu dünyada yaşamaktan pek farklı olmayacaktı. En iyi ihtimalle sağlıklı ve zengin birinin duysal zevklerle dolu hayatı gibi olacaktı. Bu maddi dünyanın biraz daha zarif hali olacaktı. Ayrıca dışsal maddi dünyanın sorunu asla çözemeyeceğini gördük. Dolayısıyla cennet de sorunu çözemez. Bu dünya sorunu çözemeyecekse onun hiçbir kopyası da çözemeyecektir; çünkü unutmamalıyız ki madde, doğal görüngülerin çok çok küçük bir parçasıdır. Gördüğümüz görüngülerin büyük çoğunluğu aslında madde değildir. Örneğin, düşünceler ve duygular maddi görüngülerle karşılaştırıldığında hayatımızda ne kadar büyük yer tutar! Muazzam etkinliğiyle içsel dünyamız ne kadar geniştir! Duyusal görüngüler onunla karşılaştırıldığında çok azınlıkta kalır. Cennete başvuran çözüm girişimi görüngülerin hepsinin dokunmayla, tatmayla, görmeyle vs. sınırlı olduğunu varsayarak bu hataya düşer. Dolayısıyla bu cennet düşüncesi herkesi tatmin etmedi. Bununla birlikte Nachiketas ikinci dilek olarak insanı cennete götürecek adağı sorar. Vedalarda bu adakların tanrıları hoşnut ettiği ve insanlara cenneti kazandırdığı yollu bir görüş vardı.

Dinleri incelerseniz görürsünüz ki eski olan kutsaldır. Örneğin, Hindistan'daki atalarımız huş ağacının kabuğuna yazı yazarlardı ama zamanla kağıt yapmasını öğrendiler. Fakat huş kabuğu hâlâ kutsal kabul edilir. Yemek yapmaya yarayan aletler geliştirildi ve kullanılmaz hale gelen eskiler kutsallaştı; dünyanın hiçbir yerinde bu eğilim Hindistan'daki kadar güçlü değildir. Dokuz-on bin yıllık eski yöntemler, örneğin ateş yakmak için iki ağaç çubuğun birbirine sürtülmesi, hâlâ uygulanıyor. Adak adanacaksa

ateş başka yöntemle yakılmaz. Asyalı Ari ırkların öbür kollarında da durum aynıdır. Onların çağdaş torunları hâlâ ateşi yıldırımdan almaktan ve ateşe bu şekilde alıştıklarını göstermekten hoşlanırlar. Başka âdetleri öğrendikten sonra bile kendilerinkini canlı tuttular, sonra da onlar kutsallaştı. İbranilerde de böyledir. Onlar parşömen üstüne yazarlardı, sonra kağıda geçtiler fakat parşömen onlarda şimdi kutsaldır. Bu tüm uluslarda var. Şu anda kutsal sayılan her ayin eski bir adetten başka bir şey değildir; Vedacı adaklar da bu sınıfa girer. Zamanla, daha iyi yöntemler bulundukça görüşleri de gelişti; ama yine de eski biçimler varlığını sürdürdü ve zaman zaman uygulanıp kutsallık kazandı.

Sonra, bir grup insan adaklarla ilgili işlemleri kendilerine iş edindiler. Onlar adaklar hakkında spekülasyon yapan rahiplerdi; adaklar onların her şeyi oldu. Tanrılar adakların kokularından hoşlanır oldular. Adağın etkisiyle bu dünyada her şeyin elde edilebileceğine inanıldı. Belli adaklar yapıldığında, belli ilahiler okunduğunda, belli mimariye sahip sunaklar yapıldığında tanrılar her şeyi bahşederlerdi. Dolayısıyla Nachiketas da insanın nasıl bir adakla cennete gidebileceğini sorar. İkinci dilek de tereddütsüz kabul edilir; Yama bu adağın bundan sonra Nachiketas'ın adıyla anılacağını söyler.

Sonra üçüncü dilek gelir ve asıl Upanişad da bununla başlar. Çocuk, "Şöyle bir sorun var: insan öldüğü zaman kimilerine göre vardır, kimilerine göre yoktur. Senin vereceğin bilgiyle ben bunu öğrenmek istiyorum," der. Fakat Yama korkar. İlk iki dileği yerine getirdiğine çok memnundur. "Eski zamanlarda tanrıların bu konuda kafaları karışık. Bu çapraşık yasanın anlaşılması kolay değildir. Başka bir dilek seç, ey Nachiketas, bu konuda bana baskı yapma, beni serbest bırak."

Fakat çocuk kararlıydı ve, "Bu konuda tanrıların bile emin olamadıkları doğru, ey Ölüm, ve bunu anlamak zor. Fakat senin gibi bilgili başka birini bulamam ve o yüzden bu dileğe denk başka bir dilek olamaz."

Ölüm, "Benden yüz yıl yaşayacak oğullar ve torunlar, bir sürü sığır, fil, altın ve at iste. Bu dünyada bir imparatorluk ve istediğin kadar uzun bir ömür iste. Ya da bunlara eş olduğunu düşündüğün başka bir dilekte bulun - zenginlik veya uzun ömür. Ya da kralı ol, ey Nachiketas, bu koca dünyanın. Tatmadığın arzu kalmayacak. Bu dünyada elde edilmesi zor tüm arzuları iste. At arabasında müzik çalan kimseye nasip olmamış huriler senin olsun. Onlar sana hizmet etsinler, ey Nachiketas, ama bana ölümden sonra ne olacağını sorma," der.

Nachiketas, "Bunlar gündelik şeyler. Ey Ölüm, onlar duyu organlarının gücünü alıp

götürürler. En uzun ömür bile çok kısadır. Oatlar ve yarış arabaları, danslar ve müzik, onlar Sende kalsın. İnsan refahta tatmin bulmaz. Seni gördüğümüz halde zenginliği nasıl koruyabiliriz? Bizler ancak senin istediğin kadar yaşayabiliriz. Ben dileğimi seçtim,” der.

Yama bu cevaptan hoşnut kalır ve, “Kusursuzluk başka, zevk başkadır; ikisinin amacı farklı farklıdır ve onlarla farklı insanlar uğraşırlar. Kusursuz olmayı seçen saf olur. Zevki seçense gerçek amacından sapmıştır. İnsana hem kusursuzluk hem zevk sunulur; akıllı olan onları inceleyip birbirinden ayırt eder. Kusursuzluğu üstün görür ve zevkin yerine onu tercih eder. Fakat ahmak olan bedeni için zevki seçer. Ey Nachiketas, yalnızca görünüşte cazip olan şeyler üstüne düşündükten sonra akıllılık edip onlara sırt çevirdin.” Sonra ölüm Machiketas’a öğretmeye başladı.

Şimdi çok gelişkin bir vazgeçme fikrine ve Vedacı ahlaka geliyoruz; kişi zevke yönelmiş arzularını yenmedikçe hakikat ona görünmeyecektir. Duyularımızın boş arzuları seslerini yükseltmeyi sürdürdükçe ve bizi her an için dışarı sürükler gibi dışsal şeylere - bir renge, bir tada, bir dokunuşa - köle ettikçe hakikat kalplerimizde ifade bulamaz.

Yama, “Ötelerdeki, zenginliğin büyüsünce aldatılmış düşüncesiz bir çocuğun zihnine asla doğmaz. ‘Bu dünya vardır, öbürü yok,’ diye düşünenler tekrar tekrar benim hükmüm altına girerler. Bunu anlamak çok zordur. Bu sözü sürekli işitenlerin bile çoğu bunu anlamaz; çünkü konuşanın çok iyi olması gibi dinleyenin de çok iyi olması gerekir. Öğretmenin çok iyi olması gibi öğrencinin de çok iyi olması gerekir. Ayrıca zihnin artık mantığa dayalı boş tartışmalarla rahatsız edilmemesi gerek çünkü bu artık bir tartışma meselesi değil, bir gerçektir,” der. Tüm dinlerin bizim iman etmemizde ısrarlı olduklarını biliyoruz. Bize körlemesine inanmamız öğretildi. Eh, körü körüne inanma konusu hiç kuşku yok ki tartışma götürür. Fakat bunu çözümlediğimizde aslında gerisinde çok büyük bir hakikat olduğunu görürüz. Bunun gerçekte ne anlama geldiğini şimdi okuyoruz. Zihin boş tartışmalarla rahatsız edilmemeli çünkü bunun Tanrıyı bilmemiz konusunda bir yararı olmaz. Bu bir gerçektir, tartışma konusu değil. Mantığa dayalı tüm tartışmalar ve tüm uslamamaların belli algılamalara dayanması gerekir. Bunlar olmadan tartışma da olmaz. Uslamlama, zaten algılamış olduğumuz belli olguların karşılaştırılmasıdır. Bu olgular ortada yoksa usamlama da olamaz. Bu dışsal görüngüler için geçerliyse içsel olanlar için niye olmasın? Kimyager belli kimyasalları alır ve belli bir sonuç elde eder. Bu bir gerçektir; onu görürsünüz, duyumsarsınız ve tezinizi bunun üstüne kurarsınız. Doktorlar ve diğer bilim adamları da böyle yaparlar. Tüm bilgi belli olguların algısına dayanmak zorundadır. Fakat tuhaftır ki özellikle günümüzde insanların çoğu din konusunda böyle bir algının olamayacağını, dinin ancak boş tartışmalarla anlaşılacağını düşünüyor. Zihin

bu yüzden boş tartışmalarla rahatsız edilmesin denmiştir bize. Din konuşma konusu değil, bir gerçek, bir olgudur. Bizim kendi ruhlarımızı incelememiz ve orada ne olduğunu görmemiz gerekir. Onu anlamamız ve anladığımızın farkında olmamız gerekir. Din budur. Ne kadar konuşulursa konuşulsun, din böyle meydana gelmez. Dolayısıyla Tanrının varolup olmadığı konusu tartışmayla kanıtlanamaz çünkü tartışmanın bir tarafında ne kadar adam varsa öbür tarafında da o kadar var. Bir Tanrı varsa bizim kalplerimizdedir. O'nu hiç gördünüz mü? Bu dünyanın varolup olmadığı sorusu henüz çözüme kavuşmadı ve idealistlerle gerçekçiler arasındaki tartışmanın sonu gözüküyor. Ama yine de dünyanın varolduğunu, onun süregeldiğini biliyoruz. Bizler ancak sözcüklerin anlamını değiştirebiliriz. Dolayısıyla, hayatla ilgili tüm meselelerde olduğu gibi, olgulara dönmeliyiz. Bazı dinsel gerçekler vardır ki dışsal bilimlerde olduğu gibi onların da algılanması ve dinin onlar üstüne kurulması gerekir. Elbette ki bir dinin bütün dogmalarına inanmak gerektiği yollu aşırı bir iddia insan aklına alçaltıcı gelir. Sizden her şeye inanmanızı isteyen biri kendini alçalttığı gibi, inandığınız takdirde, sizi de alçaltır. Bilgeler ancak kendi zihinlerini incelediklerini ve şu şu gerçeklere ulaştıklarını, eğer biz de aynısını yaparsak bizim de aynı şeylere inanacağımızı söyleme hakkına sahiptirler. Din budur. Fakat şunu da aklınızdan çıkarmayın, dine saldıranların yüzde 99.9'u zihinlerini hiç çözümlememiş, gerçeklere ulaşmaya hiç çabalamamış kişilerden çıkar. Dolayısıyla onların savları herhangi bir ağırlığa sahip değildir. Onların sözlerinin, "Siz hepiniz güneşin varlığına inanan ahmaklarsınız," diye bağırın körünkinden farkı yoktur.

Öğrenilecek ve sıkı sıkıya tutunacak bir büyük fikir var, anlayışa erme fikri. Bu karmaşa, bu kavga, dinler arasındaki bu fark ancak biz dinin kitaplarda ve tapınaklarda olmadığını anladığımız zaman bitecektir. Bu fiili bir idrake dayanır. Ancak Tanrıyı ve ruhunu gerçekten algılamış olanın dini vardır. Sesinin gücüyle konuşan en rütbeli ruhbanla en küçük, en cahil maddeci arasında gerçekte bir fark yok. İtiraf edelim, hepimiz tanrıtanımazlarız. Entelektüel üstünlüğümüz bizi dindar yapmaz. Bir Hristiyan'ı alın veya bir Müslüman'ı ya da başka dinden birini. Dağdaki Vaaz'ın hakikatini gerçekten anlamış olan kişi kemale erer ve o anda tanrılaşır. Fakat buna rağmen dünyada milyonlarca Hristiyan olduğu söylenir. Aslında demek istenen, insanlığın belki bir zaman gelip Vaaz'ı anlamaya çalışabileceğidir. Yirmimilyon içinde gerçekten Hristiyan olan bir kişi bile yoktur.

Hindistan'da da böyledir, orada üçyüz milyon Vedantacı olduğu söylenir. Fakat dini hakiki anlamda gerçekleştirmiş olan bin kişi bile çıksa bu dünya şimdikinden çok daha farklı olurdu. Hepimiz tanrıtanımazlarız ama yine de bunu açıkça ilan eden adamlar

mücadele etmeye çalışıyoruz. Hepimiz karanlıktayız; bizim için din entelektüel bir yükselişten başka bir şey değil; sözden, hiçten ibaret. İyi konuşanları dindar sanırız. Fakat din bu değil. "Sözcükleri harikulade birleştirme yöntemleri, retorik güçler ve kitabı çeşitli yollarla açıklamak - bunlar yalnızca okumuşlara keyif veren şeylerdir, din değil bunlar." Din ancak kendi ruhlarımızda fiili anlayışla başlar. Dinin şafağı budur; ve ancak o zaman bizler ahlaklı olabiliriz. Şu anda biz hayvanlardan daha ahlaklı değiliz. Bizi tutan toplumun kamçısından başka bir şey değil. Toplum bugün, "Hırsızlığı artık cezalandırmayacağım," dese hepimiz başkalarının mülküne saldırırız. Bizi ahlaklı yapan polis. Bizi ahlaklı yapan toplumun kanaatleri, yoksa hayvanlardan bir farkımız yok. Kalplerimizin derinliklerinde bunun ne kadar gerçek olduğunu biliyoruz. O yüzden ikiyüzlülük yapmayalım. Dindar olmadığımızı ve başkalarını aşağılamaya hakkımız olmadığını itiraf edelim. Hepimiz kardeşiz; bizler ancak dini kavradığımızda hakiki anlamda ahlaklı olabiliriz.

Diyelim ki bir ülkeyi gördünüz ama bir adam sizi görmediniz diye söylemeye zorluyor. Siz kalbinizde orayı gördüğünüzü biliyorsunuzdur. Aynı şekilde siz dini ve Tanrıyı bu dış dünyayı gördüğünüzden daha büyük bir yoğunlukla gördüyseniz hiçbir şey inancınızı sarsamaz. İşte o zaman gerçekten inanıyorsunuzdur. İncil'deki, "Bir hardal tohumu kadar bile olsa imanı olan," sözüyle kastedilen budur. İşte o zaman Hakikati bilirsiniz çünkü siz Hakikatin kendisi olmuşsunuzdur.

Vedanta'nın düsturu budur - dini idrak edin, ama bu sözle olmaz. Bu çok zordur. O Kendisini atomun içine saklamıştır, Kadim Olan her insanın kalbinin en derin kuytularında ikamet eder. Bilgeler O'nu içgözlemle idrak etmişler ve sevinçle mutsuzluğun, erdemle kötülüğün, hayır ve şerrin, varlığın ve yokluğun ötesine geçmişlerdir. O'nu gören Hakikati görmüştür. Peki ya cennet? Mutluluk fikrinden mutsuzluğu çıkarın, cennet odur. Yani bizim istediğimiz hayatın sevinçleri eksi üzüntülerdir. Hiç kuşku yok ki bu çok güzel bir düşünce; doğal bir düşünce; fakat baştan aşağı yanlış çünkü mutlak iyi ve mutlak kötü diye bir şey yoktur.

Günlerini Roma'da geçirirken bir gün servetinden geriye bir milyon pound kaldığını öğrenen zengin adamın hikayesini biliyorsunuzdur; adam, "Yarın ben yapacağım?" demiş ve intihar etmiş. Bir milyon pound onun için yoksullukmuş. Peki ya sevinç nedir, üzüntü nedir? Yok olan, hep yiten bir nicelik. Ben çocukken arabacı olmayı hayal ederdim. Gezip dolaşmak benim için mutluluğun zirvesiydi o zaman. Artık öyle düşünmüyorum. Hangi sevince sarılacaksınız? Hepimizin anlaması gereken nokta budur; ve bu en zor vazgeçtiğimiz boş inançlardan biridir. Herkesin zevke ilişkin görüşü farklıdır. Bir parça

afyon yutmadan mutlu olamayan bir adam tanıdım. Onun rüyalarında cennet afyondan yapılmış bir yer olmalı. Oysa bu benim için çok kötü bir cennet olurdu. Arap şiirinde cennette içinden ırmaklar akan nefis bahçeler olduğundan söz edilir. Ben hayatımın büyük bir bölümünü fazla sulak bir yerde geçirdim; her yıl birçok köy sular altında kalır ve binlerce insan can verir. O yüzden benim cennetimde ırmaklar olmaz; ben az yağış alan bir yer isterim. Zevklerimiz hep değişir. Genç biri cennetin hayalini kuruyorsa orada kendine güzel bir eş de vardır. Aynı kişi yaşlandığında artık eş istemez. Bizim cennetlerimizi yaratan ihtiyaçlarımızdır, onların değişmesiyle cennetler de değişir. Varoluşunun amacı duyusal zevk olan insanın istediği cennet fikriyle ilerlememiz mümkün olmaz. Bu ruha yapılacak en büyük kötülük olur. Ulaşabileceğimiz son nokta bu mu? Biraz ağlamak, biraz oynamak, sonra da köpekler gibi ölmek! Böyle şeylere özlem duyuyorsanız insanlığa çok büyük bir kötülük ediyorsunuz demektir! Bu dünyanın zevkleri arkasından ağladığınızda yaptığınız budur; çünkü gerçek zevkin ne olduğunu bilmiyorsunuz. Felsefenin vurguladığı şey zevkten vazgeçmek değil, zevkin gerçekte ne olduğunu bilmektir. Norveçlilerin cenneti herkesin Odin'in önünde oturduğu muazzam bir savaş alanıdır; orada yaban domuzu avlanır, sonra insanlar savaşır ve birbirlerini parçalara ayırırlar. Fakat böyle bir savaşın ardından birkaç saat içinde şu veya bu şekilde tüm yaralar iyileşir ve domuzların kızarmış olduğu bir salona girilir, içki alemi yapılır. Sonra domuzlar ertesi gün yeniden avlanmak üzere can bulur. Bu bizim cennetimiz gibi; bizimkinin biraz daha zarif olması dışında hiçbir farkı yok. Biz de tıpkı Norveçlilerin hayal ettikleri tarzda yaban domuzu avlamak ve hiçbir zevkin sonunun gelmediği bir yere gitmek istiyoruz.

Felsefe asla değişmeyen mutlak bir zevk olduğunu söyler. O zevk bizim bu hayatta tattığımız zevk ve sevinçlerin aynısı olamaz; bununla birlikte Vedanta bu dünyada sevinç veren her şeyin gerçek sevincin bir parçası olduğunu gösterir çünkü başka sevinç yoktur. Aslında her an mutlak saadeti yaşıyoruz; ama gizlenmiş, yanlış anlaşılmış ve karikatürize edilmiş haliyle. Nerede bir mutluluk, bir saadet veya sevinç varsa - hırsızın çalmasında bile - aynı mutlak saadet belirir; ama o saadet yabancı unsurlarla belirsiz ve karmakarışık bir hal almıştır. Bunu anlayabilmek için önce onu yadsımalıyız, gerçek yanını ancak o zaman görebiliriz. Cehaletten ve sahte olan her şeyden vazgeçmeliyiz; hakikat o zaman bize kendini gösterecektir. Hakikati kavradıktan sonra vazgeçtiğimiz şeyler yeni bir biçim alacak, bize farklı görünecek ve tanrılaşacaktır. Böylece onlar yüceltilmiş olacak ve ancak o zaman onları gerçekten anlayabileceğiz. Fakat onları anlayabilmek için önce hakikati bir nebze olsun görmemiz gerek; önce onlardan vazgeçmemiz gerek, ardından tanrılaşmış

halleriyle onlara geri döneriz. Tüm mutsuzluk ve üzüntülerimizi, tüm küçük zevklerimizi geride bırakmamız gerekir.

“Tüm Vedaların açıkladığını, tüm kefaretlerin gerektirdiğini, ölçülü bir hayat süren herkesin aradığını sana bir sözcükle anlatacağım - ‘Om.’” “Om” sözcüğünün Vedalarda çok övüldüğünü göreceksiniz, o çok kutsal kabul edilir.

Şimdi Yama soruyu cevaplıyor: “Bedeni ölen insan ne olur?” “Bilge Olan asla ölmez, asla doğmaz, O hiçlikten çıkar, hiçlik O’ndan. Doğmamış, Ezeli, Ebedi, Kadim Olan beden yok oluşuyla asla yok olmaz. Öldüren öldürebileceğini veya öldürülen öldüğünü düşünüyor; çünkü Benlik ne öldürür ne de öldürülür.” Muazzam bir bakış açısı. İlk dizedeki “bilge” sözcüğüne dikkatinizi çekmek isterim. İlerledikçe göreceğiz ki Vedanta’ya göre tüm bilgelik ve saflık, ister sönük ister parlak bir şekilde tezahür etmiş olsun, ruhta zaten mevcuttur. İnsanlar ve tüm yaratıklar arasında bu bakımdan olsa olsa derece farkı vardır. Herkesin kökü, herkesin gerçekliği aynıdır: Ebedi, Kutlu, Saf, ve Kusursuz Olan. Ermişte de günahkarda da, mutlu olanda da olmayanda da, güzelde de çirkinde de, insanda da hayvanda da aynı Atman, aynı Ruh vardır. Aradaki fark dışavurum farkıdır. Kiminde O daha çok, kimindeyse daha az tecelli ediyordur ama bunun Atman’a bir etkisi olmaz. Bir giysi adamın vücudunu başka bir giysiden daha iyi gösterebilir ama beden aynı bedendir; fark giysidedir. Şunu akılda tutmalıyız ki Vedanta felsefesinin hiçbir yerinde iyi ve kötü diye şey yoktur, onlar iki ayrı şey değildir; iyi de kötü de aynı şeydir, aradaki fark derece farkıdır. Benim bugün güzel bulduğum bir şey yarın bana acı verebilir. Bizi ısıtan ateş bizi yakıp kül de edebilir. Dolayısıyla kötülük yapan biri kendini kandırır, kendi doğasından haberi yoktur. Katilde bile saf Ruh mevcuttur; O ölmez. Hata varsa adamdadır; O’nu dışa vuramadığı için. Adam O’nu örtbas etmiştir. Öldürüldüğünü sanan adamda da Ruh ölmemiştir, O ebedidir. O öldürülemez, yok edilemez. “En küçük olandan sonsuz derecede küçük, en büyük olandan sonsuz derecede büyük, her şeyin Tanrısı her insanın kalbinin derinliklerinde hazır ve nazırdır. Günahsız olanlar, her türlü mutsuzluğa karşı bağışık olanlar O’nu Tanrının merhameti yardımıyla görürler; Bedensiz olan ama bedende yaşayan, Yer Kaplamayan ama tüm uzayı kaplayan; Sonsuz, Her Yerde Varolan: Ruh’u böyle bilen bilgeler asla mutsuz olmazlar.” “Atman ne sözle, ne engin bir zekayla ne de Vedaların incelenmesiyle gerçekleştirilemez.” Bu çok cesur bir söz. Daha önce de belirttiğim gibi bilgeler çok cesur düşünürlerdi ve durmak nedir bilmezlerdi. Hatırlarsınız, Hindistan’da Vedalar Hristiyanların İncil’e duydukları saygıdan daha fazla saygı görür. Sizin vahiyle ilgili görüşünüz, onun Tanrı tarafından bir insana ilham edildiğidir; oysa Hindistan’da kabul edilen görüş, eşyanın Vedalarda sözü geçtiği için varolduğudur.

Yaratılış her yönüyle Vedalarda ve Vedalar aracılığıyla meydana gelmiştir. Bilgi denen ne varsa Vedalardadır. Oradaki her söz kutsal ve ebedidir; başı ve sonu olmayan ruh kadar ebedidir. Yaratıcının akli bütünüyle bu kitabın içindedir. Vedalara bu gözle bakılır. Bir şey niçin ahlaklıdır? Vedalar öyle dediği için. Bir şey niçin ahlaksızcadır? Vedalar öyle dediği için. Buna rağmen bilgelerin cesaretine bakın ki onlar Vedaları çokça incelemekle hakikate ulaşamayacağını söylüyorlar. "Tanrı kimden hoşnuttur, Kendini dışa vurandan." Öte yandan, bunun bir tür partizanlık olduğu yollu bir itiraz yükseltilebilir. Fakat Yama açıklar, "Kötülük yapanlar, zihinleri huzurlu olmayanlar İşığı asla göremezler. Yürekten samimi olanlar, işlerinde saf olanlar, duyularını denetim altında tutanlarda Benlik, Kendisini dışa vurur."

İşte harika bir tasvir. Benliği süvari, bedeni araba, zekayı arabacı, zihni dizgin, duyuları da atlar olarak canlandırın. Atları terbiye edilmiş olan, dizginleri kuvvetli ve arabacının ellerinde sağlam olan hedefine ulaşır; hedef de Her Yerde Varolandır. Fakat atlarını (duyularını) denetleyemeyen, dizginleri (zihni) idare edemeyen kişi yok oluşa sürüklenir. Herkeste varolan Atman kendisini gözlere veya duyulara değil, zihinleri arınıp yükselen ve O'nu idrak edenlere gösterir. Tüm seslerin, görüşlerin ötesinde, suretin ötesinde, tüm tatların ve dokunuşların ötesinde, sonsuz, başı ve sonu olmayan, doğanın bile ötesindedir Değişmez Olan; O'nu idrak eden kendini ölümün pençesinden kurtarır. Fakat bu çok zordur. Bu bıçağın keskin yüzünde yürümek gibidir; yol uzun ve tehlikelidir. Yine de mücadeleden vazgeçmeyin, umutsuzluğa kapılmayın. Uyanın, doğrulun, hedefe ulaşana dek durmayın.

Upanişadların hepsinde de görülen ana fikirlerden biridir kavrama ve anlama (veya kavrayışa ve anlayışa erme). Zaman zaman birçok soru akla gelecektir, özellikle modern insanın aklına. Yarar konusunda ve birçok başka konuda sorular doğacaktır ancak hepsinde göreceğiz ki bunlar aslında eski alışkanlıklarımızdan kaynaklanmaktadır. Bu alışkanlıkların ve aklımızca kurulan ilişkilerin zihnimiz üstünde müthiş bir etkisi vardır. Çocukluğundan beri Kişi-Tanrıyı ve zihnin kişiselliğini duymuş olanlar için bu düşünce elbette çok zor ve acı gelecektir. Fakat insanlar buna kulak verip tekrar düşünürlerse onu hayatlarının bir parçası olarak kabul edebilirler. Çoğu zaman gündeme gelen bir konu da bu felsefenin neye yaradığı sorusudur. Buna verilecek bir cevap var: yararcı anlayışa göre insanın zevk peşinde koşması iyi bir şeyse bu zevki dinsel spekülasyonda bulanlar niçin buna yönelmesinler? Çünkü duyusal zevkler birçoklarını tatmin eder, oysa bununla yetinmeyen, daha yüksek zevkler arayanlar da var. Köpek yalnızca yiyip içmekten zevk alır. O her şeyinden vazgeçen ve bazı yıldızların konumlarını gözlemlemek için dağın

tepesinde yaşıyan bilim adamının zevkinden bir şey anlamaz. Köpekler belki de ona güler ve onun delirmiş olduğunu düşünür. Sade bir hayat süren bu zavallı bilim adamının belki de evlenecek parası hiç olmamıştır. Köpekler ona gülse bile o, "Sevgili köpeğim," der, "senin zevkin duyulardan ibaret, sen bundan başka bir şey bilmezsin. Fakat bana en çok haz veren hayat tarzı bu; ve eğer sen kendi zevkinin peşine düşme hakkına sahipsen buna benim de hakkım var." Bizler tüm dünyayı kendi düşünce düzlemimiz içinde görmek ve kendi aklımızı tüm evrenin ölçüsü yapmak hatasına düşüyoruz. Sizin için bildik duysal şeyler belki de en çok zevk veren şeylerdir ama bu benim zevklerimin de aynı olması gerektiği anlamına gelmez. Siz bunda ısrar edebilirsiniz ama o zaman yollarımız sizinkinden ayrılır. Dünyaya düşkün yararcıyla dindar insan arasındaki fark budur. Bunlardan ilki, "Bak, ne kadar mutluyum. Para kazanıyorum ve kafamı dinle bozmuyorum. Onu araştırmak mümkün değil, zaten onsuz mutluyum ben," der. Buraya kadar sorun yok, en azından yararcılar için. Fakat bu dünya feci bir yer. Eğer bu insan başka insanların canını yakmadan bir şekilde mutlu olabiliyorsa, yolu açık olsun. Ama eğer bana gelip, "Bunu sen de yapmalısın, yapmazsan aptalsın demektir," derse ben de, "Yanlış düşünüyorsun çünkü sana zevk veren şeylerin benim için en küçük bir çekiciliği yok. Birkaç altın peşinde koşacak olsam hayatımın bir anlamı kalmaz! O zaman ölsem daha iyi!" derim. Dindar biri böyle cevap verir. Gerçek şu ki din ancak buna benzer aşağı uğraşlarla işi kalmayanların harcıdır. Bunu herkes kendisi yaşamalı, yolun sonuna dek herkes kendisi koşmalıdır. Ancak yolun sonuna ulaşırsak öbür dünyanın kapıları bize açılır.

Duyusal zevkler bazen tehlikeli ve baştan çıkarıcı başka bir safhaya gelir. Bir-zaman gelip tüm mutsuzlukların sonunun geleceği ve yalnızca sevinç ve mutluluğun hükümran olacağı, bu dünyanın cennet olacağı konusundaki düşünceleri - çok eskiden beri ve her dinde vardır bu - işitmişsinizdir. Ben buna inanmıyorum. Bu dünya hep aynı kalacak. Bunu söylemek korkunç, ama yine de bir çıkış yolu göremiyorum. Dünyadaki mutsuzluk bedendeki kronik romatizma gibidir; onu bir yerden sürseniz başka bir yere yerleşir, oradan sürseniz yine başka bir yere gider. Ne yapsanız iyileşmez. Eski zamanlarda insanlar ormanda yaşarlar ve birbirlerini yerlerdi; modern zamanlarda birbirlerinin etini yemiyorlar ama birbirlerini aldatıyorlar. Aldatma yüzünden koca ülkeler ve şehirler harap oluyor. Bu konuda pek ilerleme yok. Sizin ilerleme dediğiniz şeyin arzuların çoğaltılmasından başka bir şey olmadığını görüyorum. Bana göre açık olan bir şey varsa o da arzuların mutsuzluktan başka bir şey getirmediğidir. Bu dilencinin hali gibidir; o hep bir şeyler dilenir, gördüğü her şeye sahip olunacak meta gözüyle bakar, hep ister, daha fazlasını ister. Arzularımızı doyurma gücümüz aritmetik olarak artırılrsa bile arzulama

gücümüz geometrik olarak artar. Bu dünyadaki mutluluk ve mutsuzluğun toplamı en iyi ihtimalle sıfırdır. Denizde kabaran bir dalga arkasında bir çukur bırakır. Biri mutlu olacak olsa bir başkası, belki de bir hayvan mutsuz olacaktır. İnsanların sayısı artarken hayvanları azaltıyor; onları öldürüyor, topraklarını ellerinden alıyor, tüm geçim kaynaklarını ele geçiriyoruz. Bu durumda mutluluğun fazlalaştığını nasıl söyleyebiliriz? Güçlü olan ırk zayıf olanı yiyip bitiriyor, peki güçlü olanın mutlu mu olacağını düşünüyorsunuz? Hayır, onlar da birbirlerini öldürmeye başlayacaklar. Bu dünyanın nasıl olup da cennete dönüşeceğini tasavvur edemiyorum. Gerçekler bunun aksini gösteriyor. Kuramsal olarak bunu aklım almıyor.

Kusursuzluk her zaman sonsuzdur. Biz halihazırda bu sonsuz ve onu göstermeye çalışıyoruz. Siz ve ben ve tüm varlıklar bunu gösteriyoruz. Buraya kadar her şey tamam. Fakat bu gerçekten hareketle kimi Alman filozoflar garip bir kuram geliştirdiler: bu gösterim, yani tezahür giderek gelişecek ve sonunda kusursuz olacak, sonunda biz kusursuz varlıklar olacağız. Kusursuz tezahür ne demek? Kusursuzluk sonsuzluk demektir, tezahürse sınır; dolayısıyla sınırsız sınırlılıklar olacağız ki bu çelişkidir. Böyle bir kuram çocukların hoşuna gidebilir ama onların zihinlerini zehirler ve din açısından da yararlı değildir. Bu dünyanın bir düşüklük olduğunu, Adem'in Tanrı'nın düşmüş hali olduğunu biliyoruz. Bugün hiçbir din yok ki insanın düşmüş, aşağı bir varlık olduğunu telkin ediyor olmasın. Biz hayvan derecesine indirildik ve şimdi çıkıp bu esaretten kurtulmak istiyoruz. Fakat burada asla Sonsuzun tezahürü olmaya gücümüz yetmeyecek. Çok çalışacağız ama zaman gelecek burada, duyularla bağlı olduğumuz halde kusursuzluğa erişmenin imkansız olduğunu göreceğiz. Asli Sonsuzluk halimize dönüşün sedası işte o zaman çınlayacak.

Bu vazgeçiştir. Süreci tersine çevirerek içine girdiğimiz zorluktan çıkacağız; ardından ahlak ve hayırseverlik gelecek. Tüm ahlaki düzgülerin düsturu nedir? "Ben değil, sen." Ve buradaki "Ben," Kendisini dış dünyada göstermeye çalışan arka plandaki Sonsuzun sonucu, ürünüdür. Siz her, "Ben değil, kardeşim, sen," dediğinizde aslinıza geri dönmeye çalışırsınız, "Sen değil, ben," dediğinizde de duyusal dünya aracılığıyla Sonsuzu tezahür ettirmeye çalışma hatasına düşersiniz. Böyle bir hata dünyaya çekişme ve kötülük getirir; fakat bir süre sonra vazgeçiş benimsenmelidir, ebedi vazgeçiş. Bu küçük "Ben" ölmüş ve gitmiştir. Bu küçük hayatın bu kadar önemsenecek nesi var? Bu hayatı yaşama ve ondan zevk alma konusundaki boş arzular şu veya bu şekilde ölüm getirir.

Bizler hayvanlardan geliştiysek hayvanlar niçin düşmüş insanlar olmasın? Öyle olmadığını nereden bileceksiniz? Evrimin kanıtının ne olduğunu gördünüz: en düşükten en yükseğe doğru giden bir ölçekte ilerleyen bir dizi beden. İyi de yönün yukarıdan aşağı

değil de hep aşağıdan yukarı olduğunu nereden biliyorsunuz? Bu tezi iki yönlü kullanabiliriz; ve eğer doğru olan bir şey varsa o da şudur ki, bu dizi kendisini hem aşağı hem de yukarı yönlü yinelemektedir. Geri dönüş (ters-evrim) olmadan evrim nasıl olabilir? Daha yüksek bir hayata doğru gösterdiğimiz çaba yüksek bir halden aşağı indiğimizi gösterir. Bu böyle olmalı ama belki de ayrıntılarda farklılıklar olabilir. Ben gerek İsa, gerek Buda, gerekse Vedanta tarafından ortaklaşa dile getirilmiş olan şu düşünceye bağlıyım: hepimiz zamanla kusursuzluğa ulaşmak zorundayız, ama ancak kusurluluktan vazgeçerek. Bu dünya bir hiçtir. O olsa olsa korkunç bir karikatür, Hakikatin bir gölgesi olabilir. Biz Hakikatin kendisine gitmeliyiz. Bizi O'na götürecek olan şey vazgeçıştır. Hayatlarımızın gerçek temeli vazgeçıştır; haz aldığımız her iyilik ânı ve gerçek hayat ancak kendimizi düşünmediğimiz zamanlarda mümkündür. Bu küçük ayırık benlik ölmelidir. O zaman Hakikatin içinde olduğumuzu, Hakikatin Tanrı olduğunu, O'nun bizim gerçek doğamız olduğunu ve O'nun hep içimizde ve yanımızda olduğunu göreceğiz. O'nun içinde yaşayalım ve duralım. Tek mutlu varoluş hali budur. Ruh düzlemindeki hayattan başka hayat yoktur; hepimiz ona ulaşmaya, onu gerçekleştirmeye çalışalım.

Dinin Zorunluluğu (Londra'da Verilen Ders)

İnsan ırkının kaderini yönlendirmiş ve yönlendirmekte olan güçlerden hiçbirisi, kuşku yok ki, din adını verdiğimiz olgu kadar kudretli olmamıştır. Tüm toplumsal örgütlenmelerin arkasında bu garip gücün izleri vardır ve insan toplulukları arasında görülmüş en büyük uyum dürtüsü bu güçten destek almıştır. Din bağının ırk, iklim hatta akrabalık bağından daha güçlü olduğuna hepimiz tanık olmuşuzdur. Aynı Tanrıya tapan, aynı dine inanan insanların yalnızca akraba, hatta yalnızca kardeş olanlardan daha büyük bir bağlılıkla birbirlerine tutunduklarını hepimiz iyi biliriz. Dinin nasıl doğduğu konusu çok araştırıldı. Günümüze dek ulaşmış olan kadim dinlerin hepsinde aynı iddiayı görürüz: hepsi doğaüstüdür, hiçbirisi insan beyninin ürünü değildir, hepsinin başlangıcı insanın dışında bir yerdedir.

Modern bilginler arasında iki kuram daha çok kabul görmüştür. Bunlardan biri ruh kuramı, öbürü de Sonsuzluk fikrinin evrimi kuramıdır. Taraflardan biri atalara tapınmanın tüm dinlerin kaynağı olduğunu, öbürü de dinin, doğa güçlerinin kişileştirilmesinden doğduğunu savunur. İnsan ölmüş akrabalarının anısını canlı tutmak ister ve beden çürürken bile onların yaşadıklarına inanır; onlara yiyecek vermek ve bir bakıma onlara tapınmak ister.

Kadim Mısırlıların, Babillilerin, Çinlilerin ve Amerika'yla birçok başka yerdeki ırkların dinlerini incelediğimizde atalara bu şekilde tapmanın dinin başlangıcı olduğu konusunda çok açık izler buluruz. Kadim Mısırlılarda ruhun çift olduğu düşünülüyordu. Her insanın bedeninde kendisine benzer bir varlık daha vardı ve insan öldüğünde onun çifti bedenden çıkıp yaşamaya devam ederdi. Fakat çiftin ömrü ancak cesedin bozulmasıyla sınırlıydı ve Mısırlılarda cesedin bozulmamasına bu kadar önem verilmesinin nedeni buydu. Cesetleri korumak için devasa piramitler de bu yüzden yapılıyordu. Çünkü cesedin herhangi bir yerine zarar gelecek olursa onun çiftine de aynısı olurdu. Bu açıkça atalara tapınmadır. Kadim Babillilerde de aynı düşünceyi görürüz ama küçük bir farkla. Kişinin çifti her türlü sevgiden yoksundu; ona yiyecek ve içecek vermeleri ve çeşitli biçimlerde yardım etmeleri için canlıları korkuturdu. Hatta kendi çocuklarına ve karısına olan sevgisini bile yitirirdi. Kadim Hindularda da atalara bu şekilde tapınmanın izlerini görebiliriz. Çinlilerin dininin temelinde de atalara tapınma olduğu söylenebilir ve bu geniş ülkenin her yerinde bu

düşüncenin izlerine hâlâ rastlanabilir. Doğrusu, Çin’de gerçekten gelişen tek dinin atalara tapınma olduğu söylenebilir. Dolayısıyla öyle görünüyor ki dinin başlangıcı olarak atalara tapma kuramını benimseyenlerin tezleri oldukça sağlam.

Öte yandan kadim. Ari edebiyatına dayanarak dinin kaynağının doğaya tapma olduğunu söyleyen bilginler de bulunmaktadır. Hindistan’ın her yerinde atalara tapınmanın izlerini görebilmekle birlikte en eski kayıtlarda bunun hiçbir kanıtı yoktur. Ari ırka ait en eski belge olan Rig-Veda Samhitâ’da bunun hiçbir izine rastlayamayız. Modern bilginlere göre orada gördüğümüz şey doğaya tapmadır. İnsan akli görünenin gerisinde yatanı öğrenmek için çaba gösterir. Şafak, günbatımı, kasırga, doğanın dehşet verici ve muazzam güçleri, güzelliği, bütün bunlar insan aklını meşgul etmiş, insanı bu olayların ötesine geçmeye, onu anlamaya sevk etmiştir. Bu çaba içerisinde insanlar görüngülere (fenomenlere) kişisel nitelikler atfetmiş, onlarda kimi zaman güzel, kimi zaman da aşkın ruhlar ve bedenler görmüşlerdir. İster kişileştirilmiş olsun ister olmasınlar, bu görüngüleri açıklamaya yönelik her çaba bir soyutlamayla sonuçlanmıştır. Bunu kadim Yunanlılarda da görürüz; onların bütün mitolojileri bu şekilde soyutlaştırılmış doğaya tapınmadan ibarettir. Kadim Cermenlerde, İskandinavlarda ve diğer tüm Ari ırklarda da aynısını görebiliriz. Dolayısıyla bu taraftan bakınca, dinin doğa güçlerinin kişileştirilmesinden kaynaklandığı görüşü de çok sağlam görünür.

Ne kadar çelişik görünseler de bu iki görüş üçüncü bir temele dayalı olarak uzlaştırılabilir ve benim düşünceme göre dinin gerçek kökeni budur: duyuların sınırlarını aşmak. İnsan ya atalarının ve ölmüşlerinin ruhlarını aramaya çıkar, yani beden çürüdükten sonra neler olduğu hakkında bir fikir edinmek ister ya da olağanüstü doğal görüngülerin gerisindeki güçleri anlamayı arzular. Her iki durumda da kesin olan bir şey var: insan duyuların sınırlarını aşmaya çalışır. İnsanoğlu duyularıyla tatmin olmaz; onların ötesine geçmek ister. Açıklamanın ille de gizemli olması gerekmez. Dinin ilk ipuçlarının rüyalardan gelmesi bana çok normal geliyor. Ölümsüzlüğe ilişkin ilk düşünceler pekala rüyalardan kaynaklanmış olabilir. Bu çok güzel bir hal değil mi? üstelik biliyoruz ki çocuklara ve eğitilmemiş dimağlara göre rüyayla uyanıklık arasında pek bir fark yok. Onların, bedenin görünüşte öldüğü uyku halinde zihninin işleyişine devam ettiği yollu görüşlerinden daha doğal ne olabilir? İnsanların, bedenleri temelli olarak çürüdüğünde aynı işleyişin süreceğine inanma konusunda hiç duraksamamaları bizi şaşırtmamalı. Bana göre bu, doğaüstünün daha doğal bir açıklamasıdır; rüya fikri yoluyla akıl giderek daha yüksek kavrayış düzeylerine erişir. Elbette insanlığın büyük bölümü bu rüyaların uyanık hallerce doğrulanmadığını ve rüya halinin taze bir varoluş değil, yalnızca uyanırken

yaşananların bir özetinden ibaret olduğunu gördü.

Fakat önemli olan artık arayışın başlamış olmasıydı ve bu arayış içe dönüktü; insanoğlu zihninin giderek daha derin katmanlarını araştırmayı sürdürdü ve gerek uyanıklık gerekse rüya halinden daha yüksek haller olduğunu keşfetti. Bu duruma esrime ve esin adıyla dünyanın tüm sistemli dinlerinde rastlarız. Tüm sistemli dinlerin kurucularının, peygamberlerinin ve elçilerinin ne uyku ne de uyanıklık olan zihinsel hallerden geçtikleri bildirilmiştir. Bu hallerde onlar manevi alemle ilişkili yeni bir dizi gerçeğe yüz yüze gelmişlerdir. Onlar orada her şeyi bizim uyanırken çevremizdekileri algılama ve anlama biçiminden çok daha derinlikli bir şekilde idrak ettiler. Örneğin Brâhminlerin dinini ele alalım. Vedaların Rişilerce yazıldığı söylenir. Rişiler bazı gerçekleri idrak etmiş bilgelerdi. Sanskritçe'de Rişi sözcüğü Mantraların Kahini demektir - Vedalardaki ilahilerde verilmek istenen düşünceleri aktarır bu kahinler. Onlar bazı gerçekleri idrak ettiklerini - duyuüstü alem bağlamında, sezdiklerini - duyurdular ve bunları kayda geçirdiler. Aynı hakikatin Yahudilerde de Hristiyanlarda da böyle dile getirildiğini görüyoruz.

Güney mezhebinin temsil ettiği biçimiyle Budizm buna bazı bakımlardan istisna oluşturur. Budistlerin bir Tanrıya veya ruha inanmadıkları halde dinlerinin nasıl oluyor da duyuüstü bir varoluşa dayandığı sorusu sorulabilir. Bunun cevabı Budistlerin bile ebedi bir ahlak yasasını kabul ettikleridir ve bu yasaya akıl yoluyla ulaşılmamıştır. Buda bu yasaya duyuüstü bir haldeyken ulaşmıştır. Buda'nın hayatını Asya'nın Işığı gibi harika bir şiirde kısaca anlatıldığı biçimiyle inceleyenleriniz bile Buda'nın Bo ağacının altında oturur halde betimlendiğini - ki orada söz konusu duyuüstü zihin haline ulaşana dek oturmuştur - hatırlarlar. Onun bütün öğretileri bu halden doğmuştur, entelektüel bir düşünme faaliyetinden değil.

Tüm dinlerin aynı önemli noktaya parmak bastığını söyleyebiliriz; insan zihni belli anlarda yalnızca duyuların değil, aklın da sınırlarını aşar. Bunun sonrasında, daha önce asla sezemeyeceği, akıl erdiremeyeceği olgularla yüzleşir. Bu olgular yeryüzündeki tüm dinlerin esasını oluşturur. Elbette ki bu olgulara karşı çıkmaya, onları aklın sınavından geçirmeye hakkımız var. Fakat yine de mevcut tüm dinler insan zihninin duyuların ve aklın sınırlarını garip bir biçimde aşma gücüne sahip olduğunu savunur ve bu gücü bir gerçek olarak ortaya koyar.

Dinlerin savunduğu bu olguların doğruluğu bir yana, onların hepsinde ortak bir özellik görürüz. Hepsi de, örneğin fizikte yapılan somut keşiflere karşılık, soyutlamalardır; ve sistemli dinlerin hepsinde de Katışıksız Soyutlamanın en saf halini alır bu olgular - ya

Soyut Varlık olarak, her yerde hazır ve nazır olan Yüce Varlık olarak, Tanrı adı verilen Soyut Kişilik veya Ahlaki Yasa olarak ya da her türlü varoluşun özünde yatan Soyut Cevher hali olarak. Modern zamanlarda, duyuüstü zihin haline başvurmaksızın anlatılan dinlerde de Eskilerin kadim soyutlamalarına yeniden başvurmak zorunda kalınmış ve onlara "Ahlak Yasası," "İdeal Birlik" vs. gibi başka adlar verilerek bu soyutlamaların duyularda olmadığı gösterilmiştir. Hiçbirimiz henüz "İdeal İnsan"ı görmüş değiliz ama yine de ona inanmamız söylenmektedir. Hiçbirimiz henüz ideal ölçülerde kusursuz insanı göremedik ama bu ideal olmadan ilerleme sağlayamıyoruz. Dolayısıyla bunca farklı dinden şu gerçek çıkmaktadır ki önümüze bir Kişi olarak veya kişilik sahibi olmayan bir Varlık, bir Yasa ya da bir Cevher olarak konan bir İdeal Katışıksız Soyutlama hep vardır. Biz hep bu ideale ulaşmak için mücadele ederiz. Kim ve nerede olursa olsun her insanın sonsuz bir güç ideali vardır. Her insanın sonsuz bir haz ideali vardır. Çevremizde gördüğümüz eserlerin çoğu, sergilenen faaliyetlerin hepsi sonsuz güç veya sonsuz haz için verilen mücadelenin sonucudur. Fakat bazıları sonsuz güce ulaşmak istemekle birlikte bunun duyularla yapılamayacağını çabucak keşfederler. Sonsuz hazzı da duyularla erişilemeyeceğini hemen anlarlar, bir başka deyişle, gerek beden gerekse duyular Sonsuzluğu ifade edemeyecek kadar sınırlıdır. Sonsuzu sonlu aracılığıyla göstermek imkansızdır ve er ya da geç insan Sonsuzu sonlu olanla anlatma girişiminden vazgeçer. Bu vazgeçiş, bu feragat ahlak biliminin dayanağıdır. Ahlak bilimi bu feragatin üstünde yükselir. Temelinde feragat olmayan hiçbir ahlak yasası yoktur.

Ahlak bilimi her zaman, "Ben değil, sen," der. Onun düsturu, "Kendin değil, başkası"dır. Sonsuz Gücü veya Sonsuz Hazzı arayan insanın tutunduğu bireyselciliğin boş düşüncelerinden vazgeçilmek zorundadır, ahlak biliminin yasaları böyle der. Kendini en sona, başkalarını daha öne koymalısın. Duyular, "Önce ben," der. Ahlak bilimi, "Kendimi en sona bırakmalıyım," der. Dolayısıyla tüm ahlak yasaları feragate dayanır, yani maddi düzlemde bireyin yıkımına, inşasına değil. Sonsuz hiçbir zaman maddi düzlemde ifade bulamayacaktır, böyle bir şey mümkün değildir ve düşünülemez bile.

Dolayısıyla insan maddi düzlemde vazgeçmek ve Sonsuzun daha derinlikli ifadesi için başka düzlemlere yükselmek zorundadır. Çeşitli ahlaki yasalar böyle vücuda gelmiştir fakat hepsinin bir temel düşüncesi vardır: kendinin reddi. Ahlak biliminin ideali kendinin bütünüyle yok edilmesidir. Kendi bireyselliklerini düşünmemeleri istenen insanlar buna şaşırmaktadırlar. Onlar bireysellik dedikleri şeylerini yitirmekten büyük korku duymaktadırlar. Oysa ahlak biliminin en yüce ideallerini doğru bulan aynı insanlar tüm ahlak anlayışlarının alanının, hedefinin ve temel fikrinin bireyin inşası değil, yıkımı

olduğunu bir an olsun düşünmüyorlar.

Yararcı değerler insanların ahlaki ilişkilerini açıklayamaz; çünkü ilk olarak, yararcı kaygılardan hiçbir ahlaki yasa türetilemez. Doğaüstünün yaptırımı ya da benim tercih ettiğim deyişle bilinçüstünün algısı olmaksızın ahlak olamaz. Sonsuzluğa yaklaşmak için verilen bir mücadele olmaksızın ideal olamaz. İnsanları kendi toplumunun sınırlarıyla bağlamak isteyen hiçbir sistem insanlığın ahlaki yasalarına bir açıklama getiremez. Yararcılar bir yandan imkansız ve saçma olduğu gerekçesiyle bizden Sonsuzluk için verdiğimiz mücadeleden, Duyuüstüne ulaşma çabamızdan vazgeçmemizi isterlerken öbür yandan ahlak bilimine sarılmamızı ve topluma İyilik yapmamızı talep ederler. Niçin iyilik yapacakmışız? İyilik yapmak ikincil bir meseledir. Bizim bir idealimiz olmalı. Ahlakın kendisi bir amaç değil, amaca götüren bir araçtır. Eğer amaç yoksa niçin ahlaklı olmalıymışız ki? Başkalarına niçin iyilik yapacakmış, onlara niçin zarar vermeyecekmişim? İnsanlığın amacı mutluluksa niçin kendimi mutlu, başkalarını da mutsuz yapmayacakmışım? Bana kim engel olacakmış? İkincisi, yararcılığın dayanağı çok dardır. Mevcut toplumsal düzen ve yöntemlerin hepsi varolduğu biçimiyle toplumdan alınmıştır; iyi de yararcılar ne hakla toplumun ebedi olduğunu varsayıyorlar? Çağlar önce toplum diye bir şey yoktu, çağlar sonra da herhalde olmayacaktır. Büyük ihtimalle bu, evrimin daha yüksek aşamalarına doğru ilerlerken geçtiğimiz süreçlerden biridir, dolayısıyla kaynağını yalnızca toplumdan alan hiçbir yasa ebedi olamaz ve insan doğasını tümüyle kapsayamaz. Bu nedenle yararcı kuramlar en iyi ihtimalle mevcut toplumsal koşullarda işe yarayabilir. Bunun ötesinde onların hiçbir değeri yoktur. Fakat dinden ve maneviyattan türetilen ahlak ve ahlak düzgüsü insanı bütün sonsuzluğuyla kapsar. Onun konusu yine bireydir; ama Sonsuzla ilişkisi çerçevesinde. Onun konusu aynı zamanda toplumdur; çünkü toplum söz konusu bireylerin oluşturduğu kümelerden başka bir şey değildir. Birey ve bireyin ebedi ilişkileri için geçerli olan zorunlu olarak toplumun bütünü için de geçerli olacaktır, hangi koşullarda ve hangi zamanda olursa olsun. Manevi bir dinin bir zorunluluk olduğu buradan anlaşılıyor. Ne kadar haz alsa da insan sadece maddiyatı düşünemez.

Manevi şeylere fazla önem vermenin bu dünyayla somut ilişkilerimizi zedeleyeceğini söyleyenler var. Çinli bilgin Konfüçyüs'ün günlerinde bile, "Biz bu dünyayla ilgilenelim: bu dünyayla işimiz bittikten sonra öbür dünyalarla ilgileniriz," denirdi. Bu dünyayla ilgilenmemiz gerektiği kuşkusuz. Fakat maneviyata fazla önem vermek bizim maddeyle ilişkilerimizi biraz etkiliyorsa maddi olan şeyleri fazla önemsemek bizim şu anımızı ve bundan sonrasını daha fena zedeleyecek demektir. Bu bizi maddeci yapar. Çünkü insanın amacı doğa değil, daha yüksek bir şeydir.

İnsan, doğanın üstünde bir şeye ulaşmak için çabaladığı müddetçe insandır; ve bu doğa hem içsel hem de dışsaldır. Bu doğa yalnızca bedenimizdeki ve dışımızdaki madde parçacıklarına egemen yasaları değil, içimizdeki daha ince ve latif doğayı - ki dışsal olana egemen motive edici kuvvet budur - da kapsar. Dışsal doğayı fethetmek iyidir, güzeldir ama içsel doğayı fethetmek daha güzeldir. Yıldızlara ve gezegenlere hükmeden yasaları bilmek iyidir ama insanoğlunun tutkularını, duygularını, iradesini yönlendiren yasaları bilmek karşılaştırılamayacak ölçüde daha iyi ve daha güzeldir. İçteki insanın fethi, insan zihninin ince gizlerinin anlaşılması ve bilinmesi tümüyle dinin alanı içindedir. İnsan doğası - yani sıradan insanın doğası - etkileyici maddi olguları görmek ister. Sıradan insan ince ve latif olan şeyleri anlayamaz. Bin kuzuyu öldüren aslanın kitlelerce takdir edildiği söylenir, oysa kuzuların ölümüne yol açan şeyin bir aslan için geçici bir zafer olduğu gözden kaçır; çünkü kitleler yalnızca maddi gücün gösteriminden haz duyarlar. Sıradan insanların yolu budur. Onlar dışsal olan şeyleri anlar ve bunlardan haz duyarlar. Fakat her toplumda duyuların ötesinde bulunan şeylerden haz alan bir kesim vardır; onlar maddeden daha üstün şeyler de görürler ve onlara ulaşmak için mücadele ederler. Ulusların tarihlerinin satır aralarına baktığımızda hep görürüz ki onların yükselişi böyle insanların sayısındaki artışa koşuttur; ve düşüş de, yararcılar bunu ne kadar gereksiz görürlerse görsünler, Sonsuza yönelik arayış durduğunda başlar. Yani her ırkın yükselişinin baş etkeni onun maneviyatıdır; ve bir ırkın ölümü de o maneviyat solup maddeciliğin güç kazanmasıyla başlar.

Dolayısıyla bir bilim ve bir disiplin olarak din - kendisinden öğrenebileceğimiz somut olgular ve gerçekler, bize verebileceği huzur bir yana, insan zihninin en iyi ve en sağlıklı egzersiz kaynağıdır. Sonsuzluğa ulaşma çabası, duyuların sınırlarını aşma mücadelesi ve manevi insanı geliştirme - Sonsuzu kendi varlığımızla bir kılma - gayreti kendi içinde insanoğlunun yapabileceği en yüce ve en muhteşem şeydir. Kimileri en büyük hazzı yemekten alır. Bunun aksini söyleme hakkına sahip değiliz. Kimileri en çok bazı şeylere sahip olmaktan zevk duyar. Bunun da aksini söyleme hakkına sahip değiliz. Fakat aynı şekilde onların da en büyük zevki manevi düşüncede bulan insana "hayır" deme hakları yoktur. Gelişim ne kadar az olursa duyulardan alınan zevk o kadar büyük olur. Çok az insan bir köpeğin veya kurdun aldığı zevkin aynısıyla bir öğün yiyebilir. Fakat köpeğin veya kurdun aldığı tüm zevkler duyularla sınırlıdır. Ulusların alt düzeyde bulunan üyeleri duyularından haz alırken kültürlü ve eğitilmiş olanları düşünceden, felsefeden, sanattan ve bilimlerden daha çok zevk alırlar. Maneviyat daha da yüksek bir düzlemde. Sonsuzluk en yüksek düzlem ve onu takdir edebilenler için oradan alınan haz öbürlerine kıyasla

daha yüksektir. Dolayısıyla haz arayışını savunan yararçı bakış açısıyla bile insan dinsel düşünceyi geliştirmelidir çünkü en yüksek zevk kaynağı budur. Demek ki bir araştırma konusu olarak din mutlaka gereklidir.

Bunu etkilerinden de görebiliriz. İnsan zihnini harekete geçiren en büyük etken budur. Hiçbir ideal bize manevi ideallerden daha çok enerji veremez. İnsanlık tarihinde ne kadar geriye gidilirse gidilsin bu açıkça görülür, üstelik bu güç ölmüş değildir. İnsanların salt yararçı bir bakış açısından hareketle çok iyi ve ahlaklı olabileceklerini inkar etmiyorum. Bu türden son derece güvenilir, ahlaklı ve iyi kalpli birçok insan gelmiştir dünyaya. Fakat dünyayı yerinden oynatanlar, dünyaya kitlesel bir çekim gücü getirenler, ruhları binlerce insana işlemiş olanlar, hayatları başkalarının hayatını manevi bir kıvılcımla ateşlemiş olanlar, böyle insanlar hep manevi geçmişi olanlardan çıkmıştır. Onları harekete geçiren güç din olmuştur. Her insanda doğuştan varolan o sonsuz enerjiyi harekete geçirecek ve gerçekleştirecek en büyük güç dindir. Sağlam bir kişiliğin yaratılmasında, iyi ve büyük olan her şeyin yapılmasında, kendine ve başkalarına barış ve huzurun getirilmesinde din en etkin güçtür ve bu nedenle, bu bakış açısından incelenmelidir. Din eskisinden daha geniş bir zeminde incelenmelidir. Dine ilişkin tüm dar, sınırlı ve kavgacı fikirler terk edilmelidir. Dine ilişkin tüm mezhepçiliklerden, kan veya ulus esasına dayalı tüm dinsel görüşlerden vazgeçilmelidir. Her kabile ve ulusun kendi Tanrısının olduğunu ve diğer tüm Tanrıların uydurma olduğunu savunan görüşler geçmişe ait batıl inançlardır. Bu fikirlerin hepsi bırakılmalıdır.

İnsan zihninin ufku açıldıkça onun manevi adımları da açılır. Artık öyle bir zamana geldik ki birisi bir düşüncesini kayda geçirecek olsa o düşünce dünyanın her köşesine ulaşıyor; salt maddi araçlar sayesinde dünyanın tamamıyla temas halindeyiz; dolayısıyla geleceğin dinleri de aynı şekilde geniş ve evrensel olmalıdır.

Geleceğin dinsel idealleri dünyada mevcut olan, iyi ve büyük olan her şeyi kucaklamalı, aynı zamanda gelecekteki gelişim konusunda sonsuz bir bakış açısına sahip olmalıdır. Geçmişte iyi olan her şey korunmalı ve gelecekte eklenecekler için kapı açık tutulmalıdır. Dinler de kapsayıcı olmalı ve kendileri özgü Tanrı idealleri farklı diye birbirine aşağılayıcı gözlerle bakmamalı. Ben hayatımda sözcüğün bildiğimiz anlamıyla Tanrıya inanmadığını söyleyen birçok manevi insan, birçok akıl-mantık sahibi kişi tanıdım. Onlar belki de Tanrıyı bizim anlayabileceğimizden çok daha iyi anlıyorlardı. Kişilik sahibi olan veya olmayan Tanrı, Sonsuz, Ahlak Yasası veya İdeal İnsan - bunların hepsine ilişkin görüşler dinin tanımına girer. Ve dinler bu denli genişledikleri zaman onların iyilik yapma güçleri yüz kat artacaktır. Sahip oldukları inanılmaz güçten ötürü dinler dünyaya yarardan

çok zarar getirdiler, ama sırf dar görüşlölük ve sınırlayıcılıktan ötürü.

Bugün bile neredeyse aynı fikirlere sahip ama birbirleriyle çatışan birçok mezhep ve toplum görüyoruz, nedeni de söz konusu fikirleri tam olarak aynı yolla dile getirmemeleri. Dinler bu yüzden genişlik kazanmak zorunda kalacak. Dinsel fikirler evrensel, engin ve sonsuz olmak zorunda kalacak; ancak o zaman din tam anlamıyla serbest kalacak çünkü dinin gücü yalnızca bu şekilde kendini gösterebilir. Bazıları dinlerin, manevi fikirlerin sonunun geldiğini söylemekte. Bana kalırsa onlar yeni yeni gelişmeye başlıyor. Bakış açısını genişletmiş ve arınmış dinin gücü insan hayatının her alanına nüfuz edecek. Din seçilmiş birkaç kişinin veya bir grup rahibin ellerindeyken tapınaklarla, kiliselerle, kitaplarla, dogmalarla, törenlerle, biçimlerle ve ayinlerle sınırlıydı. Fakat gerçek, manevi, evrensel idrake eriştiğimizde ve ancak o zaman din gerçeklik ve hayat kazanacak; doğamızın bir parçası olacak, hayatımızın her anında varolacak, toplumumuzun her gözeneğine işleyecek ve her zamankinden daha çok hayra hizmet eden bir güç olacak.

İhtiyaç duyulan şey farklı dinler arasında karşılıklı anlayıştır; dinler kendilerinin aslında bir arada durduklarını görmeli, karşılıklı saygıya dayalı bir duygudaşlık geliştirmeli, günümüzde ne yazık ki yaygın olan alaycılıkla lütuf gösterme ve himaye etme, cimrice iyi niyet gösterme yaklaşımından vazgeçmelidir. Ve hepsinden önemlisi, zihinsel olguların incelenmesinden kaynaklanan çeşitli dinsel dille - maalesef günümüzde bile din olma niteliğine tek başına layık olduklarını iddia etmekte - ayakları yeryüzüne, yani maddi bilimlere sıkı sıkıya bağlıyken başları gökyüzünün gizlerine erişen dinsel dil arasında bir anlayış gelişmelidir.

Bu uyumu gerçekleştirmek için her iki tarz da bazen çok büyük - yetmez, daha da büyük - bazen de acılı tavizler vermelidir fakat her biri fedakarlığın yararını görecektir ve hakikat yolunda daha çok ilerleyecektir. Ve sonunda, zamanda ve mekanda kısıtlı kalan bilgi buluşacak ve her ikisinin de ötesinde, zihnin ve duyuların ulaşamadığı yerdekiyle bir olacak - Mutlak, Sonsuz, zamansız Bir'le.

İnsanın Gerçek Doğası (Londra'da Verilen Ders)

İnsanoğlu duyularına büyük bir ısrarcılıkla bağlanır. Oysa içinde yaşayıp dolaştıkları dünyanın ne kadar gerçek olduğunu düşünürlerse düşünsünler, bireylerin ve ırkların hayatlarında öyle bir an gelir ki onlar ister istemez, "Bu gerçek mi?" diye sorarlar. Duyularının güvenilirliğini sorgulamaya hiç fırsat bulamayan, hayatının her anı duyusal tatminlerden biriyle dolu olan insan bile ona ölüm geldiğinde, "Bu gerçek mi?" diye sormak zorunda kalır. Din bu soruyla başlar, cevabıyla da son bulur. Yazılı tarihin ulaşamadığı uzak geçmişte, mitolojinin gizemli ışığında, uygarlığın alacakaranlığında bile aynı soruyu görebiliyoruz: "Biz ne olacağız? Gerçek olan ne?"

Upanişadların en şiirsel olanı, Katha Upanişad şu soruyla başlar: "İnsan öldüğünde ihtilaf olur. Bir taraf onun sonsuza kadar yok olduğunu, öbür taraf onun hâlâ yaşadığını söyler. Hangisi doğru?" Buna çeşitli cevaplar verilir. Metafiziğin, felsefenin ve dinin tamamı aslında bu soruya verilen çeşitli cevaplardan oluşur. Öte yandan, "Bundan sonra ne var? Gerçek olan ne?" diyen zihnin huzursuzluğuna son vermek için onun sorularını bastırma girişimleri de olmuştur. Fakat ölüm oldukça bu bastırma girişimi başarılı olamayacaktır. Bundan sonrasını göremediğimizi söyleyebilir, tüm umut ve özlemlerimizi şimdiki anla sınırlayabilir, duyu dünyasının ötesindeki şeyler hakkında düşünmemeye çabalayabiliriz; ve belki kendi dışımızdaki her şey bizi dar kalıpları içinde tutmaya yarayabilir. Bütün dünya bir araya gelip bizim şu anın ötesine geçmemizi önleyebilir. Ama yine de ölüm varoldukça şu soru hep gündeme gelecektir: "Ölüm, şimdiye kadar gerçekten de gerçekmişçesine tutuna geldiğimiz her şeyin sonu mu?" Dünya göz açıp kapayana kadar silinir ve ortadan kaybolur. İlerisinde engin bir boşluk uzanan uçurumun eşiğine gelen her zihin, ne kadar katılaşmış olursa olsun, geri çekilip sormaya mahkumdur: "Bu gerçek mi?" Zihnin tüm enerjisiyle bir ömür boyu azar azar birikmiş olan tüm umutlar bir saniye içinde yok olur. Onlar gerçek miydi? Bu soru cevaplanmak zorundadır. Zaman onun gücünden hiçbir şey eksiltemez, aksine, ona güç katar.

Sonra bir de mutlu olma arzusu var. Mutlu olmak için her şeyin peşinden koşarız; duyuların dışsal dünyasında çılgınca kariyer peşinde koşarız. Hayatını başarıyla sürdüren genç bir adama sorarsanız o bunların gerçek olduğunu öne sürecektir; üstelik buna sahiden inanır. Belki de aynı adam yaşlanıp talihin hep elinden kaçtığını gördüğünde

bunun kader olduğunu söyleyecektir. Sonunda görür ki arzuları doyuma ulaşamayacak. Ne zaman onların peşinden gitse aşılmaz bir duvarla karşılaşır. Her duysal eylem bir tepkiyle karşılaşır. Her şey bir görünür sonra kaybolur. Zevk, sefalet, safahat, zenginlik, güç ve yoksulluk, hatta hayatın kendisi; bunların hepsi yok olur.

İnsanoğlunun tutunacağı iki görüş kalır. Biri nihilistler gibi hiçbir şeyin gerçek olmadığına, hiçbir şey bilmediğimize, ne gelecek, ne geçmiş, hatta ne şimdiki an hakkında hiçbir şey bilemeyeceğimize inanmaktır. Çünkü unutmamalıyız ki geçmişle geleceği inkar edip şimdiki zamana tutunmayı istemek delilikten başka bir şey değildir. Bu tıpkı babayla anneyi inkar edip çocuğun gerçekliğine inanmak gibidir. Mantık açısından hiçbir fark yok. Geçmiş ve geleceği inkar edebilmek için âni da inkar etmek gerekir. İşte görüşlerden biri bu nihilist görüştür. Şimdiye kadar bir anlığına bile olsa gerçekten nihilist olan birine rastlamadım. Oysa konuşmak kolay.

Bir de öbür görüş var - bir açıklama aramak, gerçeği aramak, her dem değişen ve bir görünüp bir kaybolan bu dünyada gerçek olanı keşfetmek. Maddi moleküllerin toplamından ibaret olan bu bedende gerçek bir yan var mı? İnsan zihni tarih boyunca bunu araştırmıştır. En eski zamanlarda insanın zihninde bir an bir ışık çaktığını görürüz. O zamanlar bile insanın bu bedenden bir adım öteye geçtiğini, dışsal bedene çok benzese de ondan başka ve çok daha bütün, çok daha kusursuz bir şey bulunduğunu; beden çürüyüp yok olduğunda bile varlığını devam ettiren bir şey bulunduğunu görürüz. Bir ölünün bedenini yakan Ateş Tanrısına seslenilen Rig-Veda ilahilerinden birinde şöyle dendiğini görürüz: "Ey Ateş, onu kollarında usulca taşı, ona kusursuz, parlak bir beden ver, onu babaların yaşadığı yere götür, üzüntünün ve ölümün olmadığı yere." Aynı düşüncüyü öbür dinlerde de buluruz. Hem de başka bir düşünceyle birlikte. İstisnasız olarak bütün dinlerde, ki bu ister mitolojinin örtülü dilinde, isterse de felsefenin açık seçik veya şiirin alımlı dilinde olsun, insanın geçmişte olduğundan daha yoz bir halde bulunduğu gerçeği işlenir. Her kutsal kitapta ve her mitolojide şimdiki insanın geçmişe kıyasla yozlaştığını görürüz. Yahudilerin kutsal kitabında yer alan Adem'in düşüşü öyküsünün özündeki gerçek budur. Aynı şey Hinduların kutsal metinlerinde de tekrar tekrar işlenir; Hakikat Çağı denen, kendisi istemedikçe insanın ölmediği, bedenine istediği kadar sahip olduğu ve zihninin güçlü ve berrak olduğu bir dönemin rüyası. Ne kötülük vardı ne sefalet; ve şu an aslında o kusursuzluk halinin yozlaşmış biçimidir. Bununla yan yana tufan öyküsünü görürüz. Tek başına bu öykü bile tüm dinlere göre bu çağın geçmişin yoz hali olduğunu kanıtlamaya yeter. Dünya giderek daha yozlaşmış, ta ki tufan gelip insanlığın büyük bir bölümünü yok edene ve yükseliş yeniden başlayana kadar. Bu yükseliş yavaş yavaş devam ediyor ve

sonunda yine saflığın o ilk haline ulaşacağız. Eski Ahitteki tufan öyküsünü hepiniz bilirsiniz. Aynısı eski Babil’de, Mısırlılarda, Çinlilerde ve Hindularda da vardır. Eski zamanın büyük bilgesi Manu, Ganj kıyılarında dua ederken yanına ondan koruma isteyen küçük bir balık gelmiş, o da onu önündeki su kabına koymuş. “Ne istiyorsun?” diye sormuş Manu. Küçük balık kendisini büyük bir balığın kovaladığını ve ondan korunmak istediğini söylemiş. Manu balığı evine götürmüş ama sabah balık kaba sığmaz olmuş ve, “Ben artık bu kapta yaşayamıyorum,” demiş. Manu onu bir su deposuna koymuş ama ertesi gün balık depoya sığmaz olmuş ve orada yaşayamayacağını söylemiş. Manu da onu ırmağa geri götürmüş ama ertesi gün balık ırmağa sığmaz olmuş. Sonra Manu onu okyanusa götürünce balık, “Manu, ben evrenin Yaratıcısıyım, dünyayı sele boğacağım konusunda seni uyarmak için bu kılığa girdim. Bir gemi inşa et, ona her hayvandan birer çift koy ve aileni de al, sudan benim boynuzum çıkacak. Gemini ona bağla; sel dindiğinde dışarı çıkın ve dünyada çoğalın.” Dünya böylece sele boğulmuş ve Manu kendi ailesiyle birlikte her hayvandan birer çifti ve her bitkinin tohumunu kurtarmış. Tufan dindiğinde Manu gemiden çıkmış ve dünyada insanlar çoğalmış; ve hepimize “insan”^{3} diyor çünkü Manu’nun soyundan geliyoruz.

İmdi, dil içerdeki hakikati ifade etme girişimidir. Kesinlikle inanıyorum ki anlaşılmaz seslerden oluşan bebeğin dili aslında en yüksek felsefeyi ifade etmeye çalışır, ne var ki bebek bunu başaracak ne organlara ne de araçlara sahiptir. En yüksek felsefelerin diliyle bebeğin çıkardığı sesler arasındaki fark, derece farkından ibarettir. Zamanımızın en doğru, en sistemli, en matematiksel dili dediğiniz şeyle eskilerin bulanık, mistik ve mitolojik dilleri arasında yalnızca derece farkı vardır. Hepsinin gerisinde kendini ifade etmeye çalışan büyük bir fikir vardır; ve kadim mitolojilerin arkasında çoğunlukla hakikatten izler varken çağdaşların ince ve cilalı dili, bunu söylediğime üzgünüm ama, çoğunlukla baştan sona zırvadır. Dolayısıyla mitolojik bir dili var, çağdaşlarımızdan olan Bay Falanca veya Bayan Filancanın görüşlerine uymuyor diye herhangi bir şeyi atmamız gerekmez. Dinlerin çoğu insanların falanca peygamberin söylediklerine inanmasını istiyor diye dine güleceksek zamanelere daha çok gülmemiz gerekir. Modern zamanlarda Musa’dan, Buda’dan veya İsa’dan sözler aktaranlara gülüyorlar; ama aynı kişi bir Huxley’nin, bir Tyndall’ın veya bir Darwin’in adını verecek olsa onun sözü çiğ çiğ yutulur. “Bunu Huxley demiştir,” dediniz mi akan sular durur. Gerçekten de hurafelerden kurtulmuşuz! Öbürkü dinsel hurafe, beriki bilimsel; yalnız şu unutulmasın ki hayat veren manevi fikirler o hurafelerle gelmiştir; modern hurafelerse şehvet ve açgözlülük getirmiştir. O hurafeler Tanrıya tapmaya çağırıyordu; bu hurafeyse iğrenç saçmalıklara,

üne ve güce tapmaya. Aradaki fark bu.

Mitolojiye dönecek olursak, öykülerin hepsinde şu düşünceyi buluyoruz: insan geçmiştekinin yozlaşmış halidir. Şimdiki zamana geldiğimizde, modern araştırmalar bu görüşü kesin bir dille reddetmektedir. Evrimciler bu sava bütünüyle karşı çıkıyorlar. Onlara göre insan yumuşakçalardan türemiştir; o yüzden de mitolojinin söyledikleri doğru olamaz. Oysa Hindistan'da bu iki görüşü de uzlaştıracak bir mitoloji var. Hindistan mitolojisinde tüm ilerlemenin dalgalar halinde geldiğini belirten bir döngüler kuramı vardır. Her dalga bir düşüş getirir ve onu bir yükseliş izler, sonra yine düşüş, sonra yine yükseliş. Devinim döngüler halindedir. Sırf çağdaş araştırmalara dayansak bile insanın yalnızca evrimin bir ürünü olamayacağı kesin. Her evrim mantıken bir geri dönüş, bir ters-evrim gerektirir. Çağdaş bilim adamı bir makineye ne kadar enerji konursa o kadar enerji elde edileceğini söyler. Sıfırdan bir şey üretilemez. İnsan bir yumuşakçadan evrimleştiyse o yumuşakçanın içinde de kusursuz insan - Buda-insan, İsa-insan - vardır.

Eğer öyle değilse o büyük insanlar nereden çıktılar? Hiçbir şey yoktan ortaya çıkmaz. Dolayısıyla kutsal kitapları modern bilgiyle uzlaştırmak durumundayız. Çeşitli aşamalarla ağır ağır kusursuz insan olarak tecelli eden enerji hiç yoktan ortaya çıkamaz. O bir yerde varolmuştur; ve eğer onun izi o yumuşakçaya veya protoplazmaya kadar gidiyorsa o yaratık bir şekilde o enerjiyi barındırmış olmalıdır.

Beden dediğimiz maddi öğeler toplamının ruh, düşünce vs. dediğimiz gücün bir tezahürü olup olmadığı, bedeni tezahür ettirenin düşünce olup olmadığı konusunda büyük bir tartışma yaşanıyor. Dünyadaki dinler tabii ki bedeni tezahür ettirenin düşünce dediğimiz şey olduğunu savunuyor. Bir de modern düşünce okulları var ki onlar düşüncenin, beden dediğimiz düzeneğin parçalarının ayar edilmesinin sonucundan ibaret olduğunu iddia ediyor. Ruhun veya düşünce unsurunun - nasıl dersiniz deyin - bu düzeneğin, beyni ve bedeni meydana getiren kimyasal ve fiziksel bileşimlerin bir sonucu olduğu yollu ikinci görüş aslında şu soruyu cevapsız bırakıyor: Beden neden meydana geliyor? Molekülleri bileştirip beden haline sokan güç nedir? Çevredeki maddi kütleden malzemeleri alıp bir bedeni bir şekilde, başka bir bedeni başka bir şekilde biçimlendiren güç nedir? Bu sonsuz farkları yaratan nedir? Ruh dediğimiz gücün bedeni oluşturan moleküllerin bileşiminin bir sonucu olduğunu söylemek arabayı atın önüne koymakla eşdeğerdir. Bileşimler nasıl oluştu? Onları yapan güç nereden geldi? Bu bileşimlerin nedeninin bir başka güç olduğunu, belirli maddi öğeleri birleştiren ruhun bizzat kendisinin bir bileşimin sonucu olduğunu söylemek, cevap değildir. Olguların hepsini olmasa bile çoğunu açıklayan ve bunu mevcut öbür kuramlarla çelişkiye düşmeden yapabilen kuram

benimsenmelidir. Maddeyi ele alıp bedene biçim veren gücün beden aracılığıyla tezahür eden güçle aynı olduğunu söylemek daha mantıklıdır. Bu nedenle, bedence tezahür ettirilen düşünce güçlerinin moleküllerin bir araya gelmesinin bir sonucu olduğunu ve kendi başına varolmadığını söylemek anlamsızdır; maddeden bir güç çıkması da söz konusu değildir. Hatta madde dediğimiz şeyin hiç varolmadığını kanıtlamak bile mümkün. Varolan yalnızca gücün belli halleridir. Katılık, sertlik ve maddenin diğer hallerinin hareketin bir sonucu olduğu kanıtlanabilir. Sıvılara uygulanan burgaç hareketinin artması onlara katıların gücünü verir. Burgaç hareketine sahip bir hava kütlesi, örneğin bir hortum, katı benzeri bir hal alır ve katıları kırıp keser. Örümcek ağının bir teli çok büyük bir hızla hareket ettirilebilse demir bir zincir kadar güçlü olur ve meşe ağacını keser. Konuya böyle bakınca madde dediğimiz şeyin aslında varolmadığını kanıtlamak daha kolay oluyor. Fakat bunun tersi kanıtlanamaz.

Beden aracılığıyla kendini gösteren güç nedir? Bu güç ne olursa olsun, hepimiz için açıktır ki o parçacıkları alıp onları belirli biçimlere, yani insan bedeni biçimine sokuyor. Sizin veya benim için kimse gelip de bedenlerimizi biçimlendirmiyor. Benim için yemek yiyen birine hiç rastlamadım. Onu ben sindirmek, o besinlerden kanı, kemikleri ve her şeyi ben üretmek zorundayım. Peki bu gizemli güç nedir? Geçmiş ve gelecekle ilgili fikirler birçoklarını ürkütür. Birçokları için bunlar spekülasyondan ibarettir.

Fakat biz ilgimizi eldeki konuya vereceğiz. Bizim aracılığımızla şu anda iş gören o kuvvet nedir? Eski zamanlarda, eski kutsal kitaplarda bu kuvvetin, kuvvetin bu tezahürünün bedenin biçimine sahip ve beden öldükten sonra da varlığını sürdüren parlak bir cevherden oluştuğunun düşünüldüğünü biliyoruz. Ancak daha sonra daha yüksek bir görüş geldi, bu parlak bedenin o gücü temsil etmediği söylendi. Biçime sahip olan her şey parçacıkların bir bileşimi olmalı ve onu hareket ettirecek başka bir şeye ihtiyaç duymalıydı. Eğer bu beden kendisini hareket ettirmesi için bedenden başka bir şeye gereksiniyorsa, aynı zorunluluğun bir sonucu olarak parlak beden de hareket için kendisinden başka bir şeye ihtiyaç duyar. O şeye ruh, Sanskritçe’de Atman dendi. Atman, parlak beden aracılığıyla görünen dışsal bedene etki eder. Parlak beden zihninin kabı olarak kabul edilir, Atman ise onun da ötesindedir. O zihin değildir; zihne etki eder, zihnin aracılığıyla da bedene etki eder. Senin Atman’ın başkadır, benimki başka, her birimizin Atman’ı ve saf bedeni başkadır ve onun aracılığıyla görünen dışsal bedene etki ederiz. Atman hakkında, onun doğası hakkında sorular soruldu. Bu Atman, ne beden ne de zihin olmayan bu insan ruhu nedir? Büyük tartışmalar izledi bunu. Spekülasyonlar yapıldı, çeşit çeşit felsefi soruşturmalar doğdu; ben de Atman konusunda ulaşılan bazı sonuçları size

sunmaya çalışacağım.

Farklı felsefeler Atman'ın ne şekli ne de sureti olmadığı, şekli-biçimi olmayan bir şeyin ise her yerde varolması gerektiği üstünde fikir birliğine vardılar. Zaman zihinle başlar; mekan da zihindedir. Nedensellik zaman olmadan ayakta duramaz. Ardışıklık fikri olmadan nedensellik fikri de olamaz. Bu nedenle zaman, uzay-mekan ve nedensellik zihindedir; Atman ise zihnin ötesindedir ve suretsiz-biçimsizdir, o zamanın, mekanın ve nedenselliğin ötesinde olmalıdır. Zamanın, mekanın ve nedenselliğin ötesindeyse sonsuz olmalıdır. Sonra bizim felsefemizdeki en yüksek spekülasyon gelir. Sonsuz iki olamaz. Ruh sonsuzsa ancak bir tane olabilir ve çeşitli ruhlara ilişkin tüm fikirler - senin ruhun ayrı, benim ruhum ayrı vs. - gerçek dışıdır. Bu nedenle Gerçek İnsan bir ve sonsuzdur, her yerde varolan Ruh'tur. Görünen insansa ancak Gerçek İnsan'ın sınırlı halidir. Bu bakımdan, ne kadar büyük olursa olsun, görünen insanın Gerçek İnsan'ın sönük bir yansıması olduğunu söyleyen mitolojiler haklıdır. Gerçek İnsan, yani Ruh neden ve sonucun ötesinde olduğundan, özgür olmalıdır. O asla bağlı olmadı, olamaz da. Görünen insan, yani yansıma da zamanla, mekanla ve nedensellikle sınırlanmıştır ve bu yüzden bağlıdır. Ya da bizim filozoflarımızın bazısının diliyle söylersek, o bağlı görünür ama aslında öyle değildir. Bu - bu her yerde varolma, bu manevi doğa, bu sonsuzluk - bizim ruhlarımızdaki gerçekliktir. Her ruh sonsuzdur, bu yüzden doğum ve ölüm gibi bir şey söz konusu değildir. Bazı çocukları incelemişler. Araştırmacı onlara oldukça ağır sorular sormuş, sorulardan biri şuymuş: "Dünya niçin düşmüyor?" Yerçekimiyle ilgili cevaplar almak istiyormuş. Çocukların çoğu hiçbir şey diyememiş, birkaçı da yerçekimi veya benzeri bir şey olduğunu söylemiş. Akıllı bir kızsı başka bir soruyla karşılık vermiş: "Nereye düşecekmiş ki?" Soru saçma. Dünya nereye düşecek? Dünyanın düşmesi veya kalkması söz konusu değil. Sonsuz uzayda yukarısı veya aşağısı diye bir şey yok; bu ancak göreceli durumlarda olabilir. Sonsuz için gitmek veya gelmek olabilir mi? Nereye gitsin, nereden gelsin?

İnsanlar da geçmişini veya geleceğini düşünmekten vazgeçtiklerinde, beden düşüncesini bıraktıklarında - çünkü beden gidip gelir ve sınırlıdır - daha yüksek bir ideale ulaşırlar. Gerçek İnsan beden değildir, zihin de değildir çünkü zihin halden hale girer. O ötede yer alan Ruh'tur ki o Ruh tek başına ilelebet yaşayabilir. Beden ve zihin sürekli değişir ve aslında değişken görüngülerin birer adından ibarettir, tıpkı suyu sürekli akan ırmağın kesintisiz görünmesi gibi. Bu bedendeki her parçacık durmadan değişir; kimse yoktur ki bedeni bir dakikadan öbürüne değişmesin ama yine de bedenin aynı beden olduğunu düşünürüz. Zihnin de durumu aynıdır; bir an güçlü, bir an zayıf; her dem değişen bir

girdap gibi. Sonsuz olan Ruh bu olamaz. Değişim ancak sınırlı şeyler için söz konusu olabilir. Sonsuzun çeşitli yollarla değiştiğini söylemek saçmadır; o değişemez. Sınırlı bedenler olarak sen ve ben değişebiliriz; bu evrendeki her parçacık daimi bir akış halindedir. Fakat onu bir bütün olarak aldığımızda o devinemez, değişemez. Hareket hep görecelidir. Benim hareketim başka bir şeye göre olan bir harekettir. Bu evrendeki her parçacık başka bir parçacığa göre değişir. Peki evreni bir ve bütün olarak alırsak, neye göre değişsin o? Onun yanında bir şey yok ki? Dolayısıyla bu Sonsuz bütün değişmez, devinmez; o mutlak ve Gerçek İnsan da budur. Bu yüzden bizim gerçekliğimiz Evrensel olandadır, sınırlı olanda değil. Ne kadar rahatlatıcı olsa da bizim her dem değişen küçük sınırlı varlıklar olduğumuz yollu düşünceler eski yanılgılardır. Kendilerinin her yerde varolan Evrensel Varlık olduğu söylendiğinde insanlar korkuyorlar. Her şey etki etmenize, her ayak hareket etmenize, her dudak konuşmanıza, her yürek hissetmenize yarıyor.

Bunu duyunca insanlar korkuyorlar. Kişiliklerini koruyup koruyamayacaklarını sorup duruyorlar. Kişilik nedir ki? Onu görmek isterim. Bebeklerin bıyığı yoktur; büyüyüp adam olduklarında belki bazısının bıyığı ve sakalı olur. Bedende olsa kişiliği kaybolup gider. Kişilik bedende olsa bir gözümü, bir elimi kaybetmekle onu yitiririm. Bir hırsız iyi bir insan olamaz çünkü olursa kişiliğini yitirir. Hiç kimsenin kişiliğini kaybetme korkusuyla alışkanlıklarını bırakmaması gerekir. Sonsuzun dışında kişilik yoktur. Değişmeyen tek şey odur. Başka her şey daimi değişim içindedir. Kişilik hafızada da olamaz. Düşünün ki kafama aldığım bir darbe sonucu geçmişimi unutuyorum; bu yüzden kişiliğim de gidiyor; bittim ben. Çocukluğumun iki-üç yılını hatırlamıyorum; hafızayla varoluş bir olsa unuttuğum her şey yok oluyor demektir. Hayatımın hatırlamadığım bölümünü yaşamadım demek ki. Bu çok dar görüşlü bir kişilik anlayışı.

Bizler henüz bireyler değiliz. Birey olmak, kişi olmak için çaba gösteriyoruz; sonsuz budur, gerçek insanın doğası budur. Ancak hayatını evrenle bütünleştiren kişi yaşar; hayatlarımızı sınırlı şeylere ne kadar odaklarsak ölüme o denli hızla yaklaşıyoruz. Hayatlarımız evrende, başkalarında yer aldığı müddetçe yaşarız; hayatı küçük yaşamak ölümdür, tek kelimeyle ölümdür ve ölüm korkusu bu yüzden baş gösterir. Ölüm korkusunu aşmanın tek yolu bu evrende tek hayat olduğu sürece kendinin de yaşadığını anlamaktır. İnsan ancak, "Ben her şeydeyim, herkesteyim, ben tüm hayatlardayım, ben evrendeyim," dediğinde korkusunu atar. Sürekli değişen şeylerin ölümsüzlüğünden söz etmek saçmadır. Eski bir Sanskrit filozofu şöyle der: Kişi-birey olan ancak Ruh'tur, çünkü sonsuzdur. Sonsuz bölünemez; sonsuz parçalara ayrılamaz. O daima aynı bütündür, o da bireysel insandır, Gerçek İnsandır. Görünen insan daha ötelerde bulunan bu bireyselliğin dışavurum

çabasıdan, tezahür çabasıdan ibarettir; evrim de Ruh'ta gerçekleşmez. Gerçekleşen değişimler - kötünün iyi olması, hayvanın insan olması, ya da değişimi nasıl alırsanız alın - Ruh'ta vuku bulmaz. Onlar doğanın evrimi ve Ruh'un tezahürleridir. Düşünün beni sizden saklayan bir perde var, bu perdedeki bir delikten ben bazılarınızın yüzlerini görebiliyorum, ama sadece bazılarınızın. Şimdi bu deliğin giderek büyüdüğünü düşünün. Önümdeki sahne kendini bana giderek daha çok açar ve perdenin son parçası ortadan kalktığında hepinizle yüz yüze gelirim. Bu süreçte hiçbiriniz değişmediniz; değişen perdeydi, siz de ağır ağır tezahür ettiniz. Ruh'ta da durum budur. Ortada bir mükemmelleşme yok. Siz zaten özgür ve mükemmelsiniz. Din, Tanrı ve bundan sonrasıyla ilgili düşünceler nedir böyle? İnsan niçin Tanrı arayışında? Her ulustan, her toplumdan insanlar niçin insanda, Tanrıda veya başka bir yerde kusursuz bir ideal arıyorlar? Çünkü bu fikir içinizde. Atmakta olan kendi kalbinizdi ama bunun farkında değildiniz; onu dışarıda başka bir şey sanıyordunuz. Sizi O'nu aramaya, O'nu anlamaya ve kavramaya sevk eden kendi içinizdeki Tanrıdır. Orada burada, tapınaklarda ve kiliselerde, yerlerde ve göklerde uzun uzun aradıktan sonra sonunda çemberi tamamlayarak başladığınız yere, kendi ruhunuza döndünüz ve gördünüz ki tüm dünyada aradığınız, uğrunda göz yaşı döktüğünüz, kiliselerde ve tapınaklarda dualar ettiğiniz, bulutlara gizlenmiş en büyük gizem diye baktığınız O aslında Kendinizsiniz; hayatınızın, bedeninizin ve ruhunuzun gerçeği. Bu sizin kendi doğanız. Onu ortaya koyun, onu dışa vurun. Arınmak için değil, siz zaten safsınız. Kusursuzlaşmak için değil, siz zaten kusursuzsunuz. Doğa arkasındaki gerçeği gizleyen örnekteki perde gibidir. Her iyi düşünce veya eylem o perdeyi yırtar; ve saflık, Sonsuzluk, perde gerisindeki Tanrı giderek tecelli eder.

İşte insanın hikayesi. Perde gittikçe inceliyor, ışığı gittikçe daha fazla geçiriyor çünkü bu ışığın doğasında var. O bilinemez; onu öğrenmek için boşuna uğraşıyoruz. O bilinebilir bir şey olsa, olduğu şey olamazdı çünkü o ebedi öznedir. Bilgi sınırlamadır, bilgi nesneleştirmektir. O her şeyin ebedi öznesidir, bu evrenin ebedi tanığı, sizin Kendinizdir. Bilgi aşağı doğru bir adımdır, bir yozlaşmadır. Biz zaten o ebedi özneyiz; onu nasıl bilelim? O her insanın gerçek doğasıdır; ve insan onu çeşitli biçimlerde ifade etmeye çabalar. Yoksa bu ahlaki düzgüler niçin olsun? Onca ahlak biliminin açıklaması ne? Çeşitli biçimlerde ifade edilen ahlaki sistemlerin merkezinde bir fikir vardır: başkalarına iyilik yapmak. İnsanlığa yol gösteren güdü başka insanlara ve tüm canlılara iyilik yapmak olmalıdır. Ancak bunların hepsi şu ebedi hakikatin farklı farklı ifadeleridir: "Ben evrenim; bu evren birdir." Eğer neden başkaysa, hani nerede? Diğer mahlukata niçin iyilik yapayım? Buna mecbur muyum? Bu duygudaşıktır, hiçbir yerde değişmeyen bir his. En

katı kalpler bile bazen başka varlıklar karşısında yumuşar. Bu sözde kişiliğin bir aldatmaca olduğunu, kendi görünen kişiliğine tutunmaya çalışmanın bayağılık olduğunu duyunca korkuya kapılan kişi bile her türlü ahlakın özünün özgecilik olduğunu söyleyecektir. "Ben ve benim" - Ahankâra ve Mamatâ - düşüncesi geçmişe ait hurafelerdir. Bu benlik anlayışı yittikçe gerçek Ben kendini belli edecektir. Tüm ahlaki öğretilerin özü, temeli gerçek anlamdaki bu özgeciliştir. Tüm dünya buna doğru yol almakta, farkında olmasa bile bunu gerçekleştirmektedir.

Ancak çoğunluk bunun bilincinde değil. Hadi, bunu bilinçli yapsınlar. Hadi, "ben ve benim" in gerçek Ben olmadığını, bir sınırlama olduğunu bilerek fedakarlık etsinler. Fakat perdenin gerisindeki sonsuz gerçeğin bir anlık görüntüsü - Her Şey olan sonsuz ateşin bir kıvılcımı - işte o, şimdiki insanı temsil ediyor; onun gerçek doğası Sonsuzluktur.

Bunun bilmenin yararı, etkisi, sonucu nedir? Bugünlerde her şeyi yararla ölçmek durumundayız - kaç kuruş, şilin, sterlin eder? Hakikatin yarar veya parayla ölçülebileceğini söylemeye kimin hakkı var? Varsayalım hiç yararı yok, o zaman daha mı az doğru olacak? Hakikatin ölçüsü yarar değildir. Bununla birlikte en yüksek yarar bundadır. Mutluluk herkesin peşinde olduğu bir şey fakat çoğunluk onu gelip geçici olan, gerçek olmayan şeylerde arıyor. Mutluluğu duyularda bulana hiç rastladınız mı? Kimse mutluluğu duyularda veya duyulardan alınan zevkte bulamamıştır. Mutluluk ancak Ruh'tadır. O yüzden insanlık için en yararlı olan, bu mutluluğu Ruh'ta bulmaktır. Bir diğer önemli konu da mutsuzluğun anasının cehalet olduğudur; en büyük cehalet de Sonsuzun ağlayıp sızlandığını, O'nun sonlu olduğunu sanmaktır. Bizlerin - yani ölümsüz, saf ve kusursuz Ruh'un - küçük birer zihinden ve bedenden ibaret olduğunu düşünmek her türlü cehaletin temeli ve tüm bencilliklerin anasıdır. Kendimin küçük bir beden olduğunu düşündüğüm zaman onu korumak, onu hoş tutmak isterim ve bunu öbür bedenler pahasına yaparım; öyle olunca sen ve ben ayrılırız. Ayrı olma fikri doğduğunda her türlü fesadın ve mutsuzluğun kapısı açılır. Yarar şudur: bugün insanlığın çok küçük bir bölümü bile bencilliği, dar görüşlülüğü ve küçüklüğü bir kenara bırakabilse yarın bu dünya bir cennet olur; yalnızca makineler ve maddi bilginin gelişimiyleyse hiçbir şey olmaz. Bunlar yalnızca mutsuzluğu artırmaya yarar, tıpkı ateşe atılan yağın onu kızdırmaya yaraması gibi. Ruh'un bilgisi olmaksızın maddi bilgi ateşe atılan yağ olmaktan öteye geçemez; bencil insana, başkalarına ait olanı eline geçirmek, başkalarını sömürmek için bir araç daha vermekten başka bir işe yaramaz.

Bir başka soru: peki bu düşünce hayata geçirilebilir mi? Çağdaş toplumda bu hayata geçirilebilir mi? Hakikat, kadim veya çağdaş, hiçbir topluma saygı duymak zorunda

değildir. Toplum Hakikate saygı göstermek zorundadır yoksa hayatını sürdüremez. Toplumlar kendilerini hakikate uydurmak durumundadır, hakikat kendini topluma değil. Özgecilik gibi asil bir doğru toplumda uygulanamıyorsa insanın toplumdan vazgeçip ormanda yaşaması daha iyidir. Cesur insan budur. İki tür cesaret vardır. Biri topun-tüfeğin karşısına çıkma cesaretidir. Öbürü de manevi inançtan gelen cesarettir. Hindistan'ı ele geçiren bir hükümdara hocası oradaki bilgelerden bazılarını görmeye gitmesini salık vermiş. Çok yaşlı birini uzunca aradıktan sonra onu büyük bir taşın üstünde oturur bulmuş. Hükümdar onunla biraz konuşmuş ve onun bilgeliğinden çok etkilenmiş. Bilgeden onunla ülkesine gelmesini istemiş. "Hayır," demiş bilge, "ben ormanımda olmaktan hoşnudum." Hükümdar, "Sana mal, mülk, mevki vereceğim, ben bütün dünyanın hükümdarıyım," demiş. "Hayır," demiş adam, "ben bu tür şeylerle ilgilenmem." Hükümdar, "Gelmezsen seni öldürürüm," demiş. Adam sükunetle gülümsemiş ve, "Bu ağzından çıkan en aptal şey, hükümdar. Sen beni öldüremezsın. Beni ne güneş kurutabilir, ne ateş yakabilir, ne de kılıç öldürebilir çünkü ben doğumsuz, ölümsüz, her dem yaşayan, her yerde olan, gücü her şeye yeten Ruh'um," demiş. Bu manevi cesarettir, öbürüyse aslanın veya kaplanın cesaretidir. 1857 Ayaklanması'nda Müslüman bir isyancının bıçakladığı bir Swami, büyük bir kimse vardı. Hindu isyancılar adamı yakalayıp onu öldürsün diye Swami'ye getirmişler. Fakat Swami sakince başını kaldırmış ve, "Kardeşim, sen O'sun, sen O'sun!" demiş ve son nefesini vermiş. Bu da bir başka örnek. Toplumu Hakikate uyduramadıktan, en yüksek Hakikatin kendisine uyacağı bir toplum kuramadıktan sonra kas gücünden, Batılı kurumların üstünlüğünden söz etmenizin ne yararı var? "Bu cesareti hayata geçirmenin yolu yok" dedikten sonra ihtişam ve büyüklüğünüzle böbürlenmenin yararı var mı? Kuruşlar, şilinler ve sterlinler dışında bir şeyi hayata geçiremiyor musunuz? Eğer durum buysa, toplumunuzla niçin böbürleniyorsunuz? Toplumların en büyüğü, en yüksek hakikatlerin hayata geçirildiği toplumdur. Bu benim görüşüm; ve eğer toplum en yüksek hakikate uygun değilse, uygun hale getirin; ne kadar erken, o kadar iyi. Ey erkekler ve kadınlar, bu inançla ayağa kalkın, Hakikate inanma cesareti gösterin, Hakikati uygulama cesareti gösterin! Dünyanın ihtiyacı olan birkaç yüz iyi erkek ve kadından başkası değil. Hakikati bilmeye, hayatın Hakikatini göstermeye cüret eden; ölüm karşısında titremeyen, bilakis ona kucak açan, insana kendisinin Ruh olduğunu, koca evrende hiçbir şeyin kendisini öldüremeyeceğini bildiren o cesareti hayata geçirin. İşte o zaman özgür olursunuz. O zaman gerçek Ruhunuzu bilirsiniz. "Bu Atman önce işitilmeli, sonra üstünde düşünölmeli, sonra üstünde meditasyon yapılmalıdır."

Modern zamanlarda işten gçten çok konuşup düşünceyi ktlemek gibi bir eğilim var. İş yapmak güzeldir; ama bu da düşünmekten gelir. Kas yoluyla olan küçük enerji tezahürlerine iş diyoruz. Fakat düşüncenin olmadığı yerde iş de olmaz. Büyük işler çıkarmak istiyorsanız beyni yüksek düşüncelerle, yüksek ideallerle doldurun, onları gece gündüz göz önünde bulundurun. Pislikten konuşmayın, saf olduğumuzu söyleyin. Küçük olduğumuz, doğduğumuz, öleceğimiz şeklinde kendi kendimizi hipnotize ettik ve bu yüzden de sürekli korku içinde yaşıyoruz.

Dişi bir aslan varmış. Bu aslan gebeymiş. Bir gün av arayışına çıkmış ve bir koyun sürüsü görüp üstüne atlamış. Derken yorgunluğa dayanamayıp ölmüş ve bebek annesiz doğmuş. Koyunlar ona bakmış, yetiştirmiş; aslan yavrusu da onlarla beraber büyümüş, ot yemiş ve koyunlar gibi melemiş. Zamanla kocaman, yetişkin bir aslan olmuş ama hâlâ kendisini koyun sanıyormuş. Bir gün avlanmak için başka bir aslan gelmiş ve bu koyun sürüsünün ortasında, gelen tehlike karşısında kendisi de kaışan bir aslan görünce şaşkına dönmüş. Koyun-aslana yaklaşıp onun koyun değil, aslan olduğunu anlatmaya çalışmışsa da zavallı hayvan bu girişim karşısında sıvışmış. Öbür aslan yine de fırsat kollamış ve bir gün, koyun-aslanı uykuda yakalamış. Ona yaklaşmış ve demiş ki, "Sen bir aslansın." "Ben bir koyunum," diye çığlık atmış beriki ve ona inanamayıp melemiş. Aslan onu bir gl kıyısına sürüklemiş ve, "Bak, işte benim yansımam, işte seninki," demiş. Yansımaları karşılaştırmışlar. Hayvan önce aslana bakmış, sonra yansımasına ve bir anda kendisinin de aslan olduğu kafasına dank etmiş. Aslan kükremiş, melemesi gitmiş. Sizler aslanlarsınız, sizler ruhlarsınız, saf, sonsuz ve kusursuz. Evrenin kudreti sizin içinizde. "Ey arkadaşım, niçin ağlıyorsun? Sana ne doğum var, ne lm. Niçin ağlıyorsun? Sana ne hastalık var, ne mutsuzluk, sen sonu olmayan gökyüzü gibisin; türlü renklerde bulutlar geçer onun üstünden, bir süre oynadı, sonra kaybolurlar. Fakat gökyüzü hep aynı mavi sonsuzluğa sahiptir." Niçin hep kötülükleri görüyoruz? Yolda bir kütük vardı, karanlıkta bir hırsız geldi ve, "Orada bir polis var," dedi. Sevgilisini bekleyen ge adam onu gördü ve sevgilisi sandı. Hayalet ykleri dinleyen ocuk o kütüğü hayalet sandı ve ciyaklamaya başladı. Fakat orada olan kütükten başkası değildi. Biz dünyayı kendimiz gibi görürüz. Düşünün ki bir odada masanın üstünde bir torba altın duruyor ve aynı odada bir de bebek var. Bir hırsız geliyor ve altını alıyor. Bebek hırsızlığı bilir mi? İçimizde ne varsa dışımızda da onu görürüz. Bebeğin içinde hırsız yok, dışarıda da hırsız görmüyor. Tüm bilgilerde de bu böyledir. Dünyanın kötülüklerinden ve onca günahından söz etmeyin. Ama kötülük görmeye mahkm olduğunuz için ağlayın. Her yerde gnahkarlık görmeye mahkm olduğunuz için ağlayın ama dünyaya yardım etmek istiyorsanız onu suçlamayın. Onu daha

da zayıf düşürmeyin. Çünkü günah, mutsuzluk ve bütün bunlar zayıflığın sonucundan başka nedir ki? Böyle öğretiler dünyayı her geçen gün daha da zayıflatıyor. İnsana bebekliğinden itibaren zayıf olduğu, zayıf ve günahkar olduğu öğretiliyor. Onlara hepsinin ölümsüzlüğün görkemli çocukları olduklarını öğretin, görünüşte en zayıf olanlarına bile. Bırakın küçüklüklerinden itibaren beyinlerine olumlu, güçlü, yardımı dokunan düşünceler girsin. Kendinizi de bu düşüncelere açın, zayıflatan ve felç edenlere değil. Kendi zihinlerinize deyin ki, "Ben O'yum, ben O'yum." Gece gündüz aklınızda bir şarkı gibi çınlasın bu; ve ölüm anında "Ben O'yum," diye duyurun. Hakikat budur; dünyanın sonsuz gücü sizindir. Zihinlerinizi kaplayan hurafeleri çıkarıp atın. Cesur olalım. Hakikati bilin ve Hakikati hayata geçirin. Hedef uzakta olsa da uyanın, doğrulun ve hedefe ulaşana kadar durmayın.

Sufizm, Yaradan'a yapılan yolculuğun ilmidir.

Kabul edilen çözümlemeye göre suf'dan, yünden gelir.

Şeyh Hasan Basri şöyle demiştir: "Bedir ashabından kırk kişi gördüm, hepsi yün giymişlerdi." Bu, sûfi, tasavvefe- yüne büründü demektir.

İslam'ın yolunu dille ve kitaptan öğrenmeye tasdik edenlerinkinden farklıdır. Kadim yola, Mutlak Hakikatin doğrudan yaşandığı asıl yola girmektir sufizm.

Cüneyt dedi: "Sûfi toprak gibidir, üzerine gübre serpilir ama içinden güller biter." Yine dedi ki: "Sûfi masumu da mücrimi de besleyen toprak, herşeyi örten sema, herşeyi yıkayan yağmur gibidir."

Sûfi evrenseldir. Evrenin Hakikatin berrak bir tecellisine yer açabilmek için nefsinin izlerini azaltmış, yoketmiştir. Kozmosu sarıp sarmalamış, silip öteye geçmiştir. Sûfi "Allah" demiştir, kavrayıncaya kadar. Bütün erkek ve kadınlar dünyada çocuklar gibi oyundadırlar. Sufi'nin görevi başlangıçtaki sonu farketmek, sondaki başlangıcı kabul etmek, vahdete ulaşmaktır. Zahirdeki zıtlıklar aynı kabulle karşılandığında, an "hal" olduğunda ve kalp doluda da boşta da sükûnetini koruduğunda, bunu nur üstüne nur kabul ettiğinde yün hırkaya bürülü kişi aynı zamanda şeref hırkasını giymiş ve kemâle ermiştir.

Ölüm dıştaki herşeyinizi alır ve içsel olarak kendinizi geliştiremediğiniz taktirde doğal olarak hiçbir şeyi ölümden koruyamayacağınız ve sahip olduğunuz her şeyi yitireceğinize dair korku duyarsınız. Ancak içsel benliğinizi geliştirip, dış etkenlerden bağımsız olarak huzur, mutluluk, sükunet ve neşeye kavuşabilmeseniz, benliğinizin ait olduğu bahçeye varıp, saf bilincinizin açan çiçeklerini görebilmişseniz, ölüm korkusu diye bir konu sizin için söz konusu bile olamaz.

Yaşayabildiğiniz kadar yoğun ve dolu dolu yaşayın ki, yaşamın tadı, ölümün neden korkulacak bir şey olmadığına dair bir ipucu sunsun size. Yaşamınızı tanıdığınız taktirde, onun ışığında ölüm diye bir şeyin olmadığını anlarsınız.

Kişinin ancak dolu dolu yaşayarak tanıyacağı bu yaşam sonsuzdur.

Siz yaşadıkça, bu sonsuzluk duygusu da eş zamanlı olarak ortaya çıkacaktır. Ne kadar yoğun yaşarsanız bu duyguyu da o kadar derinden hissedecek, ölümün olmadığını da o kadar hızlı kavrayacaksınız.

Benim dinimde ölüm kutlanacak bir şeydir çünkü aslında ölüm diye bir şey yoktur. O yalnızca yeni bir yaşama açılan kapıdır.

'Herşey yitip gidene kadar.' Bu sözcüğü tekrarlar, demişti yaşlı usta. Denedim ve zaman yitip gitti. Çan tekrar çaldı, bir yirmibeş dakika daha geçti. Japonya'da keşişler bana Zendo'da zaman olmadığını söylediklerinde asla onlara inanmak istememiştim. Bunu yaşlı keşişler söylüyordu. Genç keşişler zaman hakkında herşeyi biliyordu, jikki'nin ucuz çalar saatinde yavaş yavaş tıklayarak geçip gidiyordu zaman. Japonya'da eğer uyumamışsam veya şu ya da bu düşe dalıp gitmemişsem dakikaları sayardım.

Zaman işkenceydi. Fakat şimdi zaman yoktu. Sonu gelmemecesine kaynayan düşünceler garip bir şekilde kaybolmuştu. Her halükarda mucizeler oluyordu.

İlk romanı 'Boş Ayna'da yaşamın anlamını bulmak için gittiği Japonya'daki bir Zen tapınağında yaşadıklarını anlatan Janwillem van de Wetering bu kez Amerika'da bir Zen topluluğuna katılıyor. Budizm üstüne ikinci ve son romanım dediği bu kitapta Amerika'daki deneyimlerini yine kendine özgü derin bir bakış açısıyla aktarıyor bizlere.

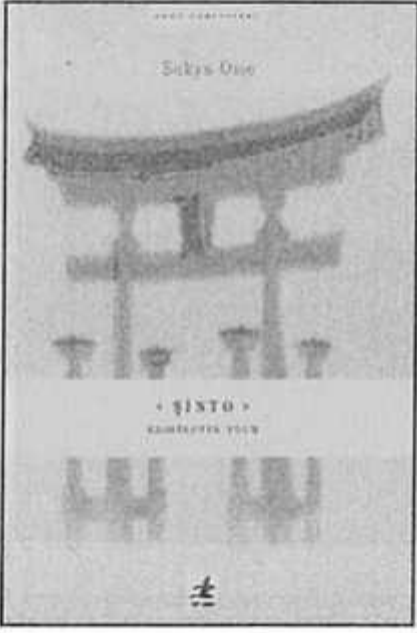
Tarihte komşu olmamıza ve yüzyıllar boyunca çok yakın

ilişkilerde bulunmamıza rağmen Çin, ne yazık ki bizler için hep bilinmezliğini ve gizemini korumuştur.

Yeryüzünün en eski yerleşik kültürlerinden birisine sahip olan Çin hakkındaki bilgilerimiz hep sınırlı kalmış. Bu ülkeyi ve kültürünü çoğunlukla batılı kaynaklardan tanımışız.

Hiç kuşkusuz Çin kültürü denilince ilk akla gelen adlardan birisidir Konfüçyüs. Yaşamı ve öğretisi üzerine çoğunlukla batı dillerinden çevrilmiş birkaç kitap dışında pek eser bulunmaz. Bu yüzden de Çin'in bu büyük düşünürü hakkındaki bilgilerimiz genellikle ikinci el kaynaklardan yapılan çevirilerle sınırlıdır. Üstelik bu çevirilerin çoğu da hatalarla doludur.

Bu kitapta Konfüçyüs'ün yaşamı ve öğretisi, öğretisini oluşturan temel ilkeler, Çin'de ortaya çıkmış düşünce akımları anlatılmaktadır. Bu eser, Ankara Üniveristesi, Sinoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç Dr. Bülent Okay tarafından geniş bir Çince kaynak taramasına dayanarak hazırlanmıştır. Konfüçyüs'ün dünyasına bir giriş niteliği taşıyan bu kitabı, siz okuyucularımızın değerlendirmesine sunuyoruz.

Japon halkının manevi inancı olan Şinto, ülkemizde diğer dinlere kıyasla oldukça az bilinmektedir.

Budacılık, Hristiyanlık ve İslam'dan farklı olarak Şinto inancının ne Gautama Buda, İsa Mesih veya Hz. Muhammed gibi bir kurucusu, ne de Budacı Sutralar, İncil ya da Kur'an gibi kutsal metinleri vardır.

Bu kitap ilk olarak 1960 yılında Kami'lerin Yolu: Tapınak Şintosu'na Giriş adıyla Tokyo'daki Uluslararası Din Araştırmaları Enstitüsü'nün yayını olarak yayımlandı. Mesleki hayatının tamamını bu inancı araştırmaya adanmış olan yazar - Kokugakuin Üniversitesi profesörü ve Şinto Tapınakları Birliği okutmanı Dr. Sokyo Ono - Tapınak Şintosu'nun ifade ettiği anlamın çağdaş bir sunumu olarak gerekli materyalleri ve tapınak dünyası önderlerinin zengin görüşlerini topladı. Enstitü'nün Araştırma Bölümü Başkanı, Bay William P. Woodward da hem kitabın hazırlanmasına yardımcı oldu hem de editörlüğünü yaptı. Çizimlerse Tokyo'daki Yasukuni Tapınağı'nda rahip olan Sadao Sakamoto tarafından hazırlandı.

Ülkemizde Şinto inancına ait hemen hemen ilk kaynak kitap olma özelliğine sahip bu eserin, bu konudaki önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Matematiksel düşünceler, sayı, mantık, uzaysal gruplaşma, özel olarak da bunların bir sistem ya da yapı içinde biraraya gelmesi ya da düzenlenmesini içerir. Bir bütün olarak matematiksel düşünceler oldukça zengin ve çok yönlüdür. Her kültüre uyarlanacak tek bir gelişme çizgisi yoktur, onlar tek bir doğrultu üzerinde sıralanamaz ve birbirleriyle karşılaştırılamazlar. Bir kültürün sayısal sınıflandırıcılarının varlığının o kültüre kattığı önem, onlardan yoksun başka bir kültürden önce ya da sonra gelmez. Navajoların uzay-zaman kavramı Batı kültürünün uzay-zaman kavramından ne daha iyidir ne de daha kötü ya da Warlpirilerin akrabalık ilişkilerinin düzenlenmesi sekizinci derecede bir dihedral gruba denk gelmesi batılı kavramların ne önünde ne de gerisindedir.

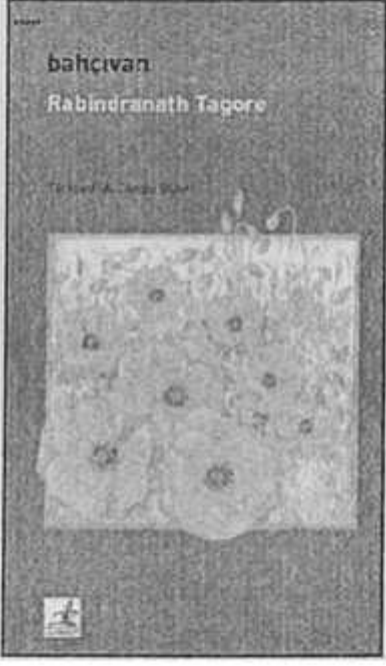
Bu kitap geleneksel birçok halkın matematiksel düşünce sistemleri ve bunu oluşturan kültürel yaşamsal kavramların araştırılmasını içermektedir. Matematik tarihi genişletilerek ona çok kültürlü, küresel perspektiften bakılarak anlatılmıştır.

MARCIA ASCHER

New York'ta doğup büyüyen Ascher Ithaca College'da matematik profesörlüğü yapmıştır. Lisans derecesini Matematik alanında, şimdilerde New York City University'nin bir parçası olan Queens College'den almıştır. Lisansüstü çalışmalarını UCLA (University of California at Los Angeles)'de yapmıştır. Master tezi sayısal analiz üzerinedir. 1961 yılında Ithaca College'de akademisyenliğe başlamadan önce bir süre bilgisayar analisti olarak çalışmıştır. Araştırmaları son otuz yıldır geleneksel halkların çoğunlukla Batılı olmayan toplumların matematiksel düşünceleri üzerinedir.

İnsanlar bir mistiğin bir hayalci, dünyevi meseleler hakkında hiçbir şey bilmeyen, pratik olmayan bir insan olduğunu düşünürler. Fakat ben böyle bir mistiğe sadece yarı mistik derim. Tam anlamıyla mistik olan kişinin dengesi vardır; ruhsal şeylerde olduğu kadar dünyevi konularda da akıllı olmalıdır, insanların bir mistiğin ne olduğuna dair pek çok yanlış anlayışı vardır. Bir falcıya da mistik derler, bir medyuma, bir kahine de mistik derler. Bir mistiğin bu niteliklere sahip olmadığını söylemek istemiyorum, fakat bu nitelikler bir insanı mistik yapmaz. Gerçek bir mistik esinlenmiş bir sanatkar, mükemmel bir bilim adamı, etkili bir devlet adamı olmalıdır. O da iş, endüstri, toplumsal ve politik yaşam konusunda maddeci zihinli insan kadar nitelik sahibi olmalıdır, insanlar bana, 'Sen bir mistiksin, şuna buna aldırmayacağını sanırdım' dediklerinde hoşuma gitmiyor. Neden aldırmayayım? Her küçük detaya dikkat ederim, fakat her küçük detay başka hiçbir şeye dikkat etmeyeceğim kadar zihnimi meşgul etmez. Tanrının bilincinde olurken dünyanın bilincinde olmamak gerekmez, iki gözümüzle tek manzara görürüz; onun için her iki yönü de, Tanrıyı da dünyayı da, aynı zamanda net bir görüş olarak görmeliyiz. Bu zordur, ama imkansız değildir.

bahçivan

Rabindranath Tagore

Yaşamın şu katı gerçekleri dediğimiz şeylerle sürekli olarak karşı karşıya kalmamız zihnimizi/ruhumuzu köreltiyor, donuklaştırıyor. Yumuşaklık, sevecenlik kalmıyor, şiirsellik gidiyor.

Ülkemizde büyük bir okuyucu kitlesince bilinen Rabindranath Tagore eşsiz dizelerinde yaşamın katı gerçeklerinin ötesine geçip şöyle bir göz ucuyla da olsa aşkın, dostluğun, insan sevgisinin sonsuzluğuna bakmamızı sağlıyor ve bunun yaşamımızda şiirselliğe yer vereceğine inanıyoruz.

Doğuda öğretilen ve uygulanan yoga türleri arasında Raja Yoga bu disiplinlerin kralı olarak kabul edilir. Amaç, kişinin kapasitesini sonuna kadar geliştirmek ve iç ruhsal özünü açığa çıkarmaktır. Bu kitapta yazar eski zamanlardan kalma

bu klasik yoga sisteminin temel tekniklerini, okuyucunun 'kendi kendine uygulayabileceği' on derste, kademeli olarak göstermektedir.

Dersler duruşları, nefes almayı, doğru tutumu ve en önemlisi meditasyon yöntemlerini içermektedir. Bu uygulamalı rehber kitap, günlük hayatın karmaşası ve koşturması arasında öğrencinin kendi iç sessizliğini bulmasına, yeni içgörülerini keşfetmesine ve kendisini bütün bir insan olarak gerçekleştirilmesine yardımcı olacaktır.

1} Bütün evreni, evrendeki her boşluğu doldurduğuna inanılan cevher. On dokuzuncu yüzyıl Batısında doğa bilimlerinde varlığı yaygın olarak kabul ediliyordu (çev).

2} Yunan mitolojisinde kendi oğlunu tanrılara yiyecek olarak sunan Zeus'un oğlu. Ceza olarak içmek üzere eğildikçe seviyesi düşen bir suya kondu. Ayrıca çevresi de onlara uzandıkça kendisinden uzaklaşan nefis meyvelerle doluydu (çev).

3} İngilizce, "man" (çev).